מעריב
סופשבוע
א' באב, תשמ"ח 15.7.1988
היום בו התחילה האינתיפאדה
איכרי המחר. חוקי אבל מסריח
המרוץ לצמרת של צחי הנגבי
מונה ליזה של המאה ה־20

לייקקתי ונדלקתי!
גלידת יוגורט
יש טעם חדש לבריאות!
להשיג בכל החנויות ורשתות השיווק.

רשת בית המזגן

מציגה את ה-

Conkord

המזגן שעומד בכל מבחן.

היחידי בעל דגם עד 3 כ"ס
הקונקורד - מזגן אויר במבחר דגמים מ-1¼ - 3 כ"ס. בכל כ"ס, **הקונקורד** הינו בעל המידות הקומפקטיות ביותר.

יפה וחדשני
הקונקורד - מזגן אויר חדשני, מצוייד במדחסים אמריקאים בעל עוצמה ועמידות למשך זמן. **הקונקורד** יפה במיוחד, משתלב באופן מושלם בסלון, בחדרי השינה וביתר החדרים בבית ובמשרד.

צריך מיזוג נכון ובזמן - רשת בית המזגן
20 סניפים ברחבי הארץ עומדים לרשותך, במבחר מזגנים של החברות הגדולות, שירות מקצועי ואחריות נוספת לשירות ותתקנה.

עד 18 תשלומים - בשיתוף עם בנק לאומי. החזר חודשי ממוצע - 69 ש"ח לכל 1,000 ש"ח, ריבית חודשית החל מפריים + 1.25% מותנה בביטחונות כמקובל.

מבצע טוס לניו-יורק במטוס הקונקורד.

בין הרוכשים מזגן קונקורד בחודשים יולי-אוקטובר יוגרל כרטיס טיסה הלוך ושוב, מלונדון לניו-יורק במטוס הקונקורד.
ההגרלה תערך ב-20.10.88 במשרדי ההנהלה בנוכחות רואה החשבון של החברה ונציג משרד הפרסום.

בית המזגן

המשביר לצרכן

כולל מוצרי האיכות

St Michael MARKS & SPENCER

בלעדי בסניפי המשביר לצרכן
ובחנות סנט מיקל בקניון איילון

במוצאי שבת 16.7.88 בלבד!

10% הנחה נוספת על כל הנחות סוף העונה

בתי הכל-בו פתוחים במוצ"ש החל מצאת השבת עד שעה 22.30

מוסף השבוע

א' באב, תשמ"ח 15.7.1988

© 1988 כל הזכויות שמורות ל"מעריב"

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

6 **היום בו התחילה האינתיפאדה**
עמנואל רוזן

12 **שנאה בריאה**
מיכל קפרא

16 **הרועה הזה בסיידר**
יצחק בן־חורין

22 **חוקי אבל מסריח**
עמוס לבב

27 **טיול סופשבוע, אבטיחים**
נילי פרידלנדר

31 **לאכול בחוץ**
מאו"ל

32 **שטח פרטי, יוסי גרבר**
נורית ברצקי

34 **אבא מת לבד**
יעל פדמלמר

36 **דונם זקנות במקום דונם בננות**
כרמית גיא

40 **קומיקסמניה**
אורית הראל

44 **לבן לגמרי**
יהודית חנוך

47 **שיפודים**
מאיר עוזיאל

51 **אסטרולוגיה: מפת האינתיפאדה**
רות אלי

52 **הורוסקופ**

54 **מעריב לילדים**

בשער: מונה ליזה, גירסת קומיקס של דון מרטין, במוזיאון ישראל. כתבה בעמ' 40.

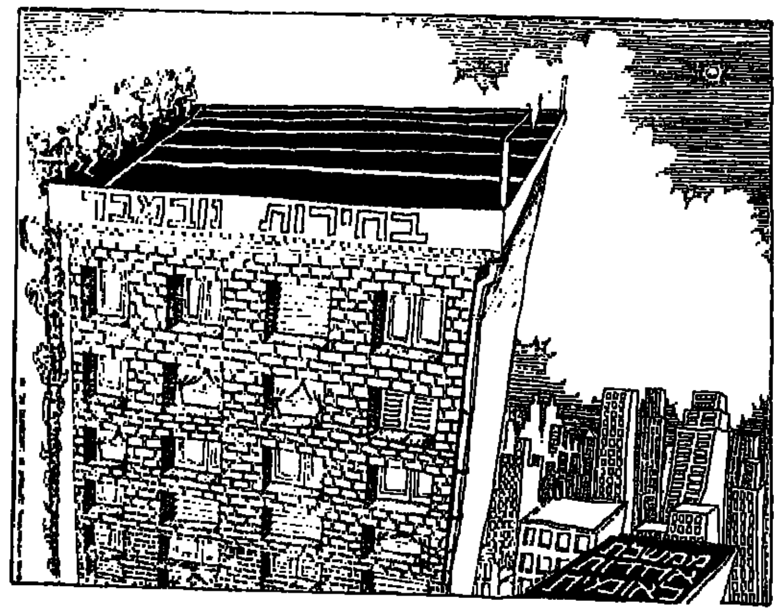

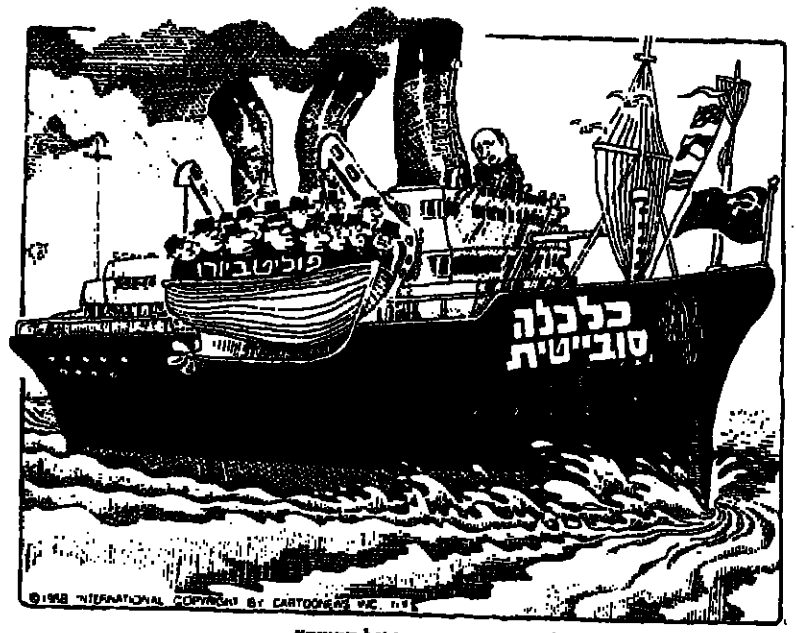

גורבאצ'וב: "מקווה שנאומי לא הדאיג אתכם יותר על המידה".

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטיין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, יעל הורן, נטע גרינשפן
מודעות: אורלי דגן

היום בו התחילה האינתיפאדה

בבוקר ה־9 בדצמבר '87 היו במאחז צה"ל בג'בלייה מעט יותר מ־50 חיילים. בלי ציוד הולם או הנחיות מתאימות הם ניצבו מול המון משולהב שבלילה ליווה את ארבעה הרוגי תאונת הדרכים המפורסמת לבית הקברות. ה־50, מילואימניקים עתירי נסיון, התריעו ימים קודם־לכן שעזה אינה כשהיתה. אמרו להם שדבר לא יקרה. שבבוקר ייצאו הכל לעבודה כרגיל. אבל האנשים יצאו להפגין. מפקד צעיר שנקלע עם אנשיו להמון משתולל ירה לרגליים. דווח על ההרוג הראשון. כך החלה האינתיפאדה. בהפתעה שנבעה מקריאה לא־נכונה של אותות בשטח, במחסני־חירום ריקים, במשבר אימון בין מפקדים. ההסטוריה, מתברר, חוזרת על עצמה.

מאת עמנואל רוזן

(צילום: [illegible])

בשמונה וחצי בבוקר ה־9 בדצמבר '87, יום פרוץ האינתיפאדה, היו מחסני־הציוד של הפלוגה המסייעת במאחז שבלב מחנה הפליטים ג'בלייה מרוקנים מציוד לפיזור הפגנות. לא היו שם רימוני גז, גם לא כדורי גומי. מעט יותר מ־50 חיילים ניצבו בחזית מול פניו המשולהבים והזועמים של המחנה, שליוו בלילה, בתהלוכת הפגנה סוערת, את ארבעת הרוגי־תאונת הדרכים המפורסמת לבית הקברות.

מעט יותר מ־50 חיילים, מילואימניקים, יוצאי יחידות חי"ר מעולות, עתירי קרבות. בלילה שלפני, כאשר צפו בהלוויה הסוערת, התריעו שמשהו הולך לקרות. גם בימים שלפני כך חזרו ואמרו שעזה אינה כתמול שלשום, שהתושבים משולהבים ואינם נרתעים מצה"ל. ביקשו הסברים, הנחיות, פקודות. אמרו להם ששום דבר לא יקרה. שעם כל הכבוד להלוויה הסוערת, בשעה ארבע בבוקר יצאו כולם לעבודה בישראל כי כך הם עושים תמיד וכי מהפגנות אי־אפשר לפרנס משפחה. ואמרו להם שאם יקרה משהו יוצא דופן, והסבירות לכך, כמובן, נמוכה, שיפעילו את שיקול דעתם.

בארבע בבוקר לא יצאו הפועלים לעבודה. בשעה שמונה וארבעים דקות דיווח התצפיתן על הפגנה של מאות אנשים המתארגנת מול המאחז. בתוך שתי דקות יכולים היו חמאות האלה להיות על הגדרות. מאות מול כמה עשרות חיילים המצויידים בנשק היורה אש חיה וצריכים להפעיל את שיקול דעתם. המחסן של רימוני הגז וכדורי הגומי היה ריק. התגבורות, שביקשה הפלוגה בלילה שלפני, לא הגיעו.

כך החלה האינתיפאדה. בהפתעה, שנבעה מקריאה לא־נכונה של האותות המבשרים בשטח וב"מחסני־חירום" ריקים מציוד מתאים. ההסטוריה, מסתבר, חוזרת על עצמה.

•

"התחלנו את שירות המילואים בג'בלייה ב־22 בנובמבר", מספר שי תמרי, חייל הפלוגה, בן 49, הנדסאי מכונות ממיתר. "בשירות המילואים הקודם שלהם שם היתה עדיין עזה מקום שבו אנשים אבן הולכים בארבע בוקר לעבודה בישראל. "מפקד הגדוד", מספר שי, "אסף את כל חיילי הגדוד להרצאת פתיחה

עופר: "מצחיק, אבל ריחמתי עליהם. ידעתי שיש לי מספיק תחמושת לחסל את כולם, אבל מצד שני לא רציתי לפגוע. ידעתי שהם מחכים להזדמנות להרוג אותי – אבל ריחמתי עליהם".

ואמר לנו שעזה היא אותו מקום שאנו מכירים. שאין שום חדש. הוא לא סיפר לנו ששבוע לפני בואנו היתה התקפה של 2000 מפגינים על המאחז בג'בליה. העובדה ה'שולית' הזאת לא היתה ידועה לנו".

מפקד הפלוגה, רוני בראונשטין, בן 34, מנתח מערכות מתל־אביב, אומר שבאימון המוקדם הכינו את החיילים למקרים של היתקלויות במעילות חבלנית עויינת. עניין פיזור ההפגנות לא תורגל ורק הוזכר כלאחר יד. "היו מטווחים, מסלול היתקלויות באש חיה, אימון בירי על רכב פורץ מחסום, ירי לתוך המון שמתוכו נורית לעבר החייל אש. הנושא של פיזור הפגנות בא לידי ביטוי בהרצאה קצרה מפי אחד הקצינים במקום. היתה גם הדגמה הפוגה של ידי כדור גומי והצגה של רימון גז. לא נתנו לנו לתרגל את זה".

גיורא, קצין סיור בפלוגה, בן 50, יועץ השקייה בין־לאומי ממושב לכיש: "בתדרוך של המח"ט נאמר לנו שמילואמניקים שהיו במאחז לפנינו ירו והרגו אשה בהפגנה. אם אתם נאלצים לירות, אמר המח"ט, תהרגו את האדם המתאים. זה היה תדרוך שדיבר במפורש על שימוש באש חיה. לא קיבלנו שום תדרוך 'משטרתי' על פיזור הפגנה של אנשים לא חמושים".

ביתר הפלוגות לא היה המצב שונה. מפקד פלוגה שהוצבה באותו זמן במקום אחר ברצועת־עזה, מספר על הימים הראשונים שלפני ואחרי ה־9 בדצמבר: "לא קיבלנו תדריך על שימוש באש. לאיש לא היה ברור מתי יורים באוויר ומתי לא. היו הנחיות כלליות של: תאמו את העובדה שבעזה היה מצב חדש. לא דיברו איתנו על מוקדי־מתיחות בעיר. ההרגשה הקשה היתה שלא נעשתה כלל עבודת־מטה על המצב החדש, שפועלים בצורה אימפולסיבית, בלי סדר ובלי שיטה. שאיש לא קורא את המצב החדש. לדוגמה, ביום השלישי של האינתיפאדה נותרה עזה ללא מפקד.

צה"ל: אין תגובה. הרמטכ"ל: סומך ידיו על מסקנות האלוף.

"מעריב" ביקש לראיין לצורך קבלת תגובה את אלוף פיקוד הדרום, האלוף מרדכי סירב. הוא היפנה אותנו למפקד הרצועה תא"ל יעקב. הפגישה נועדה להתקיים בסוף השבוע שעבר, אך בוטלה ברגע האחרון בהוראת האלוף. דובר צה"ל הבהיר לאלוף שביטול הפגישה פירושו פרסום הכתבה ללא תגובת צה"ל. האלוף מרדכי עמד על שלו: לא תהיה פגישה.

במקביל הגשנו רשימת שאלות לרמטכ"ל: 1. האם בכוונתו למנות קצין בודק? 2. מדוע לא מונה קצין עד היום? 3. מה תגובת הרמטכ"ל לגבי תחושת החיילים שהם אינם זוכים לגיבוי על מילוי פקודות? 4. האם סבור הרמטכ"ל שהיה מקום להדיח את הקצין עופר מיכאלי?

תשובת הרמטכ"ל היתה קצרה: הוא סומך את ידיו על החלטות ומסקנות אלוף הפיקוד ואין לו כוונה להתערב בהן. וזהו, אם כן, תגובת צה"ל לנאמר בכתבה זו.

למעשה, במשך ארבעה ימים, הייתי אני, המ"פ, מפקד העיר וניהלתי את העניינים ברשת הקשר הפלוגתית שלי. וזה קרה בימים של מצב מתוח שהלך והחמיר".

•

ב־24 בנובמבר, בשעות הבוקר, נכנסו חיילי הפלוגה למאחז. בשעה אחת ועשר דקות בצהריים התקרבו עשרות מפגינים לגדרות המאחז והמטירו עליו כמות עצומה של אבנים. זו היתה קבלת הפנים.

עזה לא היתה כתמול שלשום. לימים יספרו על אותו לורד אנגלי שסייר בשטח כמה שבועות לפני פרוץ האינתיפאדה, ובשובו ללונדון כתב למארגרט תאצ'ר דו"ח תמור המנבא פיצוץ קרב וכא. בצה"ל לא ראו דבר, ואם ראו – התעלמו. חיילי הפלוגה היו יוצאים לסיורים בשטח בקבוצות של ארבעה עד שישה חיילים, בהרכב ובנוהל והים לאלה שהיו נהוגים בעזה בימי רגיעה ושלווה.

יום אחר בשטח הספיק לחיילי הפלוגה להבין שקבלת הפנים מה־24 בנובמבר היתה רק מנה ראשונה. שי: "קבוצות של עשרות מפגינים היו תוקפות באופן שיטתי כל סיור שלנו שיצא לשטח, מוגבות בו ומיידות אבנים. ההנחייה היתה לרדוף ולתפוס כל מי שזוהה בברור בזורק אבן על חיילים. לא לוותר. הבעיה היתה שארבעה או שישה חיילים לא יכלו להשתלט על העניין, כאשר עשרות או מאות אנשים תוקפים אותם והם אפילו לא יודעים אם ההוראות מתירות להם לפתוח באש. לא היו לנו תשובות למצב בשטח. ביום חמישי, ה־3 בדצמבר, הגיע לביקור ראש מטה פיקוד הדרום תא"ל ד'. והיינו אחרי תשעה ימים קשים

(המשך בעמוד הבא)

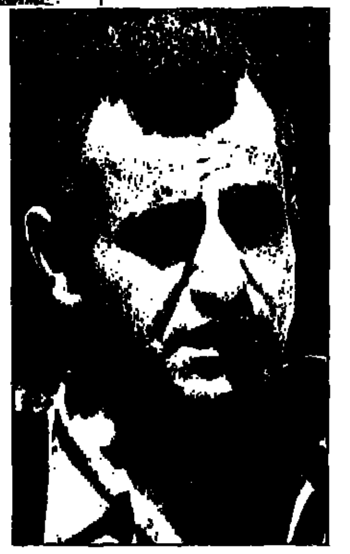

הרמטכ"ל דן שומרון (ימין) והאלוף יצחק מרדכי. "הרמטכ"ל סומך ידיו על החלטות ומסקנות אלוף הפיקוד ואין לו כוונה להתערב בהן".

(המשך מהעמוד הקודם)

וביקשנו הבהרות והנחיות. התשובה שקיבלנו: 'תפעילו את שיקול הדעת', או 'זה לא נורא, זה גל חולף שיעבור'. הרגשנו שאין להם תשובות או שהם פשוט לא מעוניינים לענות".

המ"פ רוני: "יצאתי מהפגישה הזאת, ומפגישה נוספת ב־7 בדצמבר עם מפקד הרצועה, בתחושה שמה שאני לא אעשה ואיך שלא אפעל – לבסוף אני אהיה מי שיחטוף על הראש".

גיורא: "בכל הפלוגה היו לנו ארבעה רימוני גז שנורים ממרוכה. סגן מפקד הנפה אמר שאין יותר – וזהו. יום אחרי זה ראינו אותו בטלוויזיה יורה שישה רימוני מרוכה לתוך רחוב ריק".

•

תחושות חיילי הפלוגה, של הסלמה ושינוי באווירה ובהתנהגות התושבים, הועלו שוב ושוב בישיבות עם מפקדי האיזור. רוני: "לא היתה התייחסות רצינית לדברים שלנו. אני רק לא מבין למה דיברו אחר־כך על הפתעה. שטויות. היו מספיק עיניים שראו והתריאו. אני מניח שלא הייתי היחיד".

ב־8 בדצמבר נהרגו ארבעה מתושבי ג'בלייה בתאונה עם סמיטריילר ישראלי. ברחבי הרצועה נפוצה השמועה שהנהג דרס את הארבעה בכוונה תחילה. בלילה נערכו ההלוויות. מצעדים של אלפים מתושבי המחנה שזעקו סיסמאות נקם. כמה מאות מהם נותרו מול המאחז של צה"ל ויידו אבנים גדולות ובלוקים. המהומות נמשכו אל תוך הלילה ופוזרו לאחר שעות רבות בידי חיילי הפלוגה, שוטרי מג"ב ובהשתתפות סגן מפקד הגיזרה והמג"ד.

חיילי הפלוגה הביעו חשש שלמחרת בבוקר יהיה גרוע יותר. הם אמרו שצריך לתגבר את הכוחות במחנה. "הרגיעו אותנו", מספר שי, "אמרו לנו שאנחנו לא מכירים את הערבים. שבארבע בבוקר הם יוצאים לעבודה ויהיה בסדר". לא הוחלט על תגבור, לא הוחלט על צעדי מנע או הטלת עוצר. עולם כמנהגו נוהג. מאוחר יותר ידברו בגלוי על טעות בשיקול. מאוחר יותר גם יתברר שאלוף פיקוד הדרום לא קיבל דיווח על התאונה הקטלנית שהבעירה את לפיד האינתיפאדה. האלוף יאמר כי אילו היה יודע – היה מורה מיד על תגבור כוחות.

"ירינו לרגליים. ירי סלקטיווי, בכדורים בודדים, לא צרורות, לא ירי בלתי־מכוון. יריתי והתפללתי, התפללתי שזה לא יפגע".

בשעה 6 של בוקר ה־9 בדצמבר החלו בג'בליה מהומות והתפרעויות. שלא כתמיד, פרצו המהומות בכמה מוקדים בעת ובעונה אחת. אלפים יצאו לסימטאות המחנה, חסמו אותן בצינורות השקייה כבדים והשליכו אבנים ובלוקים מהגגות. המפגינים גילו העזה רבה. ירי באוויר לא הרתיע אותם. הם ניצבו מטרים ספורים לפני החיילים, פתחו חולצות והתגרו: "תירו, יא מאנייקים". הנגמ"שים, שיצאו לסיבוב הפתרה, ספגו בקבוקי תבערה שאחד מהם אף התלקח. כאשר סגרו החיילים את "מרפי" הנגמ"ש, ניסו המפגינים לקפוץ עליו תוך כדי נסיעה. הנגמ"שים הוחזרו למאחז.

כשטח, מול האלפים המשולהבים האלה, הציג צה"ל שני סיורים רגליים (עשרה חיילים), סיור רכוב אחד ושני ג'יפים של משמר הגבול. אחד מחיילי הסיור היה עמי וולקוביץ', סמל מחלקה, בן 39 מיר־מרדכי. "בכל המהומה הזאת", הוא מספר, "לא קיבלנו שום הוראות מיוחדות. שיגרת הסיורים וההתנהגות נשארו כפי שהיו".

•

כל אותו בוקר פיקד סגן עופר מיכאלי, מפקד מחלקה בפלוגה, על הסיור הרכוב. עופר, בן 26, תושב אילת, ושלושה החיילים שהיו עימו בסיור, הוקפצו במשך שעות ממוקד אלימות אחד לשני. ארבעה חיילים על תקן מטף הכיבוי של ג'בלייה הבוערת. עופר הבהיר לשלושה החיילים שאיתו שירי אש חיה אסור בתכלית האיסור – אלא אם נשקפת סכנת חיים ממשית. יום לפני כן גער בחייל שירה באוויר. הרובה של עופר היה נצור.

בשעה שמונה וארבעים דקות דיווח התצפיתן על הפגנה המתרכזת ברחבה שמול המאחז. עופר מיהר למקום והתקבל במטח אבנים. "ראינו נער בן 14 מיידה בנו אבנים, ובהתאם להנחיות המפורשות התחלנו לרדוף אחריו כדי לעוצרו ולהביאו למאחז", מספר עופר.

שני חיילים נכנסו לתוך הבית אליו נמלט הנער, אחד נשאר לאבטח את הכניסה לבית והאחרון איבטח את הרכב. ברגע שהנער נתפס, החלה המהומה. "כל בני המשפחה התחילו להאבק איתנו", מספר עופר, "הנשים היכו בנו עם מגרפות. בתוך שתי דקות הקיפו את הבית משלושה כיוונים מאות מפגינים והחלו לרגום באבנים. אחת האבנים פגעה במכשיר־הקשר שברכב וניתקה אותו. קראתי לחייל שהיה בחוץ להיכנס פנימה. האבנים פגעו בנו בכל הגוף. אי־אפשר היה לצאת החוצה חזרה לרכב. יריתי רימון גז אחד וזה לא הרשים אותם. גם ירי באוויר לא עזר. בשלב הזה הושלכו על הרכב שלושה בקבוקי תבערה. שניים נדלקו והבעירו את הרכב כאשר מקומיים שופכים קנקן נפט כדי שהאש תהיה גדולה יותר. מישהו ניסה לחטוף את הנשק מאחד החיילים".

הגיע הרגע שממנו ניסה עופר להימנע בכל מחיר. "זה מצחיק, אבל ריחמתי עליהם. מצד אחד ידעתי שיש לי מספיק תחמושת לחסל את כולם, אבל מצד שני לא רציתי לפגוע. ראיתי את הפרצופים שלהם, ידעתי שהם מחכים להזדמנות להרוג אותי – אבל ריחמתי עליהם. אולי מפני שהם לא היו חמושים. הבעיה היא שלא היתה ברירה. נתתי הוראה למש"ק שהיה איתי לירות לרגליים. שנינו ירינו. ירי סלקטיווי, בכדורים בודדים, לא צרורות, לא ירי בלתי־מכוון. יריתי והתפללתי, התפללתי שזה לא יפגע. בשלב הזה ביקשתי מהמש"ק שיחפה עלי, יצאתי מהבית החוצה כדי לכבות את הרכב הבוער, חטפתי אבנים, חזרתי פנימה, שוב ביקשתי חיפוי ויצאתי, שוב חטפתי אבנים – ככה במשך כמה דקות. רק אחרי כחמש דקות הם התחילו לסגת. ראיתי שהם גוררים פצוע. המש"ק אמר שראה עוד אחד או שניים. כאשר עזבנו את המקום, איש מהמפגינים לא נשאר שם".

עופר מעריך שהארוע כולו נמשך פחות מעשר דקות. מאוחר יותר, כאשר אלוף הפיקוד יטען שעופר השתהה במקום זמן רב מדי, תהפוך הערכה זו למשמעותית ביותר.

•

עופר חזר למאחז. התחושה הטובה שהצליח "לצאת מזה" בלי נפגעים לכוחותינו, נמהלה מיד בהלם ובצער כאשר הגיעה הודעה על הרוג, ההרוג הראשון של האינתיפאדה. החיילים מסביב הרגיעו אותו: "פעלת בדיוק לפי ההוראות". אחר־כך ערך המג"ד תחקיר ראשוני. מסקנתו: "עופר פעל ללא דופי". ואחר־כך בא המח"ט, תיחקר וקבע: עופר פעל על־פי הנוהלים. "הוא הבטיח לי גיבוי חד־משמעי", אומר עופר.

בעשר וחצי הגיע אלוף הפיקוד יצחק מרדכי. הוא שמע מהמח"ט פרטים ראשונים והכריז, בו־במקום: "אצלי בפיקוד לא יהיו מפקדים שיורים ופוגעים באוכלוסיה אזרחית. הקצין הזה לא יהיה מפקד בפיקוד הדרום".

רק אחרי־כן החל התחקיר. האלוף שאל את עופר מדוע צריך היה לרדוף אחר הנער לתוך הבית, לשם מה? מפקדי הגיזרה שתקו. איש מהם לא התנדב לומר שאלה בדיוק היו ההנחיות ושכך פעלה הפלוגה מאז החלה את שירותה בג'בלייה ב־24 בנובמבר. סגן מפקד הפלוגה, צביקה, שהיה באותו בוקר מפקד בפועל של הפלוגה (המ"פ היה בחופשה בבית), קם ואמר שאלה ההוראות שקיבלה הפלוגה ממפקדי הגיזרה. איש לא התייחס לדברים. האלוף מרדכי רק חזר ואמר שעופר נהג שלא בחוכמה. חד וחלק.

המשך התחקיר היה בשעות אחר הצהריים. האלוף, ועימו המג"ד, עופר וקצינים נוספים, חזרו לבית בו התרחשה התקרית. הפעם היה האיזור רגוע, אלא שצה"ל כבר הפיק, כנראה, לקחים ראשונים, שכן פמליית האלוף היתה מאובטחת כהלכה מכל הכיוונים.

עופר: "האלוף הסתכל מסביב והתעצבן. הוא שאל אותי: 'לא יכולתם להשתלט על ילד קטן בן 14?' הסברתי לו שכל האחיות והדודות התנפלו עלינו והיכו. הוא אמר: 'או נותנים להן בעיטות', ועניתי לו: לא כך חונכתי. אני לא מכה נשים וילדים. הוא הסתכל הצידה וצעק: 'ולהרוג שניים זה יותר טוב?'"

התחקיר הסתיים. אלוף הפיקוד הודיע למג"ד שעופר מורחק מהפלוגה, מיידית. עתה העלה האלוף טיעון חדש, שונה מהטיעון שהשמיע בבוקר כאשר ביקר את עופר על העובדה שהרג אזרחים. הפעם דיבר האלוף על העובדה שעופר השתהה יתר על המידה בתוך הבית, על שיקול לא נכון שהוביל אותו לסיטואציה שחייבה ירי. ואכן, הסכים האלוף מרדכי, לא היתה ברירה אלא לירות, ואת זה עשה עופר על הצד הטוב ביותר.

"התחושה הקשה היתה שלא נעשתה כלל עבודת־מטה על המצב החדש, שפועלים בצורה אימפולסיבית".

המג"ד ניסה לערער בפני האלוף: "אני מקבל את טענת האלוף שעופר השתהה יתר על המידה. אמנם עופר טוען שכל העניין ארך לא יותר מעשר דקות, אבל קשה לו להעריך נכון את הזמן. לדעתי, זה היה רבע שעה ואולי יותר. עם זאת, אינני חושב שזה מצדיק לשלול מעופר את הזכות להיות מפקד. אמרתי את זה לאלוף חד־משמעית. אבל הוא בשום אופן לא הסכים לוותר. אני חושב שצריך להבין את זה כחלק מהסיטואציה הכללית – איציק מרדכי הבין שהתקרית הזאת תדליק אש גדולה ברצועה. הוא הבין מיד שתהיה לזה השפעה חמורה, ועופר שילם את המחיר".

גם המח"ט ערער על ההחלטה. הוא הודיע לעופר שיתמוך בו ויפעל לשינויה. וגם מפקד הרצועה אמר למ"פ רוני שיש מקום לברוק את העניין, ואף התחייב לבצע את הבדיקה בעצמו. אפילו חוקרי מצ"ח סיכמו בדו"ח שלהם שעופר לא חרג מהנהלים וכי אין מקום לפתוח נגדו בהליכים משפטיים.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

אבל האלוף לא קיבל אף לא אחת מחוות־הדעת האלה.

שבוע המילואים האחרון בג'בלייה עבר על חיילי הפלוגה המסייעת באווירה קשה. שי אומר, שעובדת הדחתו של עופר לא נקלטה בתודעה. החיילים סברו שלעופר מגיע צל"ש, או לפחות טפיחה של השכם. "היה ברור לנו שהאלוף שלף מהמותן ברגע של רוגז ושהוא יחזור בו. מפקד הרצועה דיבר על בירור חוזר", מספר שי.

יותר משלושה חודשים חלפו עד שקויימה ההבטחה לבירור חוזר. אחת הסיבות העיקריות לעיכוב הגדול היתה העובדה שאלוף הפיקוד ומפקד הרצועה נפגעו אישית מעצם משלוח העצומה לרמטכ"ל. חיילי הפלוגה קיוו כי הבירור יהיה מקיף ומעמיק, מנותק ממשקעי התשעה בדצמבר. שיעסוק לא רק בעצם ההדחה אלא ברקע לארועים, במצב החמור בו מצאה את עצמה הפלוגה, נבוכה ובלתי מוכנה, עם פרוץ האינתיפאדה.

הבירור, בלשכת האלוף מרדכי, היה קצר ובוטה. האלוף פתח את הדיון בהודעה כי הוא מקצה לעניין רבע שעה. אחר־כך הבהיר כי אין לו כל כוונה לחזור בו, וכי עופר מיכאלי איננו ראוי לשמש כמפקד בפיקוד הדרום. המח"ט, מפקד הרצועה והמג"ד ביקשו עיון חוזר. מישהו אמר שהדיון לבש אופי של בקשת רחמים ותחינה. עופר ביקש לדעת היכן היה שיקול־הדעת המוטעה שלו. האלוף מרדכי אמר לו: היית צריך לירות מוקדם יותר, לא לחכות כל־כך הרבה זמן. זו היתה הפעם הראשונה שהנוכחים שמעו מפי האלוף טיעון כזה, שונה משני הטיעונים הקודמים. מפקד הרצועה ביקש שוב לשקול את חומרת העונש. האלוף מרדכי אמר כי חומרת העונש כמוה כחומרת המעשה. דבר חמור כזה, אמר, לא היה מאז תחילת האינתיפאדה ועד היום.

עופר: "יצאנו מהפגישה המומים. כולנו. ציפינו שאנשים בדרגים כאלה יהיו מסוגלים להקשיב ולשנות דעות. אוכזבתי קשות ממפקד הרצועה ומהמג"ד, שדבריהם בפני האלוף היו צמחוניים, נפחדים. כאילו אמרו: בואו ונקריב קצין מילואים אחד למען שלמות המערכת והשקט התעשייתי שלה".

•

עד לקיום הבירור החוזר, במשך שלושת חודשי הציפיה, עברו על הגדוד ימים קשים. משבר אמון חריף פרץ בין המג"ד לבין חייליו וקציניו. אלה טענו כי המג"ד טירפד את נסיונם למחות ולדרוש בירור בדרגים הגבוהים. המג"ד – הם אמרו – העדיף לשמור על שמו הטוב של הגדוד וניסה לחנוק כל יוזמה. בסופו של דבר גם הדיח את מפקד הפלוגה וסגנו על מעורבותם בכתיבת עצומה לרמטכ"ל. שני מפקדי פלוגות נוספים בגדוד פרשו מתפקידיהם. כמותם עשו עוד שני חיילים.

נוסח העצומה חובר עוד בג'בלייה, בימים האחרונים שלפני השחרור משירות המילואים, אחרי שעופר כבר היה בבית. העצומה ביקשה מהרמטכ"ל לפעול לבירור הארועים שהובילו לתקרית ה־9 בדצמבר ולביטול הדחתו של עופר. כל חיילי וקציני הפלוגה חתמו עליה, למעט מפקד־הפלוגה, רוני, שהבהיר כי הוא מזדהה לחלוטין עם תוכנה אך נענה לבקשת מפקד הרצועה "לתת לו צ'אנס לפתור את הבעיה בתוך המערכת".

ב־16 בדצמבר השתחררה הפלוגה משירות המילואים. חודש ימים התעכב משלוח העצומה בגלל הענות לבקשות המג"ד שהבטיח כי הנה־הנה מתפנה מפקד הרצועה לקיים פגישת בירור. ב־12 בינואר כינס המג"ד את קציני הפלוגה וביקש ארכה נוספת. עוד כמה ימים. ב־15 בחודש עדיין לא נקבע מועד לפגישה. החיילים החליטו מחכים עוד שלושה ימים – ושולחים. חיכו ושלחו, מבלי לדעת שבאותו יום, ה־18 בינואר, נקבעה לשעות הצהריים הפגישה המיוחלת במשרדו של מפקד הרצועה.

הפגישה לא העלתה ולא הורידה דבר, אך המג"ד השתולל מזעם. מבחינתו, הוצאת ה"לכלוך" החוצה היתה שבירת כל הכללים. העובדה שלא ידע כי

"אני כועס. רע לי. כולנו כועסים. מרגישים שבגדו בנו, שהמערכת לא מחזירה לנו את היחס והאהבה שאנחנו נותנים לה עם כל הלב".

העצומה נשלחה, למרות שהמ"פ אמר לו מפורשות ש"אי־אפשר יהיה לעצור את זה", פגעה במג"ד ונראתה לו כשבירת מנהיגות. הוא החליט לעשות הכל כדי לטרפד את נסיונם של חייליו לסייע לעופר ולקבל תשובות דרך לשכת הרמטכ"ל.

ב־29 בינואר הוא כותב לרב־אלוף שומרון: "...מכתב זה (הכוונה לעצומת החיילים) נשלח אליך שלא בידיעתי ובידיעת מפקדת הגדוד, ובניגוד מוחלט לסיכום מפקדי הגדוד על דרך טיפולנו בנושאים שונים כתוצאה מהתעסוקה המבצעית אותה ביצענו בעזה. אני רואה מכתב זה כמכתב מחוצף, מיותר, בלתי ענייני בתוכנו ובסגנונו כאחד ורצוף אי־דיוקים... בכוונתי להסיק מסקנות מרחיקות־לכת עם מפקד הפלוגה וסגנו בהקשר לכך... לפיכך הנני מבקש שלא להתייחס למכתב החיילים ולהשאיר הטיפול בנושאים המועלים במכתב זה לטיפול הגדוד והחטיבה".

המכתב השיג את התוצאה הצפוייה. לשכת הרמטכ"ל הודיעה כי מאחר שנוסחו מקובל גם על אלוף פיקוד הדרום, היא מסירה ידיה מטיפול בפרשה. מפקד־הגדוד, מצידו, עמד בהבטחה להסקת מסקנות כלפי מפקדי הפלוגה. הוא הדיח את מפקדה, רוני, ואת סגן המ"פ צביקה. "את רוני" – אומר המג"ד, שביקש ששמו לא יופיע בכתבה זו – "הדחתי משום שלא הצליח להעביר לחיילים את התחושה שאני ומפקד הרצועה פועלים בעניינו של עופר ומשום שלא הצליח למנוע את משלוח המכתב שהכעיס את מפקד הרצועה וטירפד את העניין. את צביקה הדחתי כי הוא שיחק משחק כפול – מצד אחד חתם על העצומה ומצד שני פעל יחד איתי לקיום הפגישה עם מפקד הרצועה".

חיילי הגדוד היו המומים. התייצבות המג"ד נגד נסיונם לזעוק ולפעול למען עופר שברה אותם. הם זכרו כי התייצב לצידו של עופר, טען כי האלוף טועה ואף אמר כי יש לבדוק מדוע מצאה עצמה הפלוגה במצב קשה כל־כך עם פרוץ האינתיפאדה.

המג"ד אינו מכחיש כי אלה עמדותיו. למרות זאת, דרך הטיפול של החיילים בפרשה לא נראתה לו. הוא מספר כי פעל ללא לאות – ובלי ידיעת החיילים – כדי שתשונה החלטת האלוף. החיילים טוענים כי למעשה לא נקף אצבע. הוא מונה אחת לאחת את שיחות הטלפון שקיים בנושא, על־חשבון זמנו הפרטי, עם מפקד הרצועה. אין לו הסבר מדוע בכל התקופה הזו קיים רק שיחת טלפון רצינית אחת עם עופר. הוא אומר, לעומת זאת, שהירבה לשוחח עם אימו של עופר.

•

ב־29 במרס נקראו חיילי הגדוד לשני ימי אימון במרכז הארץ. עופר, רוני וצביקה לא היו שם. החיילים דרשו שיחת הבהרה עם המג"ד. היתה שיחה קשה. אחד החיילים קם ודיבר בהתרגשות על אווירת משבר. הוא הודיע כי שני מפקדי פלוגות יעזבו את הגדוד בזמן הקרוב ביותר וקרא למג"ד לבטל את שתי ההדחות. המג"ד אמר שישקול.

תחילת האינתיפאדה היתה הזמן של הנשים, הילדים והאבנים (צילום: ראובן קסטרו).

בתחילת חודש אפריל נהפך הזעזוע בגדוד למשבר אמיתי. שני מפקדי פלוגות הודיעו כי אין ברצונם להמשיך ולשרת בו – והתפטרו. שני חיילים, אחד מהם סמל מחלקה, עשו צעד דומה. במכתב למג"ד הסביר שי תמרי: "הצלחת להביא את הגדוד למשבר חמור מאין כמוהו... במשך כ־23 שנות שרותי כנהג, תחת חמישה מג"דים נוספים, אינני זוכר משבר ממשי בגדוד ועברתי יחד איתו 4־5 מלחמות ותקופות ארוכות של שרות מילואים... בגיל 49 נשארתי זקן לוחמי הגדוד ומהצוות המצומצם מאוד של ותיקי הגדוד. זה שנים אחרות אני נושך שיני וסובל יסורים (כאבי גב ועוד) כדי להתמיד ולשרת עם רעי שבגדוד כאחד הלוחמים. כשאתה מפקד הגדוד, אין בכוונתי לחדש את חתימתי כמתנדב ואני מבקש ממך לשחררני בהקדם האפשרי".

וחייל אחר, עמי וולקוביץ', כותב למג"ד: "...האמנתי ביושר ובצדק של מפקדי צה"ל, מי שמאמין בעצמו ובדרכו אינו ירא מביקורת טובה על מעשיו. כל אדם טועה. גם אלוף... לי, כמפקד זוטר, המסר חד ואכזרי: לא חשוב כמה נבון אהיה ומה אעשה, אני כלי משחק בידי גדולים ממני. כאשר אני ממלא פקודה וצריך לתת את הדין על ביצועה, אין לי גיבוי, אך אני האחראי כלפי המערכת. אפילו בבקשתי לבדיקה חוזרת לא מתחשבים. זו סתירה גדולה מדי בעבורי, וקשה לי לחיות עימה. הדבר הכואב והחמור יותר זו ההרגשה שהופקר מפקדי – שהוא פיקודי – ואין לי הסבר מדוע. ומכיוון שכך הנני מבקש ממך לשחררני מכל תפקיד פיקודי".

העתק ממכתב זה שיגר עמי גם לרמטכ"ל. חיילי הפלוגה שיגרו לרב־אלוף שומרון מכתב נוסף בו הם מזכירים את בקשתם לבדיקה חוזרת. את התשובה קיבלו משליש הרמטכ"ל, תשובות קצרות בנוסח מכתבכם התקבל. נבדוק. נעיין. נחשוב.

ב־24 ביוני פירסם זאב שיף ב"הארץ" מאמר נוקב על הפרשה. הוא הכתירו בשם: "נפגעים מן השורה" ושאל האם יודעים שם למעלה, בלשכות, מה תחושת החיילים מהשורה. כמה ימים אחר־כך התחיל גם "מעריב" להתעניין והיפנה שאלות לרמטכ"ל. במסגרת התברר שהוגשה גם תלונה לנציב קבילות החיילים.

•

בפעם הראשונה מאז החלה הפרשה החליט הרמטכ"ל לקיים בירור בו יגובשו תשובות לעתונאים. הוא זימן ללשכתו את אלוף פיקוד הדרום. הבירור אמור היה להתקיים בבוקר יום שישי שעבר. הבירור בוטל. הרמטכ"ל החליט כי לא יהיה עוד כל טיפול בנושא. האש כובתה במהרה. "בכל מקרה" – אמר האלוף – "ממתי ממנים קצין שיברוק שיקוליו של אלוף שהתקבלו בשטח? איפה נשמע כדבר הזה?"

בביתו שבאילת יושב סגן עופר מיכאלי כבר שבעה חודשים, מחוץ למצבת המילואים, ללא תפקיד מוגדר. צה"ל, לפי שעה, החליט לוותר על שירותיו של הקצין שנחשב לטוב ביותר בגדוד והיה מועמד לפקד על הפלוגה המסייעת.

עופר משפיל עיניים, מדבר בשקט, משפשף קטועים. לא מסוג האנשים שיקומו חוצץ להגן על כבודם. הוא חוזר פעמים רבות על המלה "אכזבה". "כן, אכזבה. אתה מצפה מצבא כמו צה"ל לפעול אחרת, עם קצת יותר שאר רוח. זה רע להיות 'נעול'. רע מאוד. אני חש מנודה. פעם תיבת הדואר כאן היתה מלאה בצווי מילואים. בשבעה החודשים האחרונים לא הגיע אף צו. אני כועס. רע לי. רע לי שלא מתייחסים אלי, שמתעלמים. אנחנו כולנו כועסים. מרגישים, איך לומר לך, שבגדו בנו, שהמערכת לא מחזירה לנו את היחס והאהבה שאנחנו נותנים לה עם כל הלב".

"כן, אכזבה. ומילא אני, בחור צעיר. אבל למה חייל ותיק כמו שי צריך להתאכזב כזאת? כואב לי לראות את החיילים המבוגרים האלה שחוטפים פתאום סטירת לחי כזאת. כואב לי עליהם, כי אני עוד זוכר איך הם אמרו: על הרמטכ"ל אנחנו סומכים, דן שומרון לא יתן שיתעלמו מאיתנו. אנחנו בוטחים בו".

שנאה בריאה

צחי הנגבי. "צריך לוחמים בכנסת", הוא אומר. וגם שהשנאה לערבים היא שנאה בריאה, כי היא שנאה טבעית של האויב. והכל הוא אומר בסבלנות, בחביבות, עם חיוך שרמנטי שנשלף לפי הצורך. הרבה זמן התכונן לקרב על היעד — מקום ברשימת חרות. רץ מבר־מצווה לחתונה, מברית ללוויה, זכר שמות של כל אנשי המרכז כמעט, הכיר, טילפן, נפגש, כתב, הצטלם — ובסוף ארנס עשה לו תרגיל. על מסלול המירוץ, עם המועמד. עד מקום 38.

מאת מיכל קפרא
צילם: ראובן קסטרו

"יש לא תלבש חולצה אדומה בשום פנים באופן. בשום אופן. וגם לא גוונים שקרובים לאדום. כמו ורוד. אסור ורוד. בשום פנים. גם צהוב זה לא טוב. זה שינאה. צריך לרדת מזה. שמעת אותי? רק לא אדום". מי אמר למי, איפה, מתי. חברת מרכז חרות שרה כהן למועמד צחי הנגבי. בחצר הווילה בשיכון צמרת בתל־אביב השייכת לדוד של צחי, אח של אמא, גאולה כהן. שלושה ימים לפני הבחירות הפנימיות של תנועת החרות לכנסת.

חבורת אנשים מתפקדת כחפ"ק. ושרה, אשה תמה וראגנית מסניף חרות בירושלים, אולי חוששת שאם צחי יניע את זרועותיו על המירשאות בהרצליה מישהו קצר ראייה יחשוב שהוא למעשה רגל אחר כמאי. ואוי לבושה ולחרפה.

חמש אחר־הצהריים. רמת לחות הרסנית. על השולחן ניצבת קערת פירות עמוסת דובדבנים, מאי, וגם עוגת קרם מהממת. הדליקטסים וורמים הישר לאישוני העיניים של חברי המרכז שהם גם חברי

(המשך בעמוד הבא)

צחי הנגבי קפץ למים. "אפשר להיכנס לבריכה או שזה שחפקי מדי"

במשרדו, על רקע דגל ותמונות ז'בוטינסקי. "אני מנסה לשכוח את התרגיל של ארנס. לשכוח זה לא למחוק"

"269 חברי מרכז עדיין לא פגשתי. אם אתם רואים אחד כזה – לקחת אותו אלי בכוח. אם אתם פוגשים מתלבטים, תראו לי אותם ואני אגיע לשם כאילו במקרה"

(המשך מהעמוד הקודם)

המטה של צחי הנגבי. זה לא פשוט לקום ולקחת. לא נעים להיות פרעסר. העוזרת הפיליפינית שואלת באנגלית אם הכל בסדר. בטח. "יש קרב אל היער ויש קרב על היער", מסביר הנגבי לאוהדיו הקרביים, "בסוף הקרב הקשה אל היער בדרך כלל מתווכחים, סופרים נפגעים. אסור שזה יקרה לנו. יום רביעי – הקרב על היער – הוא בחזקת הדבר החשוב ביותר".

•

עכשיו כבר ברור. הגנרל צחי, בן 31, כבש את היער. יהיה חבר כנסת. מקום 38 ברשימת הליכוד לכנסת. מקום שנים־עשר בפאנל. מקום אפס בשלוש השביעיות. מה זה חשוב. הוא אחד ממאה ועשרים חורצי הגורל. אם תרצה או לא. הסיפור הזה שייך לרגעים שלפני. כשהרצון להיות חבר כנסת עוד היה בגדר שאיפה. לא שאיפה, אובססיה. כמעט על החיים ועל המוות. עובדה, אפילו לא ספרו נפגעים. אגב, סיסמת התעמולה שלו היתה: "צריך לחמים בכנסת". מסר מיליטנטי, אגרסיבי, אלים. אם זה היה תלוי בו, הוא אומר, פרופסור לייבוביץ היה יושב כבר מזמן בכלא. סתם פואנטה.

•

אותו חפ"ק של אחר־צהריים ודובדבנים. צחי הנגבי שקוע במדידות: "יש 200 מטר של הליכה ברגל מהחניה עד לכניסה של הקאנטרי. האם נתפוס אותם שם או במידשאה? לפי הערכות אופטימיות יהיו לפחות 6000 איש. חצי מטר מרובע לאיש. צריך לקחת את זה בחישובים. המיקום שלנו יחסית לכניסה הוא בקו אלכסוני לכוון המיזנון".

מהמדידות לשאלות: מה צריך לעשות שם? מול מי אנחנו פועלים? יש קולות צפים? איך מזהים תומכים? להדביק סטיקרים זה טוב או רע? אולי זה ירגיז אותם?

מהשאלות להצעות החברים: להגיד לכולם שלום ולחייך. אסור לריב עם אף אחד. אפשר להביא ליצן (שרה כהן: "אוי ואבוי. אל תשים ליצן"). צריך להביא ילדים, זה תמיד נראה טוב. אולי בלון ענקי? להכין צ'קים עם התחייבות על ארץ ישראל השלימה ("אל תשכחו שחברי מרכז רגישים לצ'קים. כבר היה לנו עניין עם הארוחה"). אולי מניפות? ("יגידו שצחי עושה רוח"). וגם לתת־אלוף במיל. ויגי יש מה לומר: "מודיעין זה עניין חשוב. צריך להשתיל אנשים שלנו במטות אחרים, כאילו הם עובדים עבורם, אבל שכל הזמן יטפטפו צחי הנגבי. דרך אגב, ראגתם שהמטה של ביבי יהיה לידכם"?

עוד משהו של צחי: "יש 2080 חברי מרכז. מתוכם אני מכיר ומזהה 1784. אני מעריך שאין אדם שמכיר כמות כזו. 296 עדיין לא פגשתי. אם אתם רואים אחד כזה לקחת אותו אלי בכוח. האינטראקציה הזו של דקה אחת כבר מחזקת אותנו. אם אתם פוגשים מתלבטים לבוא אלי ולהצביע עליהם, ואני אגיע לשם כאילו במקרה. הם לא ידעו שקיבלתי מידע שהם מתלבטים".

•

תא הזיכרון במוחו עמוס ב־1784 חברי מרכז. שמות, פרצופים, סימני זיהוי משפחתיים. שיר הלל לזיכרון האנושי. מי שמתקשה לדמיין את המספר שיחשוב על ארבעה וחצי עמודים צפופים בספר טלפונים. "הוא גם יודע מתי אשתו של חבר מרכז מקבלת מחזור", אומר חבר מרכז מרדן, "זה הכוח שלו. כך הוא הצליח". שנתיים וחצי הקדיש מאמץ להכיר, אבל בעיקר לזכור. "למדתי בעל־פה", הוא צוחק. מה מצחיק?

מילא לזכור, ולהגיד אהלן, ולדובב אגו, אבל יש גם חתונות, חגיגות בר־מצווה, ברית מילה, וגם להבדיל, אבל. יום אחד לפני הפאנל רץ מחתונה באופקים לחתונה ברמת־גן. ברבע לשתים־עשרה הגיע לאולם הרמת־גני. אוי, כולם כבר הלכו הביתה. צחי שועט פנימה. עדיין לא הכל אבוד. חבר המרכז המכובד ואשתו יושבים מותשים ליד שולחן הכבוד. "אוף, חבל שלא היית. היה פה רוני (מילוא), ואריק (שרון)". צחי שומר על קור רוח. העיקר שהספיק ללחוץ יד. איפה החתן והכלה? הוא רוצה להצטלם איתם. הידיים שלו חובקות בדבקות תוך שניות ספורות את כתפי החתן והכלה. קליק. עכשיו אפשר ללכת. המשימה מולאה. צחי הנגבי יוותר לנצח באלבום המשפחתי של הזוג הצעיר. לאן עכשיו?

•

אשקלון. שמונה בערב. כינוס בביתם של גבי וזאקלין. גם המועמדים ד"ר בן גל ורחל קרמרמן היו שם. חבר מרכז שואל את ז'אקלין: "תגידי איך זה ששם המשפחה שלו לא כהן?" ז'קלין: "לא יודעת. אולי הוא החליף את השם". רחל קרמרמן פוצחת בהכפשת שמו של אלי דיין (ראש העיריה שנבחר כמועמד לכנסת מטעם המערך), מרעיפה על צחי חינחונים כסגנון "הוא עוף נדיר", "עד סוף ימי לא אשכח את תמונת האנדרטה וצחי למעלה. זו בשבילי ארץ ישראל המקריבה, הלוחמת, היפה, הטובה, והוא מייצג אותה. מלקקת לבני עדות המזרח: "המערך אומר יש לנו בני עדות מזרח, אבל אצלם זה לא טבעי, אצלנו זה טבעי, זה צמח איתנו". וקובעת: "הליכוד הגשים את המהפיכה האנושית. האדם במדינה הזו הוא לא אותו אדם". ויש גם משפט מפתח של המארח: "אנחנו יותר טובים מהם אובייקטיבית".

תורו של צחי. עובר חבר, חבר. הפגנת ראווה של הזיכרון, ומיד פותח במיומנות דיבור מרתקת בסיפור על שני בחורים צעירים, זאב ויוסף שמם, שנפגשו בעיר צ'לסי לפני 72 שנה, ותהו כיצד להקים מדינה. "יוסף טרומפלדור", לוחש צחי, "אמר שאנו זקוקים לאנשים שיהיו מוכנים להקריב הכל למען המדינה. אנשים שיהיו כמתכת שאפשר לחשל ממנה כל דבר עבור המדינה. הרעיון הטהור של השירות. כשזאב ז'בוטינסקי אמר לטרומפלדור אין אנשים כאלה, ענה לו טרומפלדור במילה קטנה – יהיו. מילה המקפלת את כל האמונה היהודית והחזון הציוני. ועל זה גדלתי".

•

פסק זמן. שאלה: מה דעתך על הכינוי פאשיסטי? תשובה: "תפיסת העולם של הפאשיזם אומרת שהמדינה היא מעל לכל. לאזרח יש תפקיד אחד והוא לשרת את המדינה. התפיסה שלי הפוכה – המדינה צריכה לשרת את האזרח".

איך הוא שכח על מה הוא גדל. אבל זה היה בתל־אביב. לא באשקלון.

•

המשך הנאום באשקלון: "את השיחה הנשגבה הזו בין ז'בוטינסקי לטרומפלדור לא תמצאו בשום ספר במערכת החינוך שלנו. כל המערכת עוסקת בדברים בטלים. זה מבהיל כמה הם בטלים. למשל, החינוך לדמוקרטיה. מה זהו כאילו קבעו הנחת יסוד שכל הנוער הציוני הוא נגוע בנגע של עריצות, שחלילה אם לא נטהר אותו או תצמח תופעה אנטי דמוקרטית. או דבר אחר – מאבק בגזענות. כלומר, גם פה יש הנחה שצומח דור שהוא גזען שהוא שונא זרים, ואז חייבים כמובן במכבש שטיפת המוח לעקור את הגזענות הפוטנציאלית. או דווקא בשנות הארבעים – מפגשי יהודים ערבים. לא ז'בוטינסקי, לא שליחיו, לא שירי אצ"ג, לא יצירות פרופ' אלדר, לא המחתרת, לא

(המשך מעמוד 49)

"מערכת החינוך עוסקת בדברים בטלים. למשל, החינוך לדמוקרטיה. מה זהו? כאילו קבעו הנחת יסוד שכל הנוער הציוני נגוע בנגע של עריצות. או המאבק בגזענות – גם פה יש הנחה שצומח דור שהוא גזען ששונא זרים. זה טירוף מערכות ואם, בעזרת השם, שמיר ירכיב את הממשלה הבאה לא אוותר על תיק החינוך"

אקרשטיין עולה לגג

רעפי בטון לחוץ - כך בונים היום בעולם

לא במקרה כ-70% מגגות הרעפים באירופה ובארה"ב מכוסים ברעפי בטון לחוץ.

אדריכלים, בונים וגגנים ברחבי העולם למדו להכיר את היתרונות הרבים של רעפי הבטון הלחוץ על פני רעפי החומר. עכשיו גם בישראל. אפשר ליהנות מרעפי בטון לחוץ - רעפי אקרשטיין!

לגג רעף אין יתרונות כאלה

לרעפי בטון לחוץ יתרונות מובהקים על פני כל סוגי רעפים אחרים: הם חזקים יותר, עמידים יותר, מבודדים יותר ובעלי גימור מושלם.

באיזה גוון אתם מעדיפים את הגג?

עם רעפים על גג בגוון חרס, או בטון עתיק, או באפור מזוהה, או אדום או חום אדמה? ואולי אתם מעדיפים דווקא את הגג בשחור או בירוק או בגוון עתיק קלאסי? מבחר הגוונים של רעפי אקרשטיין מאפשר לתכנן את הגג לפי טעמכם ותוך התאמה לאופי הבית והסביבה.

30 שנות אחריות

יופי שאקרשטיין בסביבה

אקרשטיין

משרד ראשי והנהלה הרצליה, אזור התעשיה, טל. 052-556666. משרד מכירות ותצוגה: באר שבע, רח' החלוץ 123, טל. 057-71514. קריית שמונה, אלכסנדר זייד 7/1, טל. 04-835721.

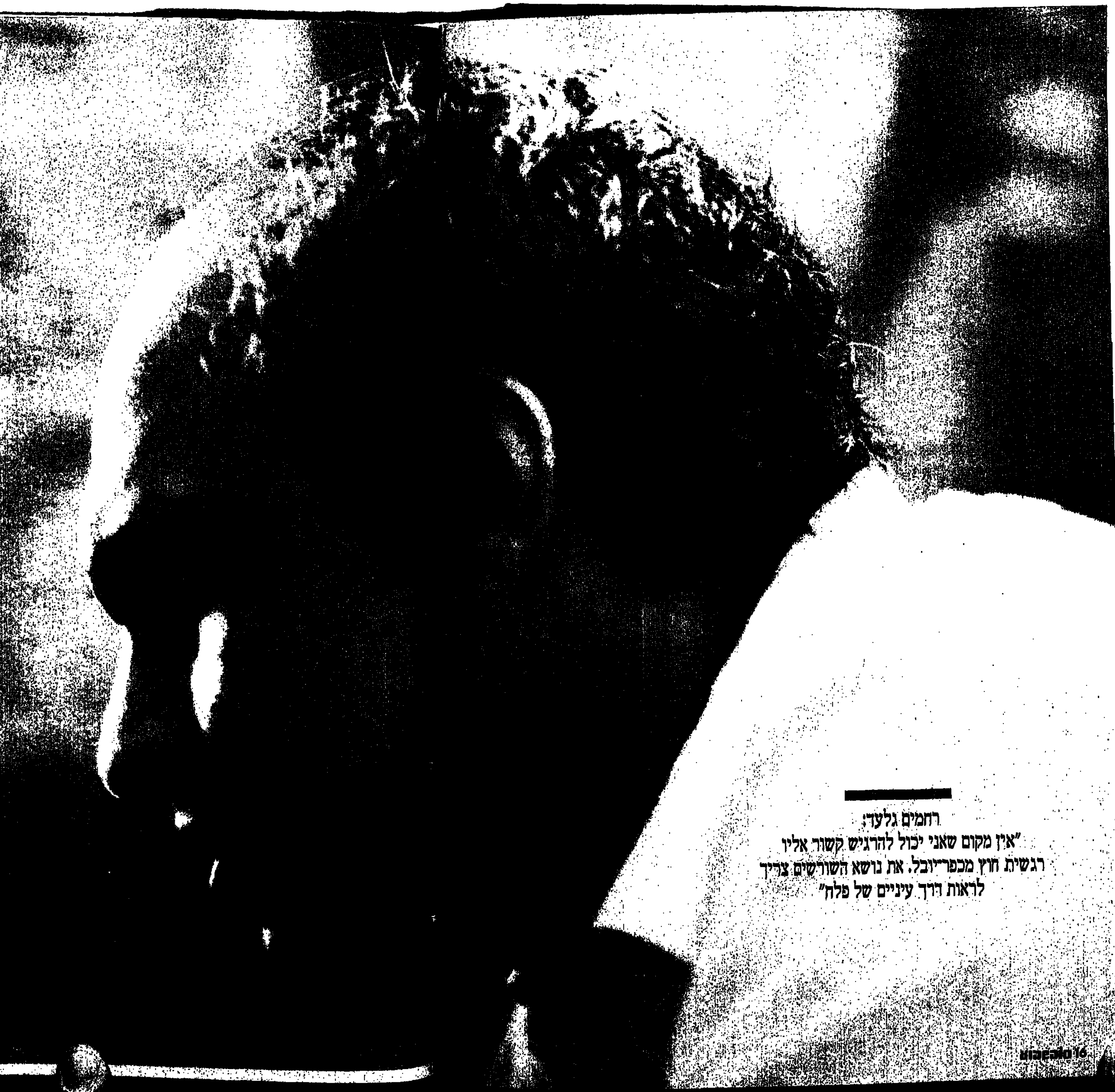

הרועה [illegible] בסיירת

[illegible]
[illegible] היה
העולה [illegible] אנאלפבית,
עם [illegible] לאפס להיות
משהו בחיים. מודה אחד עם הרבה
נבונות ידע להפעיל בו את
המוטיבציה החבויה, לנווט אותו בין
החוקים הנוקשים של המסגרות שלא
התאימו לו. נשמה של איש אדמה
במפעל של מיץ טבעי.

מאת יצחק בןהורין
צילם: בני גלזר

חדר האורחים שלו ישראלי טיפוסי. טלוויזיה, כורסאות נוחות וציורי שמן על הקיר. מתחת למערכת הסטריאו המשוכללת מבצבץ תגור קרב. הנשק האישי ותגור נוסף מונחים בהיכון מתחת למיטה בחדר השינה. מחלון המטבח נשקפת גדר המערכת.

לפני שלושה שבועות בלמו כוחות צה"ל חוליית מחבלים שהתקדמה לעבר כפר־יובל והגיעה למה שמוגדר בלשון הצבאית טווח אפס מהבית של רחמים גלעד, הדייר הצפוני ביותר במושב. רחמים, בן 38, המתין למחבלים בחצר הבית עם הנשק דרוך. כמה כדורים שרקו מעל ראשו, אבל צה"ל כבר עשה את העבודה.

לפני 13 שנה, ביולי 1975, התעורר רחמים לקול יריות. "ישנתי אז בבית ההורים. עם אור ראשון שמעתי יריות ורצתי לנשק. ארבעה מחבלים רצו על הכביש וירו בקלצ'ניקובים לעבר דלתות הבתים. הבית של ההורים שלי היה הרביעי. פתחתי חלון כי לא זיהיתי מאיפה הירי, אבל אז כבר פסקה האש והבחנתי

(המשך בעמוד הבא)

רחמים גלעד:
"אין מקום שאני יכול להרגיש קשור אליו רגשית חוץ מכפר־יובל. את נושא השורשים צריך לראות דרך עיניים של פלח"

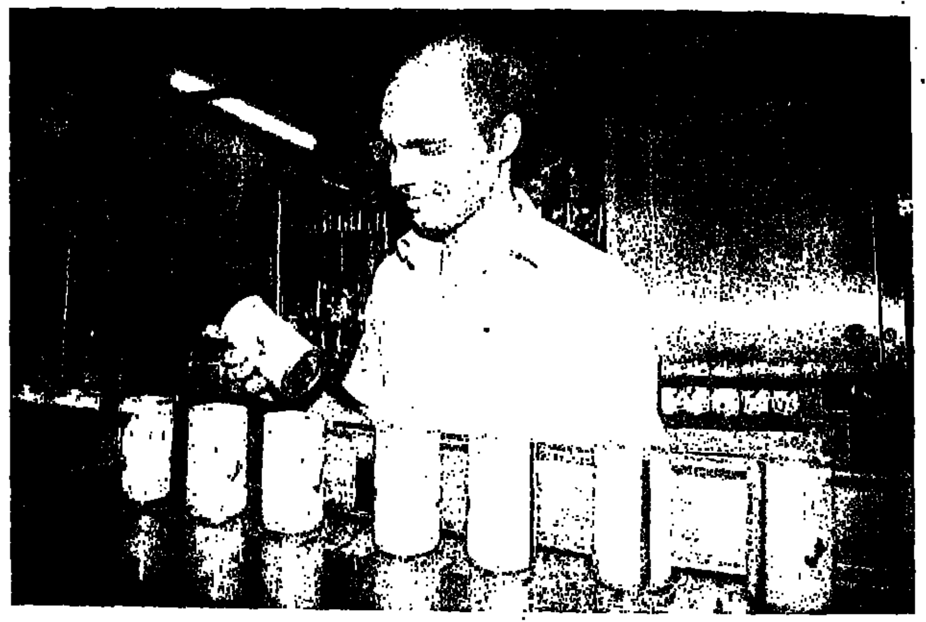

רחמים גלעד ליד פס היצור במפעל: בעתיו הוא יחשוף מוצרים חדשים.

(המשך מהעמוד הקודם)

כאנשים במדים ושיער ארוך הולכים על הכביש, 100־150 מטרים ממני. אני צועק להם 'מה העניינים, מאיפה הירויות' ואחד מהם מכוון עלי רוג'ט ויורה. אני מתכופף והרימון פוגע בגג. הטיח נושר והאבק מכסה את כולי. רק אז קלטתי שמחבלים חדרו לתוך הכפר וזה היה שוק בשבילי – אני שבמשך שירותי הצבאי רדפתי אחריהם בכפרים בלבנון התקשיתי לעכל את העובדה שהם מסתובבים בחצר שלי".

רחמים מתעשת ורץ לדלת מחשש שהמחבלים עומדים להסתער על הבית שלו. "פתחתי בזהירות חרך בחלון וראיתי אותם מתרחקים. יצאתי למרפסת ופתחתי באש. אחד מהם נפגע ונפל. השלושה החלו לגרור אותו לכיוון בית משפחת יוסף חי יצחק, השכנים שלנו, ואני אחריהם. אחד המחבלים ירה עלי וחיפה על שני האחרים שפרצו לבית השכנים. בן דוד שלי בצלאל שהגיע מכיוון אחר, חטף כדור בירך מאש המחבל. בשלב זה הקיפו חיילינו את הבית".

אירוע טראומטי בחיי כפר יובל, בו מצאו מותם שלושה ונפצעו שלושה. הבית ההוא ננטש, עשביה גבוהה מקיפה אותו. הזמן בבית העזוב של משפחת חי כמו עמד מלכת. מסביב הכל פורח. דשא ועצים בירוק עז מקיפים את הבתים המודרניים שנבנו מאז. חדירות מחבלים, ירי קטיושות, משברים בחקלאות – ואנשים נאחזים שם בקרקע. רחמים גלעד, מ"פ במילואים (לא מיליטריסט. דווקא איש של פשרה מדינית עם הערבים), חייל גם בביתו.

"עד כתה ו' לא ידעתי בעצם לקרוא. אני זוכר את עצמי נכנס לכתה ומפריע"

רחמים מוביל אותנו לסיור רגלי בעמק המפריד בין הכפר לגדר הגבול. הוא נע בין מרבצי שיבולת שועל הצהובה ומצביע על מקום לכידת שתי חוליות מחבלים, שניסו באחרונה להגיע לכפר־יובל.

היו זמנים שהאירוע הבטחוני החמור ביותר נרשם בגיזרה – גניבת עדרי צאן מכפר־יובל. גדר גבול לא היתה. העמק הצהוב ובתוכו גוש מבני בטון צריפים, הוא הזכרון הראשון של רחמים כילד בן שלוש וחצי בכפר־יובל.

הוא נולד בקוצ'ין שבדרום הודו. המסורת מספרת שיהודים הגיעו לשם בתקופת שלמה המלך, בחיפוש אחר אוצרות. בתחילת שנות החמישים הם הגיעו למסקנה שהאוצר האמיתי טמון בישראל ועלו ארצה. בשנת 1954 הגיעה משפחת יעקובי, האב יפת האם שמחה והבנים מרים ורחמים (בארץ נולדו עוד שלושה בנים). כמה חודשים במעברת שער־עליה ומשם עולים לכפר־יובל שבגבול הצפון. היו שם לפניהם יוצאי כורדיסטאן. מושב שיתופי עם סידור עבודה לחברים. היום מושב עובדים של 85 יחידות משק ותשע יחידות לא משקים, הרוב יוצאי קוצ'ין.

והורים ידעו לקרוא עברית עוד מקוצ'ין. עברית מהתנ"ך עם טעמי המקרא, אבל הם לא הבינו את הנקרא. הילד רחמים לא ידע קרוא וכתוב עד כתה ו'. בבית־הספר ראו אותו מעט מאוד. הוא עזר בקיום המשפחה. רחמים היה רועה. בכתה א' קיבל שלוש פרות. כעבור שלוש שנים הסוכנות המירה אותן ב־70 כבשים.

"הייתי הרועה. זה היה העיסוק העיקרי שלי בחיים. זה היה די קשה. הייתי קם לפני זריחת השמש, ויוצא עם העדר למרעה. מתרחק 8־7 ק"מ הבית. בעשר הלכתי לבית־הספר ובאחת חזרתי הביתה והוצאתי את העדר למרעה עד לאחר השקיעה. השעות הקרירות היו הנוחות למרעה, הייתי רועה במשך כל השנים בבית־הספר העממי.

"החברים שלנו היו רועים לבנונים. הגבול היה אבני סימון מנדטוריים. חצינו אותו ורעינו בלבנון והם חצו אלינו. היינו מביאים בירה והלבנונים לבנה, ועשינו ארוחות משותפות לא רעות. במשך השנים הוקמה גדר גבול ונמתח החיץ. המשכנו לחצות, אבל בעיקר לקראת 1964־5, עם התחממות הגבול הסורי בגלל המאבק על מקורות המים, הגבול ננעל.

"למעשה, לא למדתי בצורה פורמלית. לא היתה תכנית לימודים מסורת. היינו שני ילדים רועים בכפר ועוד מבוגר אחר. המורות בבית הספר היו חיילות ואני חושב שהן הבינו את המצב. התקופה היתה קשה. נאבקנו על הקיום. ארוחה היתה מורכבת מלחם שחור, מרגרינה וריבה. אשל שתינו פעמיים־שלוש בשבוע, הקפדנו לאכול בשר פעם בשבוע, בשבת.

"עד כתה ו' לא ידעתי לקרוא. בעצם לא למדתי כלום. אני זוכר את עצמי נכנס לכתה ומפריע. הייתי ילד שובב. החיים היו משחק, ללא משמעות קפדנית של לימודים. בכתה ו' היה לי מחנך מצפת בשם יונתן, שצריך לתת לו את הקרדיט להתפתחות שלי. הוא לקח אותי בידיים, והתחיל לעזור לי בזמנו הפנוי.

"היה לי המון זמן בשדה. בסך הכל זה משעמם להיות רועה צאן ויש המון זמן חופשי. תוך זמן קצר ידעתי לקרוא. אחר כך התחלתי לבלוע ספרים. היתה לי מאניה של קריאה. למעשה, לא הייתי זקוק ללימודים הפורמליים. החלפתי ארבעה ספרים בשבוע בספריית בית־הספר וידעתי אותם בעל פה. לא היתה לי בעיה של זכרון. לבחינה בהיסטוריה בכתה ט' כבר ידעתי את הכל – מצוקי המורדי עד לעת החדשה. לא ידעתי את חומר הלימוד הפורמלי, אבל למדתי בעצמי על גלילאו ועל קופרניקוס ועל ספרי מסעות סביב העולם".

כשהיה בן 14 מכרו הוריו את העדר ושלחו את רחמים ללמוד בתיכון, שם נתקל הרועה מכפר־יובל בקושי עצום להשתלב במסגרות פורמליות. בקיץ הגיע לקורס הכנה לפנימיה הצבאית בחיפה. המעבר החד למסגרת צבאית קפדנית לא התאים לו. הוא עזב את קורס ההכנה וחזר הביתה. למד ארבע שנים בתיכון דנציגר בקרית־שמונה, מגמה ריאלית. תלמיד פרובלמטי, לא שיטתי, עם פוטנציאל אישי גבוה.

התגייס לצה"ל באוגוסט 1969, והתנדב לסיירת גולני. "פעלנו בעיקר בדרום לבנון. בתקופה ההיא התחזקה פעילות פתח, מיקוש, ירי קטיושות. הרגשתי שאני מגן באופן ישיר על הבית שלי. לא פעם חדרתי לעומק שטח האויב וראיתי את הכפר שלי מאחור, מעבר לכתף. ביצענו חדירות לתקיפת יעדי מחבלים בשיבא, עין־אבל, תיבנית. תקופה ארוכה סחבתי על הגב את מטעני חומר הנפץ. בסך הכל השתתפתי בעשרים פשיטות על מפקדות מחבלים".

רחמים לוחם ואחר־כך קצין חי"ר בגולני, היה כבר משוחרר מצה"ל, במאגר הקצינים כשפרצה מלחמת יום הכיפורים. לא היתה לו יחידה. הצליח לאתר את המג"ד והצטרף אליו כלוחם, לאחר הניסיון הכושל הראשון לכבוש את החרמון. רחמים קיבל פקודה לנווט את הגדוד לתקיפה השניה עד להיתקלות.

"היה לי מזל שהתחלנו להוביל ולא נתקלנו. לקחנו שני יעדים ועדיין לא נתקלנו. קיבלנו פקודה לקחת יעד שלישי ואני ניווטתי את הגדוד עד קרוב להיתקלות. למזלי, הפלוגה המסייעת באה מכוון מג'ד אל שאמס ועברה אותנו בדרך ליעד. הם נתקלו ראשונים וספגו את מכת האש הראשונה, בה יש עיקר האבידות. ממש לפני שבירת הסורים ונסיגתם, חדר לי כדור ללסת. חובש בלם את שטף הדם והציל אותי. זה היה ממש לקראת סיום הכיבוש".

עניין של מזל. 15 שנה אחרי. צלקת מסמנת את מקום חדירת הקליע. רחמים גלעד, נמוך קומה, מקריח, עור שחום. מדבר כמעט בלחש. אבל זה לא מחוסר בטחון. בפורומים בהם הוא יושב היו רוצים לשמוע אותו מדבר מהר יותר, ובקול רם. עם הזמן למדו שכדאי לשתוק ולכרות אוזן כדי להאזין לדבריו. יש מה לשמוע וללמוד ממנו. מי היה מאמין שהרועה האנאלפבית מכפר־יובל יהפוך למנכ"ל מפעל מיצי הגליל העליון, המייצר את הסיידר ועוד מיצים טבעיים.

יושבים בקפה "הבימה" בתל־אביב. הרבה "אנשים יפים": פוליטיקאים, אנשי כספים ותיקשורת. עננת בושם ריאוורנטית מרחפת בחלל. רחמים גלעד – אדם מכוכב אחר, מזמין סיידר הגליל – אלא מהו –

"באותו רגע לא הטרידה אותי הפציעה והלחימה. חשבתי על השדה החרוש והגשם שבפתח ושלא הספקנו לזרוע את הבצל"

מרגיש זר בתל־אביב. "אין מקום שאני יכול להרגיש קשור אליו רגשית חוץ מכפר־יובל. את נושא השורשים צריך לראות דרך עיניים של פלח".

המשפט הזה מחייב הסבר. "אחרי שנפצעתי בחרמון והולצתי לאחור, הרגשתי רע, איבדתי דם, הייתי על סף עלפון. זרקתי את הקסדה מהראש, ירדתי עם החובש לאחור לכיוון העמק. באותו רגע לא הטרידה אותי הפציעה ולא הלחימה עם הסורים. מה שהעסיק אותי זה שהשדה חרוש והגשם בפתח ואנחנו – שלושה צעירים שסיימנו שירות סדיר והקמנו שותפות לעיבוד שטחים חקלאים – מגוייסים בחזיתות ולא הספקנו לזרוע את הבצל. אתה חי כאן את הטבע, את עונות השנה וזה במרכז ההוויה שלך. 22 באוקטובר ועדיין לא זרענו את הבצל ובחלומים הגשם ידפוק אותנו".

בקפה "הבימה", בו יושבים אנשים שצומת גלילות הוא הצפון הרחוק עבורם, חוזרת ועולה השאלה מה יש לו לעשות שם בגבול הצפון. רחמים מנסה להסביר כי תל־אביב לא עושה לו שום דבר. הוא

(המשך בעמוד הבא)

רחמים גלעד ליד גדר הגבול בכפר־יובל: "האנשים כאן לא מחפשים אלטרנטיבה. זו דרך חיים".

(המשך מהעמוד הקודם)

לא נאיבי. מכיר את הישראלי החדש שעבורו כסף וגינונים חיצוניים הם חזות הכל. אלה יתקשו להבין את השפה שלו, עברית בדיאלקט צפוני. כפר־יובל הוא חלק מהנוף, מהטבע ומהאנשים. זו זהותו ואין אחרת.

"האנשים בכפר־יובל לא מחפשים אלטרנטיבה. זו דרך חיים. בחיי השנה אני לא חי בפחד. הנושא של המתח הבטחוני עולה ויורד סביב אירועים. חדירות לא מפירות את השלווה. הן חלק מהחיים. אתה סומך על הגדר ועל צה"ל וגם מאמין בעצמך שאתה היכול לטפל במצב. אנחנו יוצאי צבא בטוחים בעצמנו ובכוחנו. מי שלמד לאחוז נשק יש לו בטחון עצמי. בצבא אתה מ"פ ויכול להגיד לחיילים שלך להסתער וכאן בבית שלך אתה לא יכול לאחוז נשק?"

"אתה לומד מהר להבחין בין עושי הרוח לבין הרציניים. בסופו של המשחק עם צעצועי המשרד אפשר לבחון את היושב מולך"

מאז הזמן הצהוב הפרטי שלו – אותו מראה ראשון של עמק שטוף שיבולת שועל וקוביות בטון וצריפים שנחרט בזכרונו של רחמים הפעוט – קרו הרבה דברים. בעמק הזה חלף הילד רחמים עם עדרי הצאן שלו. כאיש מבוגר הוא בלם בגופו מחבלים שחצו את העמק. היום צבוע העמק בהרבה ירוק של מטעים וכרמים ובהרבה אדום של רעפים ולבן של בתים פרטים מודרניים שנבנו בכפר־יובל. הבית שלו בשיכון הרחבה של הצעירים, טובל בדשא ועצים. הוא הקיצוני בכפר, הכי קרוב לגדר. הגבול קרוב־קרוב.

השותפות בעיבוד מטעים ובניית לולים בקבלנות של רחמים וחבריו באה לקיצה במלחמת יום כיפור. רחמים חזר פצוע וגילה כי שותפו ובן־דודו יוסי חי, מ"פ, נהרג בקרבות עם המצרים. החבילה התפרקה. רחמים החליט לצאת לחפש את משמעות החיים.

ב־1975 יצא ללמוד חקלאות במכללת תל־חי. כעבור שלוש שנים החליט רועה הצאן לשעבר ללמוד באוניברסיטת חיפה. מה זאת אומרת ללמוד? כמעט שלא הגיע להרצאות. לא הכיר סטודנטים, פרט לארבעה שדיווחו לו מה לומדים. הוא עבד במשווק פרי של המושב וזה איפשר לו לקפוץ מדי פעם לאוניברסיטה לברר מה לומדים.

"למעשה עד היום אני מתקשה להיות פורמליסט. אני בולע ספרים ומשתדל להצליח בבחינה. גם באוניברסיטה לא עשיתי עבודות ולא הייתי דירקטי. זה לא נבע מזלזול. צריך לזכור את הרקע שלי כדי להבין את הקושי שלי להיכנס למסגרות. נוכחותי בשיעורים היתה אפסית. ריכזתי חומר יומיים־שלושה לפני הבחינה ועברתי".

עבר זה לא מלה. עבר בהצטיינות. ממוצע של 9.4 במקצועות המתמטיים, באלגברה – עשר. במקצועות אחרים בהם לא גילה עניין מיוחד עבר בציונים בינונים. ב־1982 השלים תואר בוגר אוניברסיטה בכלכלה ומינהל עסקים.

הישג גדול לרחמים, שמחה גדולה לשמחה ויפת יעקובי, עולי קוצ'ין. האח נחמיה השלים לימודי רפואה, והיום הוא גר בחולתא ומתמחה בגניקולוגיה. האחות שרה בוגרת אוניברסיטה בחינוך וקרימינולוגיה היא חוקרת נוער במשטרה ומרים חשבת מועצת טירת־הכרמל. רק האח חיים (בוגר אוניברסיטה בחינוך), חזר לחקלאות והוא מרכז את משקי המשפחה. מטעי תפוחים ולול. רחמים היעיל והזריז היה כוח העבודה העיקרי בבית. למרות החלומות והמאמצים האישיים, נפגשו האחים בסופי־שבוע וביצעו את עבודות הקטיף. לפני ארבע שנים נשברו. היום עושים פועלים דרוזים מרמת הגולן את עבודות הקטיף.

בתחילת 1983 התמנה רחמים גלעד לסגן מנהל מגג"ל (מיצי גליל עליון). מפעל איזורי, בו שותפים כל מגדלי התפוחים בצפון. 44% קיבוצים, 44% מושבים, 12% מושבות. המפעל הוקם ב־1979 כדי לווסת את שוק התפוחים בארץ על ידי קליטת העודפים ועיבודם לרכז. מדי שלוש שנים מתחלף המנכ"ל. קדנציה אחת קיבוצניק, קדנציה אחת מושבניק.

ב־1983 מונה רחמים לסמנכ"ל כדי להכשירו להחליף את המנכ"ל הקיבוצניק. הרבה חרדות היו במערכת הקיבוצית המשומנת ומאורגנת היטב של קיבוצי הגליל העליון. מארבעת המועמדים של המושבים הם העדיפו את רחמים, אבל עם פרפרים בבטן. רחמים הרגיש בזה: "אנשים חשבו שאכשל". בינואר 1984 הוא מונה למנכ"ל מגג"ל לקדנציה של המושבים עד שנת 1986, ועכשיו כבר 1988, ורחמים עדיין בתפקיד. החברים מהקיבוצים נתנו לו להמשיך לנהל גם בקדנציה שלהם.

בשנים 1984־1979 היה מגג"ל מפעל איזורי לכל דבר. כמו המפעלים האחרים המעניקים לחקלאים שירותי אריזה, שחיטה והובלה. מגג"ל נתן שירותי עיבוד של עודפי תפוחים בצורה של רכז (חומר גלם לתרכיזים לשתיה) ויכולת למנוע הצפת השוק בתפוחים ושמירה על מחירים. מפעל עונתי, שבקיץ קלט תפוחים והפך אותם לרכז והמנהל יצא לסיבוב מכירות בחו"ל לשבוע עשרה ימים, מכר 70־50 מכולות, והפעילות העונתית הסתיימה באוקטובר. תפוקה 25 אלף טון פרי בעונה. מחזור של 3־2.5 מיליון דולר – תלוי ביבולי העונה.

רחמים גלעד: "ב־1981 נפתח קו צנוע של 'סיידר' לשוק מצומצם. עם כניסתי לתפקיד החלטנו לשנות את האסטרטגיה: במקום הסתפקות בהפיכת עודפי תפוח־עץ לרכז – לעסוק בייצור משקאות, הערכנו את המעבר בעולם משוק מיצים מלאכותיים לטבעיים ואת הפוטנציאל הגלום בו. החלטנו להיכנס מסיבית לשוק המיצים, וכך הקדמנו את השוק הישראלי בשנה־שנה וחצי. בשנת 1985 רכשנו את צ'מפיון של גבעת־חיים והרחבנו את סל המוצרים הסופיים. הורדנו מיגוון מיצים טבעיים: סיידר תפוח־עץ, מנגו, אננס, תפוזים ואשכוליות. הרחבנו את מחזור הפעילות כמעט פי חמישה. היום אנחנו מתחרים בשוק משקאות חופשי ודינמי, שכדי להישרד בו אנחנו מתמחים בייצור מיצים טבעיים ללא חומר משמר, בטכנולוגיה מתקדמת".

מדוע כתוב על הפחיות שלכם שהמיץ "משוחזר"?

"מיץ משוחזר הוא מיץ טבעי ב־100%. תפוחי־עץ שבתהליך טבעי הופכים לתרכיז על ידי נידוף המים ואחסון במיכלים, חוזרים באביב למצבם הקודם על ידי הוספת מים. וזהו תהליך שיחזור. מכון התקנים הבא להגן על הצרכן, מחייב אותנו לכתוב מיץ משוחזר. מבחינתי זו בעיה שיווקית קשה, כי המילה משוחזר נשמעת פחות טוב מנקטר. נקטר הוא מיץ שיש בו לפחות 40% מרכיב טבעי. מיץ משוחזר הוא מאה אחוז טבעי. אנחנו משקיעים כסף בפרסום ומנסים לשכנע את המכון לשינוי המילה הקשה הזו".

הפעילות העסקית מחייבת את רחמים גלעד לבלות יומיים בשבוע בתל־אביב. "כשאני בתל־אביב – העניין שלי זה העסקים שאני עושה. תל־אביב וכפר־יובל זה לא רק ריחוק גיאוגרפי אלא קצב חיים שונה. לפעמים כשאני חוזר מפעילות אינטנסיבית גבוהה, תוך כדי נסיעה הביתה לשלווה, אני מרגיש את המעבר לחופש".

מנטליות של רועה צאן. אפילו שעון אינו עונד על ידו. "קיבלתי שעון לבר־מצווה ואיבדתי אותו. מאז אין לי שעון. התחושה של חופש קשה לבטא אותה. איך אני מסתדר? יש שעון באוטו ובמשרד יש מזכירה".

"כשאני חוזר מפעילות אינטנסיבית בת"א, תוך כדי נסיעה הביתה לשלווה, אני מרגיש את המעבר לחופש"

הוא מופיע מול אנשי עסקים אחרים, בלי רגשי נחיתות. לבוש בפשטות, נטול מניירות. "לא משחק את המשחק הזה. יש משרדים שאתה נכנס אליהם ומנסים ליצור מנופים דרך מופעי רושם. אתה לומד מהר להבחין בין עושי הרוח לבין הרציניים. בסופו של המשחק עם צעצועי משרד, כשמגיעים לתכל'ס, אז אתה יכול לבחון את האיש שיושב מולך. אפשר להגיע לפגישה בסנדלים, אבל אני לא מזלזל. למזלי, בשוק הישראלי לא צריך לענוד עניבות. ביציאה לאירופה אני עונד עניבה, נעליים, אפילו שעון. אין ברירה, אני מכבד בהופעה שלי את אלה שאני מתייצב מולם".

רחמים גלעד קיבל לידיו מפעל איזורי עם כושר ייצור המוגבל לתנובת החקלאים והמשרת אותם לוויסות עודפי יצור למניעת הצפת השוק וירידת מחירים. היום נותן המפעל למגדלים מחיר גבוה – 120 דולר לטונה בממוצע, לעומת 100 דולר בארה"ב ו־80 דולר באירופה.

במפעל מיצי הגליל העליון הכל בסדר. בימים האחרונים הוחלה חלוקת רווחים בין השותפים – קיבוצים, מושבים ומושבות בגליל העליון. שנה שלישית עם מאזן רווחי. חלוקת רווחים לראשונה בהיסטוריה. נצחון גדול למי שטען שאפשר להתגבר על הקשיים הנובעים מריחוק מתל־אביב (תעבורה, קבלת שירותים פיננסים ויעוץ משפטי) ולעשות תעשיה רווחית.

בספטמבר־אוקטובר ישיק רחמים סל מוצרים חדש. "שבמגוון ובאפיון יהיה חידוש לעומת כל המוצרים הקיימים". ולחשוב שהאיש הזה היה פעם אנאלפבית, שסיכוייו להגיע למשהו היו מתחת לאפס. איזה נצחון מתוק, מתוק ממיץ תפוחים טבעי.

מדהים! ההבדל בין שיחה בינעירונית בפלא־פון לשיחה מטלפון ציבורי הוא 13 א"ג בלבד!

אם חשבת ששיחה בפלא־פון עולה הרבה יותר מאשר מטלפון ציבורי – טעית. מפני שדקה אחת של שיחה בינעירונית בפלא־פון (מת"א לחיפה למשל) עולה בשעות השיא 1.13 ש"ח ואילו מטלפון ציבורי – 1 ש"ח (4 אסימונים). ואם איתרע מזלך לצלצל מקיוסק או ממסעדה, תשלם 1.60 ש"ח לדקה לפחות!

זהו רק אחד היתרונות של שיחה בפלא־פון על פני שיחה מטלפון ציבורי או מקיוסק.

כשברשותך פלא־פון, אינך צריך לחפש טלפון ציבורי, למצוא חניה, לחכות שהטלפון יתפנה, איש אינו שותף לשיחתך; ובנוסף, כל אחד יכול להתקשר אליך.

שים לב! שיחת טלפון לארה"ב ממשרדך עולה 4.64 ש"ח לדקה ואילו בפלא־פון – התוספת היא בין 14 ל־70 אג' בלבד!

ומה עם הזמן שאתה חוסך?

להזמנות: מוטורולה הדיראן, קרמינצקי 18 ת"א טל. 03־388307. באר־שבע, טל. 067־70565. חיפה, טל. 04־740302/3. ירושלים, טל. 02־783646.

VISA

40 תשלומים ויותר באמצעות "ויזה עדיף"

בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ

מוטורולה הדיראן תקשורת סלולרית בע"מ

פלא־פון

אין פלא שאתה מקדים את כולם.

חוקי אבל מסריח

כשהגביר מחלק, טיפש מי שלא לוקח. ומלאה הארץ עמותות וחברות ומועדונים. "אתה לא יודע איך הכל הולך"?, מזכיר פייסי גרופר למי ששכח, "זוהי מדינת חלוקה. כמו בגטו". ואם מחלקים, למה פייסי לא ואחרים כן? או לח"כ גרופר יש "מועדון איכרי המחר", חורבה ישנה בכניסה לעתלית. 50 אלף ש"ח. ח"כ יהושע מצא ברא את "סקופ", 150 אלף ש"ח. לח"כ אריאל וינשטיין יש "העמותה לעידוד היזם העצמאי" ולח"כ חיים קופמן – "הלאום". ח"כ חיים רמון צועק "הקצבה אישית מושחתת", אבל גם הוא הרים יד במרס 88' בעד ההחלטה שהופכת את המצב הזה לחוקי. כולם עושים את זה. הליכוד והמערך, הליברלים וכל השאר. אבל זה לא אומר שזה בסדר. וזה על חשבוננו.

מאת עמוס לבב

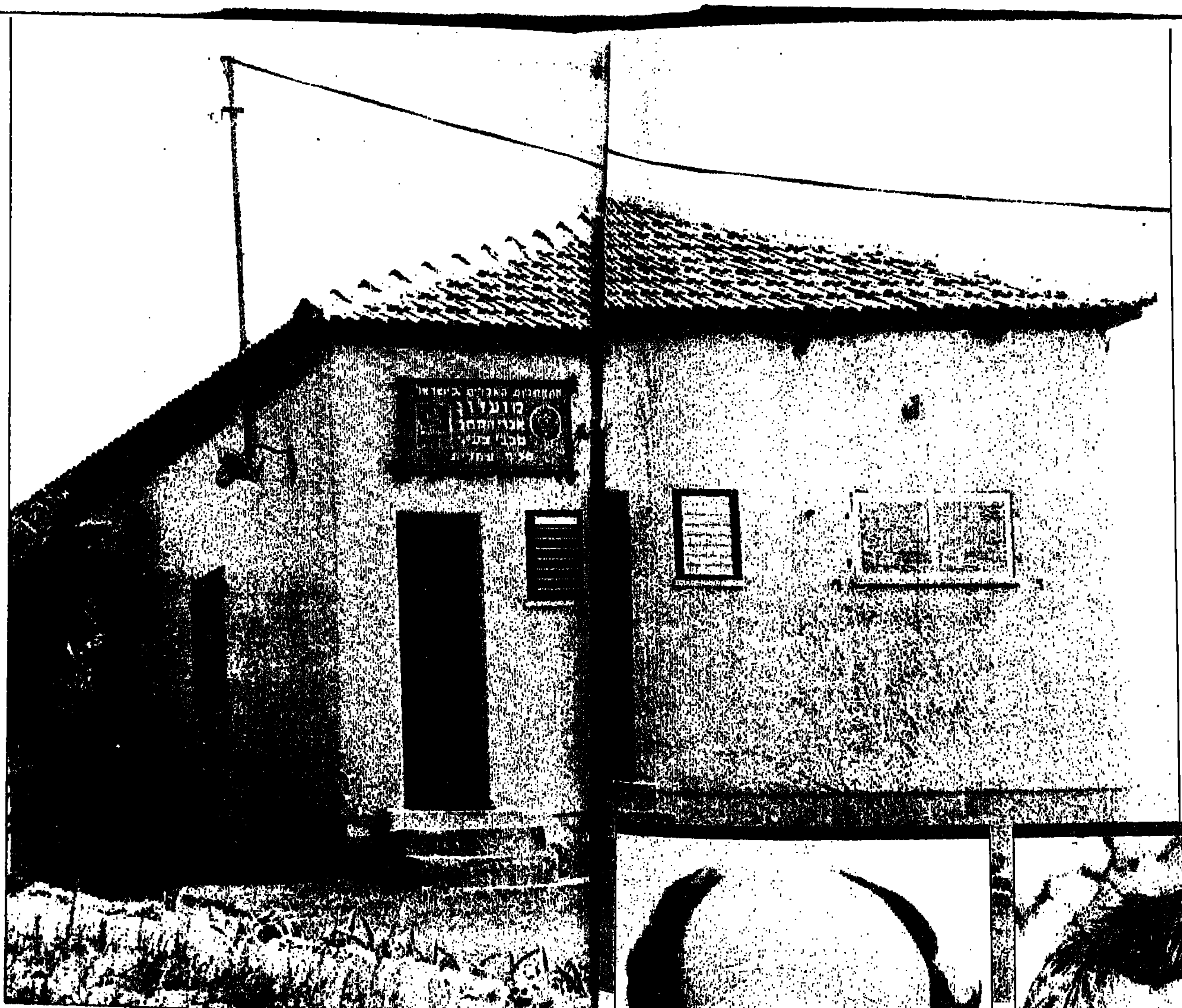

"יש עוד לא ראינו גרוש", מתלוננים בעתלית כמה מאיכרי האתמול, מצביעים בכעס לעבר מועדון איכרי המחר, חורבה מטה ליפול בכניסה לעיירה. "חמישים אלף שקלים פייסי השיג לנו, אבל איפה הכסף"?

בוועדת הכספים של הכנסת מתרצים את העיכוב בהעברת הסכום למועדון המחר של איכרי האתמול בעתלית, ב"עיכובים מינהליים". אבל "עד שיגיע הכסף", אמרה גברת רות גרופר, מזכירת ה"חירבה" השוכנת בכניסה לעתלית, "אין על מה לדבר. גם לא על פעילות המועדון". גברת גרופר המזכירה היא במקרה גם אשתו של פסח גרופר.

ברשימת האיכרים שעדיין מאיישים את מועדון איכרי המחר של עתלית, מופיעים עוד כמה שמות מוכרים: עמנואל גרופר (במקרה אחיו של פסח גרופר), יהונתן גרופר (במקרה, לגמרי במקרה – בנו של פייסי), אלימלך גרופר (איזו מקריות – בן דוד של ח"כ גרופר), וכמובן – פסח גרופר עצמו. מתוך 13 חברי המועדון, חמישה נושאים את השם "גרופר".

יו"ר המועדון הוא משה דווידסקו. "גם הוא מסרב לדבר", אומרת רות גרופר, המזכירה. "בלי שיתוף הפעולה שלנו לא תצליח לכתוב את הכתבה", היא מבטיחה.

או גם "פייסי" מסרב. כאשר פנינו אליו לתגובה בפעם הראשונה, נטף נופת צופים. כירסם את קצה הסיגר הגדול ואמר: "ברצון אראה לך את הפעילות של מועדון איכרי המחר. רק תן לי לעבור את הבחירות בליברלים בשלום". למרות הסיכון שברבר (ושהרי מי יכול לעבור בחירות בליברלים "בשלום"?) – נתנו לו. והוא עבר אותן בשלום. לאחר שנבחר, הראה לנו את גבו הרחב – אותו גב שמאחוריו מצאו להם מסתור כל איכרי האתמול. "אתה לא יודע איך הכל הולך בארץ"? – עוד הספיק "פייסי" לזרוק מאחורי גבו. "זוהי מדינת חלוקה. ממש כמו בגטו".

ואם מחלקים, "פייסי" לוקח. והוא עושה את זה בגדול. למתנ"ס עתלית הוא השיג 40 אלף שקלים. למועדון איכרי המחר – 50 אלף.

"מה יש"? התרעמה המזכירה רות גרופר, כאותם רגעים יפים כהם עוד הסכימה לדבר איתנו. "אם ישנו אדם בישוב קטן כמו עתלית שיכול לעזור, אז למה לא"?

פעם, נזכרים זקני עתלית באנחה נוסטלגית, היתה פעילות במועדון איכרי המחר. הוא שכן ליד הגורן, כאשר בעתלית א' (שם מתגוררת משפחת גרופר עד היום) התגוררו 12 איכרים שחיו מפלחה.

(המשך בעמוד הבא)

"מועדון איכרי המחר" בעתלית: רות גרופר, מזכירה; במקרה אשתו. 13 חברים, מהם עמנואל גרופר (במקרה אחיו), יהונתן גרופר (במקרה, לגמרי במקרה – בנו), אלימלך גרופר (איזו מקריות – בן דוד של) וכמובן – ח"כ פסח גרופר עצמו.

ח"כ יהושע מצא, האב המייסד של מועדון "סקופ" (ראשי תיבות של "סינמה־קפה־פוליטיקה") שנולד ביוני 1985: "בית גדול, מלא פעילות".

ח"כ פסח גרופר (מימין, צילום שמואל רחמני), ח"כ יהושע מצא (משמאל, צילום ראובן קסטרו) ו"מועדון איכרי המחר" בעתלית (במרכז, צילום עמוס לבב). כספים מחשמיים.

התחלת חדשה לשיער, עם תכשירי הטיפול והטיפוח המהפכניים – מוד הייר.
[illegible] – מוד הייר – סדרת תכשירי השיער היוקרתית, אשר פותחה לאחר שנות מחקר ארוכות ובדיקות איכות קפדניות, וזכתה למוניטין רב בכל רחבי אירופה.

קונדישינר – ביו־פרוטאין, מייצב השיער המוביל של מוד הייר, היחיד המכיל עד 97% פרוטאין, ריכוז הזהה להרכב השיער. נוסחה המבטיחה הזנה עמוקה של השיער ועור הקרקפת, והחזרה מהירה לברק ולרכות הטבעיים.

שמפו – סדרת תכשירי חפיפה מגוונים, המתאימים לכל סוגי השיער: שמן, דק ויבש, שיער רגיל יבש ועבה ונגד קשקשים. הנותנים פתרון אמיתי לכל בעיות השיער הקיימות. כולם טבעיים ומכילים תמציות צמחים וויטמינים בריכוזים גבוהים במיוחד.

[illegible] מדברים בעד עצמם

תחקיר

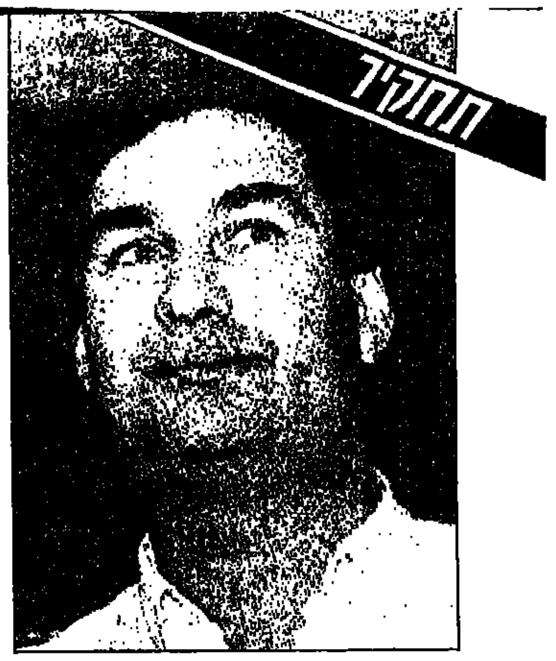

ח"כ חיים קופמן:
"שחיתות? למה שחיתות? כשמשרד החינוך מקציב לתזמורת אחת עשרת אלפים ש"ח, ולשניה כלום – זו לא שחיתות?".

ח"כ אריאל ויינשטיין:
"אני תומך בעשרים עמותות שקשורות בתנועה הליברלית. מה רע בכך שעמותות קיבלו כספים? הכל חוקי".

ח"כ חיים רמון:
"יש לי חלק בגועל נפש. מה יכולתי לעשות? אם לא הייתי מאשר כספים ל'סקופ', הם לא היו מאשרים כספים ל'בית בדל'".

(המשך מהעמוד הקודם)
ובעתלית ב', מעבר למסילת הברזל, עוד 12 משפחות שמשקיהן התבססו על רפתות. מעבר למסילת הברזל הוקם גם מפעל המלח, ומעיזבונו של מנהלו הראשון, מרדכי סורדין ז"ל, הוקם מועדון איכרי המחר.

היום זוהי הכניסה לעתלית. גבעה יפה עם דשא ירוק ודקלים, ובקורקודה – "חירבה" עם טיח מתקלף, תריסים מנותצים, כמה כסאות בפנים, שירותים בחוץ ובתוכם צינורות השקייה, ומעל כל אלה עדיין מתנוסס שלט דהוי: "התאחדות האיכרים בישראל, מועדון איכרי המחר, מכבי הצעיר, סניף עתלית".

המועדון הזה ידע ימים יפים יותר. זה שנים, אומרים אנשי עתלית בעילום שם, לא היתה פה פעילות. כולם מזכירים דווקא ישיבה שנערכה שם לפני כשבועיים (מזור, באותה עת תמה המלחמה על הכסאות בליברלים ו"מעריב" שב להתעניין במועדון) בקשר לגמ"ח (גמילות חסד), שגם בה מעורב פייסי גרופר. לזכותה של רות גרופר ("אני עובדת מהבית") ייאמר שהיא פעילה גם בקרן הזו, בנוסף לעול הכבד המוטל עליה במזכירת מועדון איכרי המחר.

בשנות החמישים, ממשיכים איכרי האתמול האלמונים להשתפך בנוסטלגיה, זה היה המרכז. כאן נערכו מסיבות, חגיגות בר־מצווה, משחקי פינג־פונג, מפגשי קבוצת הכדורגל "מכבי" עתלית. היו גם לילות יפים, שם, ליד הגורן.

ואז הגיעה לארץ עלייה גדולה, אוכלוסיית עתלית הוכפלה כמעט בן לילה, ומועדון איכרי המחר נעשה צר מלהכיל את כולם. הפעילות המקומית הועברה, ברובה המכריע, לבניין מועצת הפועלים. היום עתלית היא עיירה עם צביון כפרי, רוב תושביה אינם עוסקים בחקלאות ופעילויותיהם התרבותיות מתרחשות במתנ"ס יפה ומשגשג. מועדון איכרי המחר נהפך לאנדרטה מעוררת רחמים לימים יפים יותר. בעתלית אומרים שצבי שפירא, או ליתר דיוק "צבי זאב שפירא, חקלאי" (כפי ששמו מופיע בספר הטלפונים), הוא הסטוריה מהלכת, ויוכל לספר לכל עיתונאי מתעניין את כל עלילות המועדון מיום היווסדו בסוף שנות הארבעים.

בטלפון נשמע צבי זאב שפירא נחמד ונעים ושש לחלוק עם קוראי העיתון את ההסטוריה של המועדון. "יש לי גם מסמכים", הוא מבטיח. נקבעת פגישה. למחרת, בדיוק בשעה היעודה, אנו מגיעים לעתלית. "התחרטנו", צועקת אשתו, הממתינה בכניסה לחצר, חיל ורעדה על פניה. בקושי מאפשרת לנו לצאת מן המכונית. צבי שפירא מנסה לומר משהו מפתח ביתו ומובהל בידי אשתו בחזרה הביתה. "לא, איש לא איים עלינו", היא מכחישה. "סתם התחרטנו".

בגלל חרטתה הזו לא נוכל לשמוע סיפורים על הימים של פעם, כאשר האיכרים ישבו על הגדר ודיסקסו בעיות ברומו של עולם או נסעו לחיפה בימי שישי כדי לגבות כספים מהסוחרים בשוק, ואחר־כך הלכו להצגה יומית של מערבון בקולנוע "אוריון", שהיום מקרין רק סרטי סקס. איש גם לא יחלק עימנו את זכרונותיו מהצעקות והמריבות שבקעו מהמועדון הקטן על זכויות מים ועל חלוקה ברורה בין הנחלות. גם לא נדע פרטים מדוייקים כיצד ניגבו חמישים לירות מכל חבר, עד שנבנה מפעל המים, ודמי החבר נכללו כבר במחיר המים.

מכל מקבלי המשכורות נותרה רק הגברת גרופר, אבל היא "עובדת מהבית" ולכן לעולם לא נדע מה קורה עם כספי מועדון איכרי המחר של עתלית. הסוד ספון בבית גרופר, מאה מטרים בלבד מהמועדון. גם בני הזוג שפירא, איכרי האתמול, מתווספים לרשימה הארוכה של אנשי עתלית המסרבים לדבר על מועדון איכרי המחר, שקיבל 50 אלף שקלים מוועדת הכספים של הכנסת.

עו"ד ידידיה באדי, חבר עמותת "עידוד היזם העצמאי": "מה אני אומר על חלוקת הכספים הזו כעורך־דין? מבחינה משפטית זה בסדר. מבחינה ציבורית? זה פתוח לכל אדם, להשגותיו והערותיו".

רק מרדכי עמר, ראש המועצה, אינו מסרב לדבר. הוא דווקא מצא שימוש לחורבה השוכנת בכניסה לעיירתו. "שם תשב נציגות של קצין העיר בימי חרום", הוא אומר. "לא, עד היום היא לא ישבה שם. תודה לאל, לא היה מקרה חרום". שימוש אחר שראש המועצה הדינמי של עתלית מצא למועדון איכרי המחר – מרכז פס"ח (פינוי־סעד־חללים). כן, כמובן, גם לימי חרום בלבד.

ובשאר ימות השנה?

"אין פעילות", הוא מאשר, ומזכיר, כמו כולם, את הישיבה החשובה שהיתה שם לפני שבועיים. אגודת החקלאי, לה שייך המועדון, דווקא די פעילה. רות גרופר היא המזכירה. 21 חברים באגודה, ביניהם אלמנות של חקלאים המחכירות את אדמתן. "בסך הכל עתלית כבר אינה מושבה חקלאית", מסביר מרדכי עמר. "רק בימים אלה מכרנו עוד 174 מגרשים לעירונים. בסוף 1989 תמנה עתלית 5000 תושבים. היום האיכרים הם מיעוט".

ראש המועצה אומר שפסח גרופר מאוד עוזר לעיירה. "יש לו קשרים", הוא מסביר. "סידר לנו רציף בתחנת הרכבת, יש לו קשרים עם חברי כנסת, עם מפעל הפיס. עכשיו הוא השיג לנו כספים מוועדת הכספים – למתנ"ס, למועדון איכרי המחר, למתנה המעפילים. הוא דוחף, אין מה לדבר, והכל מתוך דאגה ליישוב. אתה שואל מדוע אזרחי ישראל כולם צריכים לשלם בעבור שיפוץ מועדון איכרי המחר? אינני יודע. אלה הקצבות. לנו בוודאי שאין כסף לשפץ אותו. אם גרופר לא היה משיג את הכסף, המועצה היתה מפקיעה את המקום. לא נוכל להרשות שבכניסה לעתלית יהיה מבנה מוזנח כל כך".

שפר גורלו של פייסי גרופר. לו לפחות היתה כתובת רשומה. לא כזה היה מצבו של ח"כ יהושע מצא, שגם הוא רצה לחלוב כספים מועדת הכספים של הכנסת. אז ליהושע מצא יש "סקופ" בשבילך, אדוני משלם המיסים: איך להוציא 190 אלף שקלים מכספך ולחלק את הסכום הצנוע הזה בין מקורביו.

בחודש יוני 1985 נולד ה"סקופ" של ח"כ יהושע מצא. "סקופ" – ראשי תיבות של "סינמה־קפה־פוליטיקה". מקום לא היה, תוכן לא היה, אבל היו מקורבים ששיוועו לפרנסה. הצעד הראשון – פנייה לעורך־דין אברהם שלום המקים עמותה. וכל מטרות עמותת "סקופ" הלא הן רשומות בלשכת רשם העמותות בירושלים: "קיום פעילות תרבותית, ארגון אירועים חינוכיים, הפעלת מקום מפגש לאירוח פעילות תרבותית ו/או חינוכית".

וזהו. יש עמותה, יש מטרות, עכשיו צריך יושב־ראש. אין בעייה. לוקחים את עו"ד דן נווה (שמתם לב למספר עורכי־הדין המעורבים בעסקים האלה?) וממנים אותו ליו"ר. דן נווה, לגמרי במקרה, הוא גם העוזר של משה ארנס ודובר תנועת החרות. חברים אחרים: שאול מזרחי, יגאל יצחק, אשר קדוש, אהרון ברנשטיין, עמירם בוגט, נחשון זאדה.

עכשיו יש יו"ר, ומטרות, וחבורת מייסדים. דווקא יהושע מצא, המייסד בהא הידיעה של "סקופ", אינו מופיע ברשימת המייסדים. ומה נחוץ עתה? מקום לפעילות. אין בעיה. הכתובת, כפי שהיא מופיעה אצל רשם העמותות: רחוב הרצוג 6', ירושלים. גם טלפון יש: 638943.

מה נותר לנו לעשות? ללכת למועדון "סקופ" ולהנות מקצת קפה וסימפטיה. זה אמור להיות מקום נעים, ביחוד אם נזכור שרוחו של יהושע מצא נחה עליו. אלא שברחוב הרצוג 6' אנו מוצאים רק בית דירות ירושלמי טיפוסי. "מועדון סקופ"? שואלים השכנים בחשד. "אין כאן דבר כזה".

גם דן נווה, היו"ר, לא מתגורר שם. אבל יהודית ומרדכי מנהיים כן מתגוררים שם, בקומה א'. אלה הם ההורים של דן נווה (לשעבר מנהיים). "סקופ ופוליטיקה"? שואל אבא מנהיים. "אין פה דבר כזה". "זה היה לפני כשנתיים", מסביר דן נווה. "לא

(המשך בעמוד 80)

אבטיחים – אדומים וגם צהובים: אורגניים, טבעיים, מתוקים במידה.

מאת נילי פרידלנדר
צילם שמואל רחמני

73. טיול אבטיחים

אמצע הקיץ. תחילת עונת האבטיחים בבקעת בית נטופה, עשרים דקות מחיפה. מאמצע יולי עד סוף אוגוסט. "בטיח אל בטוף" כמו שאומרים הערבים, האבטיחים של בקעת בית נטופה, ידועים גם בשם "אבטיחי הגליל".
בבקעה שהיתה מכוסה מים עד לפני חודש הם גדלים בלי השקייה וכשמדברים על אבטיח בקיץ זה הטעם האמיתי – כאן לא מנפחים אותם במים כדי שיזכו למחירים הגבוהים של תחילת העונה.
הטיול הוא אל שדות האבטיחים של מושב יודפת. מושב שיתופי שיושב בהר מעל הבקעה כבר יותר משלושים שנה. אבטיחים אורגניים, טבעיים, הטובים שבטובים. החקלאים של יודפת לא מנסים לשנות את הסביבה וממשיכים לגדל כאן אבטיחים ומלונים כמו דורי דורות של חקלאים ערבים לפניהם, ואיתם. זו לא תעשיה, אלא התאמת החקלאות לסביבה, באדמה לא מדושנת ועם מחזור זרעים. יש כאן מאות דונמים של אבטיחים רגילים וגם אבטיחים צהובים, שזהו זן די חדש בארץ ויש לו טעם מיוחד, מתוק במידה. יש פה מלונים נהדרים מזן "גליה" וגם שדות של חומוס, חיטה ותירס.
רוב התוצרת האורגנית "ביוטופ יודפת" הולך ליצוא, וחלק משווק בארץ עם התווית "טוב השדה" של ארגון החקלאים הביולוגיים. את החיטה מוכרים לישוב השכן הרדוף. שם אופים מהחיטה לחם מיוחד ללא שמרים, "לחם שאור", בטחינת ריחיים ששומרת על המלאות של הגרעין. בהרדוף מכינים מהחיטה גם בורגול וכוסמת ועל כך בהמשך.
מהטיול אל שדות האבטיחים של יודפת, בבקעה, חוזרים הביתה עם אבטיחים צהובים ואדומים וגם אבטיחי "פיגאמה" ישר מהשדה. בהזדמנות זאת מכירים לא רק חקלאות עברית, בשכנות לחקלאות הערבים, אלא גם מכירים עוד דרך חדשה שעולה מכביש שפרעם-נצרת אל גוש שגב בגבעות הגליל המערבי, ובדרך גם רואים בריכה עתיקה ששוקמה לאחרונה בידי חקלאים של יודפת, ובה אפשר אפילו להרביץ טבילה קצרה במי באר רעננים.

• הנסיעה ליודפת:
מצומת יקנעם פונים שמאלה ומיד ימינה, לכיוון בית שערים העתיקה. מתחברים לכביש טבעון-נצרת. פונים ימינה ואחרי שני ק"מ שמאלה, לכיוון טבריה. מגיעים לצומת המוביל בכביש שפרעם-נצרת. פונים שמאלה (לכיוון שפרעם) ומיד ימינה לכיוון כפר מנדא. בדרך משמאל רואים ישוב חדש, חנתון, ואחריו כחצי ק"מ מצד ימין עצי אורן וטרקטורים, שדות תירס ואבטיחים. זו החווה של יודפת.
דרך עפר פרטית שכתוב עליה יודפת מובילה אל הבאר העתיקה, למרגלות תל חנתון – זה התל הנראה מימין (מזרח) לכביש.
מהקריות מגיעים הנה דרך שפרעם ומחיפה עולים צפונה בכביש מהצומת יגור עד צומת סנהדרין. נוסעים מזרחה עד הפניה לכפר מנדא, אחרי שחולפים ליד ביר-מכסור משמאל ואלון הגליל מימין. לפני מאגר בית נטופה, אגם אשכול, פונים צפונה. ממשיכים כמו שמתואר קודם עד למרגלות תל חנתון.
אחרי התל חונים והולכים בדרך העפר ימינה, מזרחה אל הבאר המשוקמת, ביר אלבדויה.

• ביר אלבדויה:
ויקטור גרן היה חוקר צרפתי של ארץ ישראל. שמונה פעמים ביקר בארץ וסייר לאורכה ולרוחבה, משנת 1852 עד 1888. "תיאור ארץ ישראל שלו" הוא מקור מצוין לדעת איך נראו המקומות לפני מאה שנה ויותר. בכרך השישי של "תיאור ארץ ישראל" (הוצאת יד יצחק בן צבי) הוא כותב: "ב־14 באוגוסט, בשעה חמש ושמונה דקות הגעתי לח'רבת ביר אלבדויה. הבאר מדופנת באבני גזית נאות, והיא בוודאי עתיקה. הבריכה שלצידה נבנתה במועד יותר קרוב לזמננו. לא הרחק מן הבאר יש שרידי ח'אן ערבי שאורכו שבעים צעד ורוחבו חמישים... מעל הבאר והח'אן, בפאת מערב, מתרומם מידרון מתון של גיבעה נאה המעובד זה זמן רב; גרן מצא על תל חנתון חרסים רבים, שרידי מצודה וקשתות. לאחרונה עשו פה חפירות".
אותה באר שימשה את תושבי האיזור, ובבריכה לידה שטפו את הצאן. לאחר שנים ללא שימוש נהרסה הבריכה. החקלאים של יודפת שיקמו אותה באבנים מקומיות שהיו פזורות בשדה. ועכשיו מתרחצים בה הילדים הקטנים של יודפת.

• קונים אבטיחים:
לחוות יודפת באים גם כדי לקנות במחיר סיטונאי. אבטיחים צהובים, אדומים, מלונים ותירסים אורגניים, טבעיים. יש קבוצות של משפחות וחברים שנוהגים להתארגן ולבוא לכאן כדי לקנות בבת אחת 400־500 קילו לכל הקיץ. לתאם מראש עם יוסי ליברמן בטלפון 06־555774 בחוות יודפת, ובבית ביודפת בשעות הלילה המאוחרות 04־901576.

• המשך הטיול:
צפונה: ממשיכים לנסוע ישר וליד כפר מנדא פונים שמאלה, לדרך עפר סלולה ועבירה לכל רכב. הדרך מטפסת לאורך שבעה ק"מ בגבעות החשופות אל מורשת, ישוב חדש. פניה שמאלה (בכביש) למיצפה אבי"ב. פניה ימינה למושב יודפת. אחרי קורנית ולפני יודפת יש פניה לכביש עשיר בנוף, שמביא אותנו לכביש עכו-צפת ליד כרמיאל. הכביש עובר בנופי המצוקים של נחל חילזון.

• המסעדה של הרדוף:
מטיילים שלא ממשיכים צפונה יוכלו לחזור לכביש ימינה, מזרחה, לכיוון צומת סנהדרין והקריות. אחרי הפניה ימינה לשפרעם יש פניה שמאלה לעדי ולהרדוף.
בהרדוף 80 נפשות. מעל נחל ציפורי יש מסעדה צמחונית גדולה ובה מגישים ממיטב התוצרת החקלאית הטבעית של האיזור, ללא דשנים וריסוסים. בחנות אפשר לקנות גם את הקטניות והדגנים הטבעיים: חומוס, קמח חיטה, בורגול, צמחי תבלין מיובשים וגם "לחם השאור", שהחיפאים קונים בכל רשתות השיווק.
20 דקות מחיפה וארוחות בוקר כפרית מעשר עד שתיים עשרה בצהרים. ביצים של תרנגולות שמשוטטות בשדה. סלט ירקות אורגני מהגן, לחם וגבינות צאן, קפה או תה ב־8־10 שקלים.
משתים עשרה בצהרים עד חמש בערב מגישים ארוחה של פשטידות ירקות ומרקים ותבשילי ירקות. 14 שקלים.
ביקורים של משפחות גדולות וקבוצות כדאי לתאם מראש בטלפונים: 04־865560, 04־865655, 04־865300.
במסעדה אפשר גם לחגוג שמחות משפחתיות באווירה כפרית צנועה ובנוף גלילי אמיתי, כולל האוויר הקריר והמבושם של הגליל המערבי בקיץ.

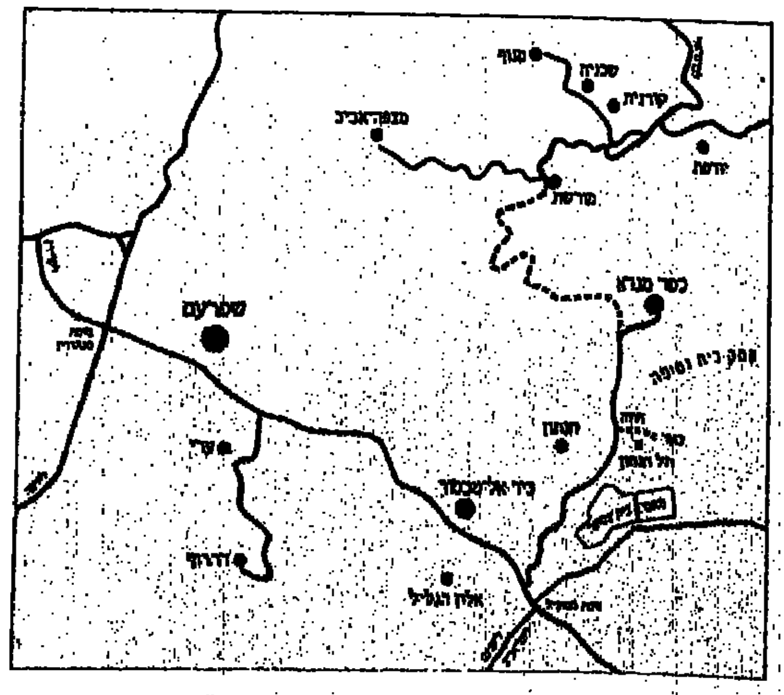

חדש ומהפכני!

עם "טיגובון" האו ומיאו אומרים לפרעושים צ'או... לתמיד!

מטפטפים כמוסת טיגובון על צוואר הכלב או החתול.
הטיפות נספגות בעור, וקוטלות את הפרעושים.
טיפול פשוט כל 3 שבועות ואין פרעושים... לתמיד.

- שימוש קל פשוט ונוח.
- שימוש יעיל ובטוח. (מיוצר ע"י חב' BAYER, גרמניה)
- עלות טיפול נמוכה. (כל אריזה מספיקה ל-12 שבועות).
- התכשיר הנמכר ביותר בעולם. (כבר יותר מ-4 שנים).

וכדי שהטיפול יהיה מושלם חובה להשתמש בפליגל ביתי לסביבת הכלב או החתול.
[illegible]

טיגובון 10 - לחתולים.
טיגובון 20 - לכלבים קטנים (3 ק"ג-10 ק"ג).
טיגובון 20G - לכלבים גדולים (10 ק"ג-ומעלה).
להשיג בבתי המרקחת ובחנויות המחמד

אביק וזה עובר.

טעם חדש לדיאט
טמפו
קיץ קל זה טמפו דיאט,
ועכשיו עוד יותר קל –
עם הטעם החדש דיאט אורנג׳.
קח ליד את הדיאט שלך –
קולה, לימון ועכשיו גם אורנג׳ –
בלעדי לטמפו.

לאכול בחוץ

טנדורי: גם אוכלים, גם מתבדרים

בסניף האילתי של "טנדורי" האוכל בא עם המוסיקה. יש גם רקדנים (צילום: שמואל רחמני)

"טנדורי" בתל-אביב הוא סיפור הצלחה מתמשך של מסעדה הודית יפה, עם מטבח מצויין, שרות לפי מיטב מסורת המזרח. לא מכבר פתחו סניף באילת, על רציף הלאגונה, בתוך הסטוץ הגדול של פאבים, מועדוני שיט, חנויות חוף ומה לא.

וכמו במסעדת-האם התל-אביבית כך בסניף האילתי – כמעט כל הצוות מיובא מהודו. החל מטבחי תנור הטנדורי דרך מוזג הקוקטיילים ועד אחרון המלצרים. התפריט, האיכות, הטעמים – זהים לחלוטין בשתי המסעדות האמורות. ההבדל הכמעט-יחידי: להקת נגנים ורקדניות מהודו שבאילת מנעימה את ארוחות הסועדים. כיאה לעיר-נופש: גם אוכלים, גם מתבדרים.

אנחנו פותחים את ארוחתנו בלגימת זעפרני לאסי – משקה קריר-סמיך, עשוי מחביצת יוגורט. אפשר להזמין אותו מתוק, כקוקטייל, או מלוח – כמתאבן. משקה זה, הנפוץ בעיקר בחבל פונג'אב, מרענן ומחניף לחיך בעת ובעונה אחת.

עוד אנו לוגמים וכבר מגיעה צלחת גדולה עם ירקות חתוכים וצלוחיות עם רטבים שונים ואותן פיתות פריכות הקרויות פאפאד, עשויות מבצק קטניות מתובל שיובש לפני שהוכנס לתנור או לשמן העמוק שבמחבת. הפאפאד "נשבר" בפה ומתפרק שם כשהוא מעניק ללשון ולחיך את כל טעמיו.

ועד שאתה מחסל את הפאפאד, כבר מגיעה סלסלה וכה קימה-נאן – מין לחם הממולא בבשר כבש טחון ומתובל. אתה מוצא באותה סלסלה גם פאראטה – שהוא לחם מתנור הטנדורי, ממולא במחית תפודים, אפונה וגזר. אחריכן מגיעים כל מיני מתאבנים נוספים, ביניהם ה"מוטון סאמוסה", שהוא בצקית שנאפתה בשמן עמוק ובתוכה פרורי בשר כבש.

כנפי אפרוחים שהושרו בתחמיץ שום וזנגוויל מתובל במבחר תבלינים וכופתאות תפודים ממולאות ברוטב מנתה מגיעים בהמשך. לאלה נילווה הפקוראס – מבחר ירקות טבולים בבצק עדשים, מטוגנים בשמן עמוק ומוגשים ברוטב מתוק. ממבחר המרקים מוזמן שולחננו קערית מרק אחת עם כמה כפות, פשוט כדי לדעת מה זה "טמטר קה שורבה". מגיע מרק עגבניות סמיך ועשיר, מעוטר בעלי כוסברה. מעניין.

מבחר המנות העיקריות כולל מרג טיקה סגאובאג, שהוא נתחי עוף צלויים על גחלים, מכוסים בתערובת תבלינים שונים, עלי כוסברה ועלי נענע; קבאב מתובל וריחני הקרוי נגריסי. אל אלה נילוה הבאסאמאטי – אורז הודי המאופיין בגרגיריו הארוכים, המריפים ניחוח מיוחד. אלה מבין קרואי השולחן שביקשו פריים הזמינו וקיבלו חסילונים בתחמיץ וגנוויל עשויים על גחלים, ודג לוקוס נטול עצמותיו, שהושרה בתחמיץ מיוחד של הבית. לאלה נילווה הפרון-בירייאני, שהוא אורז מבושל בחסילונים, פירות ואגוזים.

עד שאנחנו לועסים ונהנים מתיישבים בשיכול ברכיים על הבמה הקטנה שני נגנים הודיים. האחד מקיש באצבעותיו על ה"טאבלה" והשני פורט על ה"סורד". אחר כך מופיעות שתי רקדניות בסדרת ריקודים המייצגים את איזוריה השונים של תת-היבשת הענקית הזו. מאכילים אותך, משקים אותך, מנגנים לך וגם רוקדים בפניך – אז מה חסר לבגאדמה מנה אחרונה וחרה לו.

הקינוחים שאנחנו לא מוותרים עליהם במסעדה ההודית הישראלית: ועש-ריקולפי – גלידה עשויה מרכיבת חלב ופירות יבשים; גולאב-ג'אמון – כדורי גבינה לבנה חמים טבולים בדבש.

מחירים לדוגמה: מרק עגבניות – 5 שקלים, ניתחי עוף על גחלים – 14, חסילונים בתחמיץ – 20 שקלים. אורז עם חסילונים ופירות – 16 שקלים. גלידה הודית – 5 שקלים.

"נצחון" רומני במגדל של אשקלון

טוב, אז הולכים למגדל. איפה זה מגדל? ליד טבריה? לא. מגדל של אשקלון. העיר העתיקה שננטשה על ידי תושביה המקוריים ב-48'. שם, בעצם, התחילה אשקלון של ימינו. בחלק הישן של העיר התרשה יש רחוב שקוראים לו הרצל, וברחוב הזה מסעדה רומנית שקוראים לה "נצחון". ותיקה מאוד. הגישה אומצות מהגריל וקבאבים וכרוב חמוץ ומרק צ'ורבה עוד לפני שמסעדה רומנית היתה חזיון נפוץ בארץ הזו.

מגדל של אשקלון עדיין קיימת, והיא נפרדת בצורתה ואופייה מהעיר המערבית. וה"נצחון" עדיין מסעדה המונית, פופולארית. מה עוד שהאלטרנטיבות בכל האיזור מצומצמות למדי. לעומת מה שהיתה לפני חמש-עשרה עשרים שנה, היא הרבה יותר אסטטית. מצויירת, כמובן, כמיזוג-אוויר, ושומעים בה הרבה רומנית.

המסעדה עממית והמחירים כהחלט מאופקים. מנות ראשונות (סלט חצילים, איקרה, ממולאים וכו') – עולות ברוב המקרים 2 שקלים המנה. מנת בשר על הגריל עולה כ-8 שקלים. דג – מ-12 עד 18 שקלים.

התחלנו בפאשלה: ככר קבוץ שהיה חמוץ והוחזר אחר כבור למטבח. מכאן ואילך השתפרו העניינים. המוסטטחינה סביר בהחלט. כרוב ממולא פיקנטי, עם רוטב סמיך עשוי כהלכה. חבל רק שעלי הכרוב היו גסים יתר על המידה. הרי יש רכים לרככם.

הבשרים על הגריל היו בסדר גמור. אומצת פילה עסיסית, רכה, טובת טעמים, הוגשה עם רוטב שום. הקבאב – אף כי לא היה קבאב רומני לכל מרכיביו וטעמיו – היה טעים ועשוי כהלכה. המלצרית ששירתה אותנו במאור פנים היתה יעילה ועל כן לא קופחה בתשר.

מאויל

שיא חדש בשינה נוחה:

3 דרגות קושי לבחירתך

- פרדייז 2000 דגם נועם - קשה.
- פרדייז 2000 דגם יוקרה - קשה מאוד.
- פרדייז 2000 דגם פאר - קשה מאוד עם שכבת נוחות.

שינה נוחה פירושה שינה על מזרון טוב. מזרון טוב הוא מזרון נוח התנמך בגופך.
מחקרים מוכיחים כי לכל אדם נוח לישון על מזרון בדרגת קושי שונה.
סדרת פרדייז 2000 היא פרי פיתוח מתקדם ונסיון של עשרות שנים ביצור מזרונים ומאפשרת לך לבחור את המזרון המתאים ביותר עבורך.

כל מה שעליך לעשות כדי לחנות משינה טובה יותר ומבוקר טוב הוא להחליף את מזרונך הישן בפרדייז 2000
הכנס עוד היום לחנות המזרונים הקרובה לביתך - נסה את מזרוני פרדייז 2000 בעצמך ובחר את דרגת הקושי הנוחה לך.

- 12 שנות אחריות מלאה.
- 6 תשלומים שווים.

לשינה נוחה כפליים

פרדייז 2000

מבית פרדייז
גדול יצרני המזרונים

"לקח לי הרבה שנים ללמוד לומר "לא"

יוסי גרבר: "אני גר ברחוב הירקון, אוהב את המיקום הקירבה לים, האנשים שגרים כאן, סוג הפרטיות שיש לך כשאתה מציץ החוצה ורואה ים, לא שכנים".

את הבוקר אני פותח עם הבי.בי.סי. מקשיב תוך כדי אכילה, טיול עם הכלבים, שכיבה במיטה. אני אוהב, למשל, את התוכניות הדוקומנטריות שלהם שמספקות הרבה מהסקרנות שלי, וכשהם משדרים סדרת תוכניות כמו זו על ארווינג ברלין, אני מנסה לשנות את סדר היום שלי בהתאם. "שאלה של טעם", תוכניתו של חיים קינן, גורמת לי לקום מוקדם גם בשבת. אני אוהב להקשיב גם ליומני חדשות ולראיונות, וכשאני עובר – ל"קול המוסיקה", בתנאי שלא משדרים משהו מודרני מדי.

אני שייך לאסכולה שמסמנת בעתון מה כדאי לראות ולשמוע ומה כדאי להקליט, ועדיין אני כותב בפארקר 51. בעט כדורי אני מסוגל רק לחשב. קורה לפעמים שאני מעתיק משהו מהאינציקלופדיה ובאמצע אני מפסיק כדי לחפש את הפארקר, כי נדמה לי שזה לא מכובד להעתיק מהאנציקלופדיה בעט כדורי. זה הכל דיבורים לא פרקטיים. אין מזה כסף בבנק. אבל אני לא מוכן להכנס למירוץ, להשתעבד למכוניות חדישות, מערוני יוקרה, תאוות, זה לא מדבר אלי.

תמיד יש המון דברים שאני רוצה לעשות ולא מספיק, ואולי זה מה שמחזיק אותי רענן, ערני וסקרן. סדר־היום שלי משתנה בהתאם למצב־הרוח ולדיאטה. אחרי שנה של עבודה מטורפת, חוסר שינה, ארוחות שחיתות, הרבה בשר ארום ומשקאות חריפים (השמנתי כ־22 קילו), חטפתי סתימה בעורקים. עכשיו אני דל כולסטרול ודל שומן, מתעמל, שוחה, מתעסק בבית עם צירופים, מה כן לאכול ומה לא ואוכל כמעט רק דגים. "אירוע הלב" שינה קצת את השקפת עולמי וסדר־היום שלי. לפני סתמתי את עצמי, הן לצורכי עבודה והן לצורכי החיים. היום אני משתדל לקיים

שטח פרטי

יוסי גרבר

שחקן

נולד (1933) בשכונת מחלול, ת"א. כילד הופיע בתיאטרון הילדים של המטאטא ובדידו. בוגר תיכון חדש, שירת בחיל המודיעין, למד משחק אצל ניסן נתיב ובלונדון (ר.א.ד.א). הופיע בתיאטרון האנגלי בדרום־אפריקה, באוהל, בתיאטרון חיפה ובקאמרי, בקולנוע ובטלוויזיה. השתתף בתיאטרון הבובות של אריק סמית, מגיש ביום שישי את תוכנית הרדיו "כל צבעי הרשת". על משחקו בשנה האחרונה קיבל פרס ע"ש משה חלקי. גר ברחוב הירקון, ת"א.

אורח־חיים אחר. נותן לעצמי יותר זמן, מטייל יותר עם הכלבים, משתדל לנוח אחר־הצהרים, אומר יותר "לא" מבחינה מקצועית ובורר מאוד את ההזמנות החברתיות. הפסקתי כמעט לגמרי ללכת לפתיחות וסגירות וארועים חברתיים מהסוג הזה. הסיפור של אנשים נוצצים וטורי רכילות הפסיק לעניין אותי. פחות יושב לפטפט עם אנשים שהם חברים לצורך העניין. אחרי הרבה שנים ברדיו התפכחתי. למדתי שרוב ההזמנות אינן אליך, כאל חבר, אלא לעמדתך, לתוכנית שאתה מגיש. לקח לי הרבה שנים ללמוד לומר "לא". שחקן רוצה לקבל אישור שכל הזמן אוהבים אותו. ואתה פוחד שאם תאמר "לא", לא יאהבו אותך.

בשנים האחרונות, מעטים הספרים שקראתי רק להנאתי. 12 שנה אני קורא ספרים כדי לראיין ביום שישי, וכדי להספיק, קראתי לפעמים רק חצאי ספרים ורבעים. וזה נורא. עכשיו יש לי רשימה של ספרים שאני רוצה לקרוא, כמו "מאה שנים של בדידות" ומאיר שלו ויהודית הנדל, דברים שקיטסקטי ואותך לא קראתי כי מבחינת הרדיו זה כבר היה "בזבוז זמן".

אני אוהב לקרוא ספרים מקצועיים, כמו "על משחק" של לורנס אוליביה וביאוגרפיות, גם של פוליטיקאים. מאוד אוהב את האינטריגה שמאחורי הפוליטיקה והארועים ההסטוריים. תהנה גם מספרים שאין להם ערך ספרותי, דברים כמו "עמק הבובות". לפעמים אני קורא ביקורת קטלנית וחושב – אותו אני רוצה לקרוא, מלודרמה, משהו מהחיים, קורע, קשה, קשוח.

לעתונות הכתובה, כמו לרדיו, יש קסם מיוחד בשבילי. אני אוהב את המלה הכתובה. קורא הרבה עתונים ומגזינים ישראליים וזרים, מה"טיים" ה"ג'אוגרפיק מגאזין", לא ממסד את שירי [...]

מה הניע אותך לבחור במקצועו? _הצורך להיכנס בנעליהם של אחרים._

את מי היית רוצה לשחק? _המלך ליר, המרגל ישראל בר._

כמו מי היית רוצה להיראות? _גרי קופר._

מה המוטו שלך? _חייה ותן לחיות._

את מי היית רוצה לראיין? _פרנק סינטרה._

אילו אנשים הרשימו אותך במיוחד? _מרתה גראהם, סאשה ברדיני, חנה רובינא וג'ון גילגוד._

מה התכונה המציינת אותך? _סימפטייה לבני אדם ובעלי חיים._

מה החולשות שלך? _ההתנהגות, לעתים, ילדותית והראייה לא תמיד מקיפה._

מה מביך אותך? _מחמאות שמרעיפים עלי, למרות שאני מאוד נהגה מהן._

למה אתה מכור? _לפיטפוטים, לעתים גם פיטפוטי סרק._

איך אתה מפנק את עצמך? _בשינה._

על מה אתה מתחרט? _על זה ששנים ארוכות עישנתי ללא הגבלה._

מתי אתה נבהל מעצמך? _כשאני מרגיש שאני לא בבקרה מלאה על מה שקורה איתי._

מתי אתה לא יכול לסבול את עצמך? _כשאני זולל ללא מעצורים ומשמין בהתאם._

בפני מה קשה לך לעמוד? _בפני בקשות ותחינות. אני פשוט מתקשה לומר "לא"._

מתי אתה מתבייש? _כשאני פוגע במישהו ומבין מיד שלא היתה לזה הצדקה._

מה מניע אותך? _סקרנות._

מה נותן לך הרגשת בטחון? _מחיאות כפיים._

מה מערער את בטחונך? _סביבה עויינת ותוקפנית._

מה מקומם אותך? _ממלאי תפקידים ששובצו בהם לא בגלל כישורים אלא בגלל קשרים._

באיזה מצב אתה שונא להימצא? _לפני הצגה חדשה, כאשר הטקסט עדיין אינו שגור בפי._

באיזה מצב אתה אוהב להימצא? _לשחק בלהיט, ובתפקיד טוב._

על מי צר לך? _על קשישים בודדים, שיש להם זיקנה לא יפה._

את מי אתה מכבד? _את אמי ז"ל, שעד רגעיה האחרונים חייתה ביושר ובגאווה._

למי אתה בז? _לשרלטנים למיניהם בכל תחומי החיים._

מה מפחיד אותך אצל אנשים? _רוע לב._

מה אנשים אוהבים אצלך? _שאני מקשיב להם ומכבד אותם._

מה משעמם אותך? _שיחות על כלכלה וכסף._

מה מעצבן אותך? _ביורוקרטיה מיותרת וכשנדחפים בתור וללא הצדקה._

איך היית רוצה לעבור על החוק? _להתחמק מתשלום מקדמות, אגרות ומיסים למיניהם._

מה הדבר שאתה הכי מתעב? _חשבונות קטנים בתחום יחסי האנוש, וצרכנות._

איזו אישיות בת זמננו אתה מעריץ? _משה דיין._

איזו אישיות הסטורית אתה מעריץ? _פריקלס._

את מי הערצת בילדותך? _את השחקנית רוזה ליכטנשטיין ואת אהרון מסקין._

איזה ספר השפיע עליך בילדותך? _"הלב" של דאמיצים._

מהו זכרון הילדות החזק שלך? _העשר הגדול בזמן המנדט הבריטי._

מה רצית להיות בילדותך? _שחקן._

מה היתה נקודת המיפנה בחייך? _כשהחלטתי לחזור מהתיאטרון האנגלי בדרום־אפריקה לישראל._

מתי התבגרת? _עדיין לא._

על מה אתה גאה? _על שאחרי כל־כך הרבה שנים במקצוע הצלחתי לשמור על איזון נפשי._

באיזה ארוע הסטורי היית רוצה לחיות נוכח? _בהכרזת המדינה, ארוע שהיה מחזיר אותי לגיל 15._

מה ההצלחה הגדולה שלך? _שהצלחתי לשלב תחביב עם מקצוע._

"אחרי הרבה שנים ברדיו התפכחתי. למדתי שרוב ההזמנות אינן אליך, כאל חבר, אלא לעמדתך, לתוכנית שאתה מגיש".

לי גם העיצוב, אני אוהב להחזיק מגאזין שנראה יפה. הולך שבי אחרי צורה, כתיבה, צילומי משפטים, בעתונות היומית אני קורא קודם כל כותרות ומה ושם מאמר, פיקנטריות, פרט, חידושים והמצאות ותוספות על דברים שאני מעורב בהם. לא קורא סיפורים שבהם אני עצמי עוסק. בסוף השבוע אני עובר על כל העיתונים, מהעמוד הראשון עד האחרון, וקורא חלקים נבחרים. לפעמים אני קורא את הסובלימינלי, ולפעמים מספיק לראות מי חתום על המאמר ולקרוא את השורה הראשונה כדי לדעת מה יהיה כתוב בהמשך ומה תהיה השורה התחתונה.

טלוויזיה במעט שאני רואה. הרבה תוכניות מקליטים לי ואחר־כך מוחקים לי. מעניינות אותי התוכניות הדוקומנטריות, על ציירים, מוזיאונים, מסל חיות, זמרים, במיוחד ישנים. אתמול ראיתי את "הלגונה הכחולה" בירקאו, הפלילה משעשעת אבל צילומי החיות נפלאים. זה נמוך כרקע, לשבת על המטה ולזולל כמה נוטים בשביל הריאות והכלבים כדי, והחזו פורים מלמעלה אותי.

אני אוהב לעשות שני דברים יחד, כדי לא לבזבז זמן, למשל, עם שתיית הקפה ותהליך מצמחים. כשמתרגלים זה לא רע) לראות חמש־עשר דקות מ"האורח קיין", או להכין את התוכנית שלי ולשמוע צ'ייקובסקי או מאהלר. המוסיקה הקלאסית שמעניינת אותי היא שמאלצית בעיקרה.

אני מאוד אוהב אולדי'ס. אל ג'ולסון, פרנק סינטרה, ג'וני מאטיס, ג'ודי גארלנד, שירלי בייסי. ואת השירים הישראלים של היום. למשל תופעות כמו מאיר בנאי, מוי כהן, שימי תבורי, הגבהים שהוא יכול להעלות אליהם, ריקי גל, רמי קליינשטיין, הקול הנפלא של ריטה, שעושה כמה שטויות תוך כדי גיבוש אבל היא כשרון גדול מאוד. מאוד התלהבתי מהמופע של נורית גלרון. ויותר מכולם אני אוהב את אריק איינשטיין. כלחן, בזמר העברי יש פריחה, משהו יפה, משלנו, לא יותר רק חיקויים של סאן רמו ואמא רוסיה.

אני אוהב גם את הדור הצעיר בתיאטרון. דור כשרוני ופתוח מאוד, דור שחושב ועושה אחרת. אין לי זמן לראות את כל ההצגות ואני משתדל לראות תיאטרון נטו, מחוות עם אמירה, שבהם המרכיב העיקרי הוא השחקן והטכסט, לא כמות מסתובבות, פעלולים מסובכים ואפקטים טכניים. מצר שני אני מאוד אוהב מחזמרים, אבל זה סיפור אחר.

"סדר־היום שלי משתנה בהתאם למצב־הרוח ולדיאטה. אחרי שנה של עבודה מטורפת, חוסר שינה, ארוחות שחיתות, הרבה בשר ארום ומשקאות חריפים, חטפתי סתימה בעורקים. עכשיו אני דל כולסטרול ודל שומן, מתעמל, שוחה, מתעסק עם מה כן לאכול ומה לא".

אני גר ברחוב הירקון, לא רחוק מאיפה שהיתה שכונת מחלול, בה גדלתי. מאוד אוהב את המיקום, הקירבה לים, האנשים שגרים כאן, סוג הפרטיות שיש לך כשאתה מציץ החוצה ורואה ים, לא שכנים. אני אוהב את הקוסמופוליטיות העירונית בחלק הזה של תל־אביב, 24 שעות ביממה. לא אוהב את דרום העיר, יש בו משהו לא אסטטי, אגרסיבי, מזיע ולח.

אוהב להסתובב ולהיכנס לחנויות של שמעטס ולחנויות ספרים, לראות מגזינים וספרים ישנים, ספרים על כלבים וספרי צילום. אני צלם איום אבל מאוד אוהב לצלם ומבזבז על זה המון כסף. מוצא חן בעיני מה שצ'יץ עשה בתל־אביב, בטיילת, בפארקים, בתיאטרון. נכון, הוא עושה גם שגיאות, אבל כמו שאמי נהגה לומר – כשרוחצים כלים גם שוברים כלים.

אין אצלי הפרדה בין עבודה לבית. העבודה היא התחביב, והסיבה. כשזה טוב, אני לא רוצה שזה ייסתיים, לא מסתכל על השעון. יותר מכל אני נהנה לעמוד על הבמה ולשחק. בייחוד אם זה מצליח. כשזה לא מצליח והקהל פורש כאמצע, וכבר היו לי מקרים כאלה, זה מאוד לא נעים.

האמת היא שאני עושה כמעט רק מה שאני אוהב. ביום שאני ברדיו, זה הדבר שאני הכי אוהב לעשות. בערב שאני בתיאטרון – זה הדבר כמו הדרעה. ביום שאני מרצה בפני תלמידים בבית צבי אני אוהב את זה עד כדי כך שאני חושב – אולי כדאי לעזוב הכל ולהיות רק מורה. וכשאני מבקר במתנ"ס, בכרמיאל, למשל, אני יודע שבשיבה ימי ארצה לעסוק בעבודה חברתית, לעשות משהו שיתרום לדור ההמשך.

ראיינה: נורית ברצקי

צילום: גרי אברמוביץ

אבא מת לבד

מאת יעל פז־מלמד

אבא נפצע אנושות בתאונת דרכים. שלושה שבועות אחרי־כן, במחלקת טיפול־נמרץ־התאוששות ברמב"ם בחיפה, הפסיק ליבו לפעום. איש מבני משפחתו לא היה לידו. איש מהם גם לא הורשה להיות עימו במשך שלושה השבועות בהם זכה, אולי, לטיפול נמרץ, אך לא לחסר, הבנה או רחמים. אומרים "השיטה אשמה". "חסרים תקציבים". "מערכת הרפואה מתמוטטת". אבל ליחס מביש של רופאים ואחיות כלפי קרובי משפחה של חולים אין עם אלה דבר וחצי דבר. ומקרים כאלה יש רבים. המעורבים בהם מסרבים להיחשף. לסירוב הזה קוראים פחד. את הפחד הזה צריך לשבור. סיפור אישי שנוגע לכולנו. מי שעוד לא היה בו, יהיה.

צילום: ראובן קסטרו

ביום שישי אחד בשש בערב, באמצע חודש מאי, נפצע אבא שלי אנושות בתאונת־דרכים. בדיוק שלושה שבועות מאוחר יותר, בדיוק באותה שעה, במחלקת טיפול נמרץ התאוששות בבית־חולים רמב"ם בחיפה, הפסיק ליבו לפעום וגאל אותו מייסוריו. שעה לאחר שנפטר, בשעת הביקור הרשמית, הגעתי לבית־החולים, לעוד אחד מהנסיונות הנואשים לנחמו בכאבו, לנשק סנטימטר או שניים בגופו שלא שתת דם. ליד הדלפק, בכניסה למחלקה, ישב רופא צעיר, שיש להניח טיפל באבי במשך שלושה שבועות, ועיין בעתון. ביקשתי את רשותו להיכנס לחמש דקות לבקר את אבי. הדגשתי שאני בתו.

"לא עכשיו. חכי בצד", ענה לי הרופא לאקונית, מבלי שטרח אפילו להרים את עיניו מן העתון. והוא הרי ידע שאני לעולם כבר לא אראה את אבא שלי. ואף־על־פי כן לא מצא בעצמו ולו מידה קטנה של חן או חסד או רחמים.

"מתי אתה חושב אוכל להיכנס?", העזתי לשאול. ידעתי שאם תעבור לה מחצית שעת הביקור הרשמי, לא אוכל גם היום להביט בפניו המיוסרות של אבי, ללחוש על אוזנו שלא ייכנע. שהוא חייב להלחם על חייו.

"כשאני אגיד לך. ואני מבקש לא להפריע".

וכל אותו הזמן שכב אבי ללא רוח חיים וכל המכשירים אליהם היה מחובר כבר הוצאו מגופו המרוסק. והרופא, שאפילו לא טרח לזרוק מבט לעברי, ידע. אחר־כך הוא קרא לאחת הרופאות של המחלקה, והיא לקחה אותי לחדר צדדי וסיפרה לי על מות אבי. כשלתי החוצה וישבתי רבע שעה על מדרגות הקיוסק המיותם שליד בית־החולים, מבכה את המת. בדרך עצרתי לרגע ליד הרופא, נשענת על הדלפק מחשש שאפול. הוא העיף בי מבט וחזר אל עתונו. אחת האחיות צעקה עלי שלא אפריע. כמותו של אבי – כמו בחייו הקצרים במחלקה ההיא ברמב"ם – עמדתי המומה לנוכח קהות החושים, גסות־הרוח ותחושת הכוח־ללא־גבול של אלה שחייו היו מופקרים בידיהם.

עשרים יום שהינו – אמי, אחי ואני – כבגיהנום פרטי שהוא הרבה מעבר לכאב הצורב של גסיסת האב/הבעל. עברנו השפלות מצד צוות רפואי שאני מניחה שעושה את עבודתו המקצועית על הצד הטוב ביותר, אבל אפילו רגע אחד לא עצר והזכיר לעצמו שיש לו עסק עם בני־אדם.

ברגע שהיתה כף רגלנו דורכת בשערי המחלקה, היה נלקח מאתנו כבודנו העצמי. נהפכנו למיטרד מיותר שצריך כמה שיותר מהר להיפטר ממנו. היינו עומדים ימים שלמים במסדרון שליד המחלקה מבלי שנדע דבר וחצי דבר על מצבו של האיש שפציעתו שינתה את חיינו. איש לא היה מוכן לדבר איתנו, להוציא ראש המחלקה, פרופסור בורשטיין. חתמנו על הסכמתנו לניתוחים שלא ידענו את פישרם, ראינו את אבא מחובר למכשירים שלא ידענו למה נועדו. היינו בעיני הצוות הרפואי הדיוטות שחבל להשחית עליהם זמן בהסברים מיותרים. ומתוך שכך, נלקח גם מאבי כבודו העצמי. הוא נהפך לחפץ שמטלטלים אותו הלוך ושוב. בימים האחרונים לחייו, כשהוא מחוסר אונים ומחוסר הכרה, לא היה מי שיחזיק את ידו, ילטף את לחייו שהעלו זקן, ייתן לו למות בכבוד, כפי שחי. וחוסר־האונים שלו ושלנו כמעט והוציא אותנו מדעתנו.

לימים יגידו המבינים: השיטה אשמה; חסרים תקציבים; מערכת הרפואה מתמוטטת. אבל ליחס הרופאים והאחיות כלפינו וכלפי שאר קרובי המשפחה של החולים ששכבו במחלקה ההיא, אין דבר וחצי דבר עם תקציבים ושיטה ומערכת מתמוטטת.

האחות שהיתה נוהגת לצרוח עלינו כאשר שמנו נפשנו בכפנו והעזנו לשאול אותה שאלה קטנה, היתה נוהגת כך גם אילו הרוויחה 5000 ש"ח לחודש. הרופא שאמר לי שאפסיק לבלבל לו את המוח, (כן, בדיוק כאשר ביקשתי להיכנס אל אבי לחמש דקות (בשעת ביקור, כמובן), אחרי שלא ראיתי אותו שבוע ימים, היה מדבר אלי באותה גסות גם במערכת רפואה שאינה ממוטטת. וזהו הפן של ההתמוטטות שעליו לא מדברים. שלגביו קיים קשר של שתיקה. בחודש שעבר מאז שאבי נפטר שמעתי סיפורים מסמרי־שיער על יחס מחריד של רופאים ואחיות כלפי חולים ובני משפחותיהם. מיותר כמעט לציין שאיש מבעלי הסיפורים הללו לא היה מוכן להחשף בשמו המלא. קוראים לזה פחד.

וזו הסיבה שהחלטתי לחשוף את הסיפור. את קשר השתיקה הזה חייבים לשבור. אסור להשלים איתו. אסור להיכנע. רפואה טובה אינה רק מכשירים משוכללים ותרופות יעילות. בתוך כל הכאב הנורא חייבים לשמור על כבוד האדם. שרת הבריאות לא תמנה שום ועדה שתבדוק ותגן עלינו, הצרכנים, מפני שרירות־לב, התנשאות וחוסר רגישות של רופאים ואחיות. מעטים יעזו לעמוד לנוכח רופא המטפל באדם קרוב ולתבוע את שהיה צריך להיות מובן מאליו – יחס אנושי. אנחנו לא העזנו. כולם הזהירו אותנו שזה עלול להתנקם בחולה.

•••

כשנפצע, הובהל אבי לבית־חולים "פוריה". יממה לאחר מכן, במוצאי־שבת, בחצות, הוחלט להעבירו לרמב"ם. החלטה שכמובן נועדה לתת לו טיפול טוב יותר. רק דבר אחד שכחו: להודיע על כך לאשתו – אמא שלי, מה זה כבר חשוב אם היא תדע מה עלה בגורל בעלה מזה ארבעים שנה, תלווה אותו בדרך הנוראה שבה נגזר עליו למות. באחת אחר חצות צלצלתי לבית־החולים, שאלתי את הרופא־התורן לשלומו של אבי. "העברנו אותו לרמב"ם", ענה הרופא. הסביר שמצבו חייב זאת. אז עוד לא ידעתי את שאני יודעת היום, והייתי בטוחה שהודיעו לאמי ושהיא נמצאת איתו באמבולנס.

בבוקר המחרת צלצלתי אליה. היא אמרה שהיא בדרכה לפוריה. אז נודע לה לראשונה. צריך היה להתחיל לאתר בטלפון היכן מישכנו החדש. בטיפול נמרץ אמרו שאין אצלם חולה בשמו של אבי. כך גם בעוד כמה מחלקות. לבסוף הגעתי למחלקת התאוששות. התחננתי בטלפון בפני הרופא שענה לי, שרק יאמר אם קיבלו למחלקתם חולה בשם חיים פז. הסברתי שאנחנו נואשים, איננו יודעים את נפשנו, שאני מחפשת את אבי הגוסס. "אני לא מוכן לומר כלום בטלפון. את רוצה לדעת פרטים – תבואי הנה". הסברתי שאני בתל־אביב, שיש לי תינוק בן שבועיים, שייקח לי כמה שעות להתארגן ושאינני יכולה להישאר ללא ידיעה כל אותו הזמן. "זו בעייה שלך", ענה לי הרופא, וטרק את הטלפון.

> **האחות שצרחה עלינו כשהעזנו לשאול אותה שאלה, היתה נוהגת כך גם אילו הרוויחה 5000 ש"ח לחודש. הרופא שאמר שנפסיק לבלבל לו את המוח, היה מדבר באותה גסות גם במערכת רפואה שאינה ממוטטת.**

אש נשפכה מן השמיים ביום החם ביותר הזכור מזה שנים, ואני רעדתי אחוזת צמרמורת כל הדרך מתל־אביב לחיפה. אמי הגיעה מדגניה. נפגשנו במסדרון בית־החולים. בעלי וחבר מדגניה התחילו לברר היכן נמצא אבי. אחרי שעה וחצי מצאו. עלינו למחלקה, תומכים אחד בשני. ביקשנו שיגידו לנו מה מצבו. אמרו לנו לצאת ולא להפריע. אחרי שעמדנו שעה במסדרון, מבלי לדעת אפילו אם אבי הצליח לעבור את הלילה, ניגשתי שנית להתחנן שמישהו ידבר אתי. הצלחתי. ניגש אלינו רופא, אישר שהחולה הגיע אליהם, אמר שמצבו קשה, והלך.

עמדנו במסדרון עוד כמה שעות. על כסא לא היה מה לדבר. איש לא טרח לחשוב אולי צריך להכין מקום ישיבה לבני משפחה שממתינים ימים ולילות לרגע המאושר בו יתנו להם להעיף מבט בחולה היקר לליבם. אמא שלי היתה מגיעה יום־יום בבוקר ונעזבת בשעות הערב. בדרך־כלל היתה מתיישבת מספר פעמים ביום על רדיאטור כדי לתת מנוחה לרגליה.

כשראינו שמצבו של אבי אינו משתפר הזעקנו את אחי ממקום שליחותו בחו"ל. הוא הגיע לבית־החולים הישר משדה־התעופה: מבוהל ונסער חיכה לשעת־כושר מתאימה, ניגש לאחד הרופאים, הסביר שהגיע במיוחד מחו"ל וביקש לראות את אביו. הצחיק אותם. נאמר לו שלא יפריע. ביקש לדעת מה מצבו. שוב הצחיק אותם. אותנו, דרך־אגב, זה לא הצחיק. לא נותר לאחי אלא לעשות מה שאמא שלו עשתה: להתכרבל בשקט בצד ולחכות לחסדי הרופאים. כך ימים תמימים. אחרי הכל זה רק אבא שלו. מה הפניקה?

במשך שלושת השבועות שאבי שהה ברמב"ם הצלחתי לראות אותו רק פעם אחת, לעשר דקות. חמש פעמים הגעתי, ארבע מתוכן גורשתי – ממש כך – בבושת פנים, כאשר ביקשתי להציץ לעבר אבי. על שיחה עם רופא־מטפל אפילו לא חלמתי, להוציא, כאמור, את מנהל המחלקה. מדוע הגעתי רק חמש פעמים? הפחד מן הרופאים והאחיות שיתק אותי. אני מורה ומתורה שבגיל 38, אמא לילדים, פחדתי מפני הצוות הרפואי שטיפל באבי כמו ילד בכיתה א' המפחד ממנהל בית־ספר קשוח.

באחד הימים הודיעו לנו שעלינו להגיע לבית־החולים למחרת מוקדם בבוקר כדי לחתום על הרשאה לנתח את אבי. שאלנו איזה ניתוח. אמרו לנו – משהו שקשור לרגלו המרוסקת. אף מלה מעבר לכך. ביקשנו בכל זאת הסבר כלשהו. גבה וכתף הורמו לעברנו. מה אתם כבר מבינים? מי אתם בכלל? אשתו? ילדיו? לא רלוונטי. מספיק שאנחנו, הצוות הרפואי, יודעים.

ובכל זאת, הרופאים אמרו שצריך, אז חתמנו, כמובן. למחרת הגיעו אמי ואחי בשבע בבוקר. רצו לראות אותו לשתי דקות לפני שהוא נלקח לניתוח שאולי לא ייצא ממנו בחיים. ישבו בחוץ עד שתיים בצהריים. איש לא טרח לעדכן אותם. בשתיים ניגשו לשאול את אחת האחיות. "זה יכול להיות גם בשתים־עשרה בלילה", הפליטה לעברם, ונעלמה. חיכו עד שבע בערב, יום שישי, ונסעו הביתה. למחרת רצנו כולנו בבוקר. ישבנו במסדרון עד הצהריים, עדיין לא יודעים אם ניתחו אותו, אם לאו. בצהריים ניגשתי לדלפק, שאלתי את האחות אם ידוע לה משהו. "לא ניתחו אותו", ענתה לי בקול כועס. "אולי את יודעת מתי ינתחו, אם בכלל", העזתי שוב. האחות סובבה אלי את גבה, אמרה שאפסיק להפריע לה ונעלמה בתוך המחלקה.

הרגשתי כיצד הדם אוזל מגופי. לא יכולתי לחזור אל אמי ולראות את הסבל הנורא העובר עליה בשל חוסר הידיעה. החלטתי שאני חוזרת עם תשובה. החלטתי גם שאני חייבת לחזור ולהיות מה שהייתי כמה שעות לפני שנכנסתי לבית־החולים: אדם שיודע לעמוד על זכויותיו, שלא נותן את הלחי השניה כאשר סוטרים לו על הראשונה. ניגשתי לרופא שעמד בסמוך ובמשך חמש דקות, בקול רם מן הרגיל, הודעתי לו שאין לי כוונה לסבול יותר את היחס שלהם. תבעתי שיסבירו לי מה קורה עם אבי. קיבלתי תשובה, וגם הסבר מנומק מדוע אי־אפשר להיכנס לבקרו, למרות שזו שעת ביקור. חשתי כמי שניצחה את השיטה.

שלושה ניתוחים עבר אבי בזמן שהותו בבית־החולים. עד היום, למרות כל החתימות שחתמנו, אין לנו מושג ברור מה בדיוק נעשה לו. בערבים היינו מעלים ספקולציות: "נדמה לי שעשו לו משהו גם ביד", היתה אמי אומרת. "מישהו אמר שהם מנסים להילחם בעזרת הניתוחים בחום הגבוה", הציע אחי גירסה משלו. מעבר לניחושים לא היה דבר. היו רגעים שהייתי צריכה לצבוט את עצמי כדי להאמין שזה קורה לנו. למה לא זעקנו אז. מה הביא אותנו לעמוד שעות במסדרון החשוך והחשוף, ולא לתבוע את המעט שמגיע לנו – הזכות לדעת מה נעשה בגופו של אבינו.

ולא רק אנחנו הורשנו. עמד לידינו זוג צעיר ונחמד, שהותש אף יותר מאיתנו. באחד הימים שם הבעל, קצין בקבע, את היד על נרתיק אקדחו ואמר בקול שקט ובפנים חיוורות לאחותו: "אני ארצח את האחות. אין לי כוח יותר". ועמדה שם עוד משפחה אומללה, שכל יום כופפו את קומתה בעוד סנטימטר. ביקשתי מהם רשות להזכיר גם אותם. "השתגעת? אנחנו הרי יכולים להיזקק להם בעתיד. חס־וחלילה". וגם אותי ניסו הרבה אנשים להניא מלכתוב את הדברים. "מי יודע, אולי יום אחד עוד תצטרכי להם. למה לך להסתבך".

•••

כך נוצר קשר השתיקה. ואפילו אני, למרות שהחלטתי להפר אותו, יש דברים שלא העזתי להעלות על הנייר. איומים שהושמעו, ניבולי־פה שהביאו את אמא שלי למרר בבכי קורע־לב. את צמד המלים: "תסתלקי מכאן", שמעה יותר מפעם אחת. היתה לוקחת את תיקה ואת גאוותה ומשתרכת במורד המדרגות, לעמוד שעות בחמסין שבחוץ, ממתינה שיבואו לקחת אותה. והזמן הלך ואזל, כל שעה קירבה את אבי אל מותו.

כשהשבת נכנסה יצאה נפשו. הוא מת לבד. איש מאתנו לא היה לידו. את זה אני לא אסלח להם לעולם.

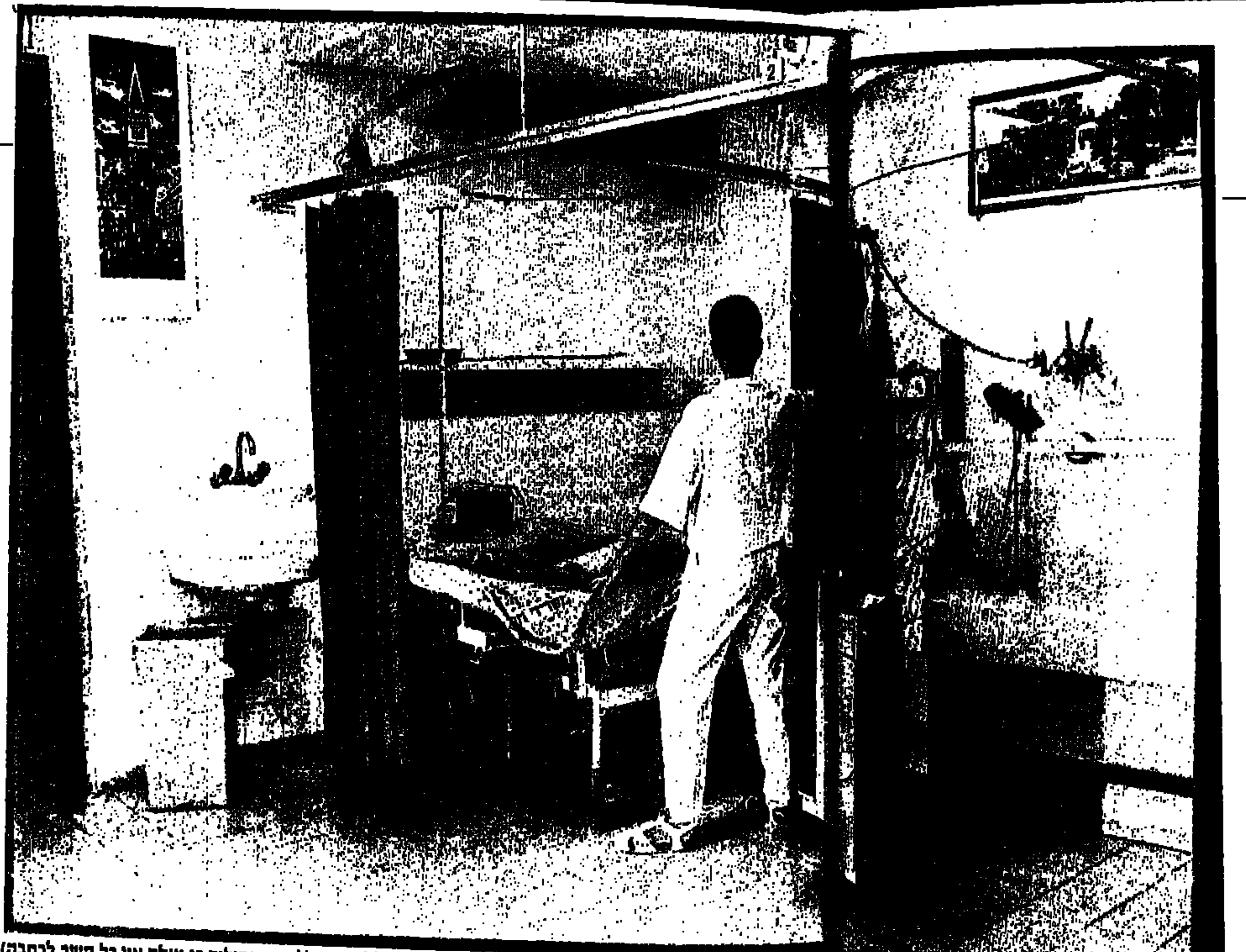

(צילום מבויים. למצולמים בו ולבית־החולים בו צולם אין כל קשר לכתבה).

דונם זקנות במקום דונם בננות

מאת כרמית גיא

המושבניקים של היום עדיין מחייבים, אבל ספק ברצינות שוקלים א ... ברנות בענף משתלם של החקלאות. הם מסתכלים אחרת על האדמה שדור המייסדים כבש בהתלהבות אוהבת. בעמק יזרעאל, ... לל וכפר יהושע, רומן רוסי הוא לא רק שם של ספר. זו מציאות חיים, שלרגע אינה מתביישת בדמותה, אבל לא תמיד אוהבת א ... בואה. דור המייסדים, הם אומרים, נראה כמו דור שאין בו אף אחד נורמלי. ובני הדור השני, משלמי ... מחיר המיתוס, הולכים ונסגרים.

הזמינו את מאיר שלו ל"שיחת חברים" בכפר יהושע. משהו "עם ריח בולשיוויקי חביב", כהגדרתו. שיחה עם סופר, קוראים לזה. מין עימות שהוא חדירה שהיא דינמיקה קבוצתית בין הסופר שכתב את "רומן רוסי" לבין הגיבורים מהחיים, עליהם מבוססים גיבורי הנייר.

לא מדובר כאן בעוד מיפגש עם סופר מבחוץ, מישהו מעולם אחר. השורשים של שלו נטועים בעמק, בין השדות וריח השיבולים, בין נהלל וכפר יהושע. מרחק של שעתיים וחצי נסיעה מירושלים ועוד כמה עולמות, מחירות ופוליטיקה, אינתיפאדה וג'ינגלים של ירדנה ארזי. סבו של מאיר שלו נימנה עם ראשוני העולים על הקרקע באדמות מהלול. אמו, בתיה, הפתיעה את כולם בשניסאה למשורר עירוני, רוויזיוניסט נוסף לכל, ועזבה את המקום. אחיה נשארו בנהלל. מאיר עצמו נולד במושב, התגורר בו שנתיים בילדותו ואחר־כך נהג לבוא בחופשות הקיץ לעבוד אצל הדודים.

לנהלל, המושב שהוציא מתוכו הרבה מאוד אנשים ידועים, נוח עם מאיר שלו, הירושלמי, שרגלו האחת בפנים והאחרת בחוץ. הוא גאל את כבוד אנשיו והעלה אותם על המפה, לא בשערוריות, אלא באהבה ובכבוד. אבל, אומר מאיר, אין זה פלא שדווקא אנשי כפר יהושע, השכנים, "הם שהזמינו אותי לשיחה. הם שקוראים ספרים, הם שמתמודדים עם מחשבות ורעיונות, מאז ומעולם. יותר מאנשי נהלל, האצילים המורמים מעם, הבטוחים בעצמם".

אנשי נהלל, אנשי העלייה השנייה, היו ההורים הרוחניים של מייסדי כפר יהושע שנעצו בהם עיניים מעריצות. אבל עד היום מרחפים באוויר שבין שני המקומות, נהלל וכפר יהושע, מתח ואיבה מסורתיים. אנשי נהלל מכנים את שכניהם "כישועים", על משקל קישואים, ומישהי בכפר יהושע אומרת בהתנצלות, "חצי המשפחה שלי בנהלל, אז מה?". לא מדובר בשינאה, חלילה, ממהרים להסביר לנו. רק בתחרות בריאה.

מישהו מאנשי כפר יהושע אומר על משפט הפתיחה של "רומן רוסי" והצעקה הגדולה מראש המגדל "אני דופק את הבכורה של ליברסון": "לא היה לי שום ספק על איזה מושב אתה מדבר. זה יכול להיות רק נהלל. העובדה שהדבר נעשה תוך צעקה גדולה, עם עיתונאי צמוד שמעביר הכל מיד לתיקשורת, זה יכול להיות רק בנהלל. לא רק בעלייה השנייה דאגו לפוזה. זו מורשת דורות בנהלל". ומישהו אחר מעיר, "אולי הם התעסקו עם הנשים של כפר יהושע?" הוותיקים מזדעקים. לא יכול להיות.

מועדון התרבות של כפר יהושע מלא לגמרי. הקהל מגלה בקיאות וגאווה גדולה. הם שייכים, בפנים, לא נזקקים למילון מונחים לכל המושגים החקלאיים שמופיעים בספר. בשבילם זו מציאות־חיים, לא סתם קוריוז דימיוני מעניין.

"אתם עשויים להיות המבקרים הטובים ביותר של הספר", מתוודה באוזניהם שלו. "מבקרים עירוניים מאוד מתלהבים מן הבקיאות שלי בחקלאות כפי שהיא באה לביטוי בספר, אבל לפני שבועיים העיר לי קבה בצר מנהלל שבקיה וסורגום לא צומחים באותה עונה, וההערה הזאת באה כחץ בכבדי, יותר מהערות על סטרוקטורות ספרותיות". הקהל מתמוגג מצחוק ונחת. "כל מי שמצפה ללמוד היסטוריה מן הספר הזה ייצא וידיו על ראשו. תקופה מסויימת במהלך הכתיבה חששתי שכדי לבקר את המשפחה בנהלל או בכפר יהושע, אצטרך לעשות עיקוף דרך הגליל, כי לא ישמחו לראות אותי בעמק".

שטות, שטות. הם דווקא גאים בו מאוד, שמחים לקירבה החדשה המסוקרת הזו. שלו מספר על חוויות ילדות שעמדו בבסיס הספר: "ההליכה יחף על אדמת העמק, נסיעה עם המשפחה מנהלל לביקור אצל המשפחה בכפר יהושע על סוס רתום לעגלה דרך השדות והדיקלים ודרך העפר שנראתה לי אז כמסע אל מעבר להרי חושך. עץ הדרים שסבי הרכיב בחצר בנהלל ועליו נתנו פירות כמה סוגי הדרים מתוך כנה אחת של חושחש, והיום אני יודע שכל בוגר של בית־ספר חקלאי יכול לעשות את התרגיל הזה, אבל בילדותי הוא נראה לי כמעשה קסם".

נהלל, ספינת הדגל של העליה השניה. עליה של אינדיווידואליסטים קיצונים שדיברו יפה וגם האמינו בכל המלים

(המשך בעמוד הבא)

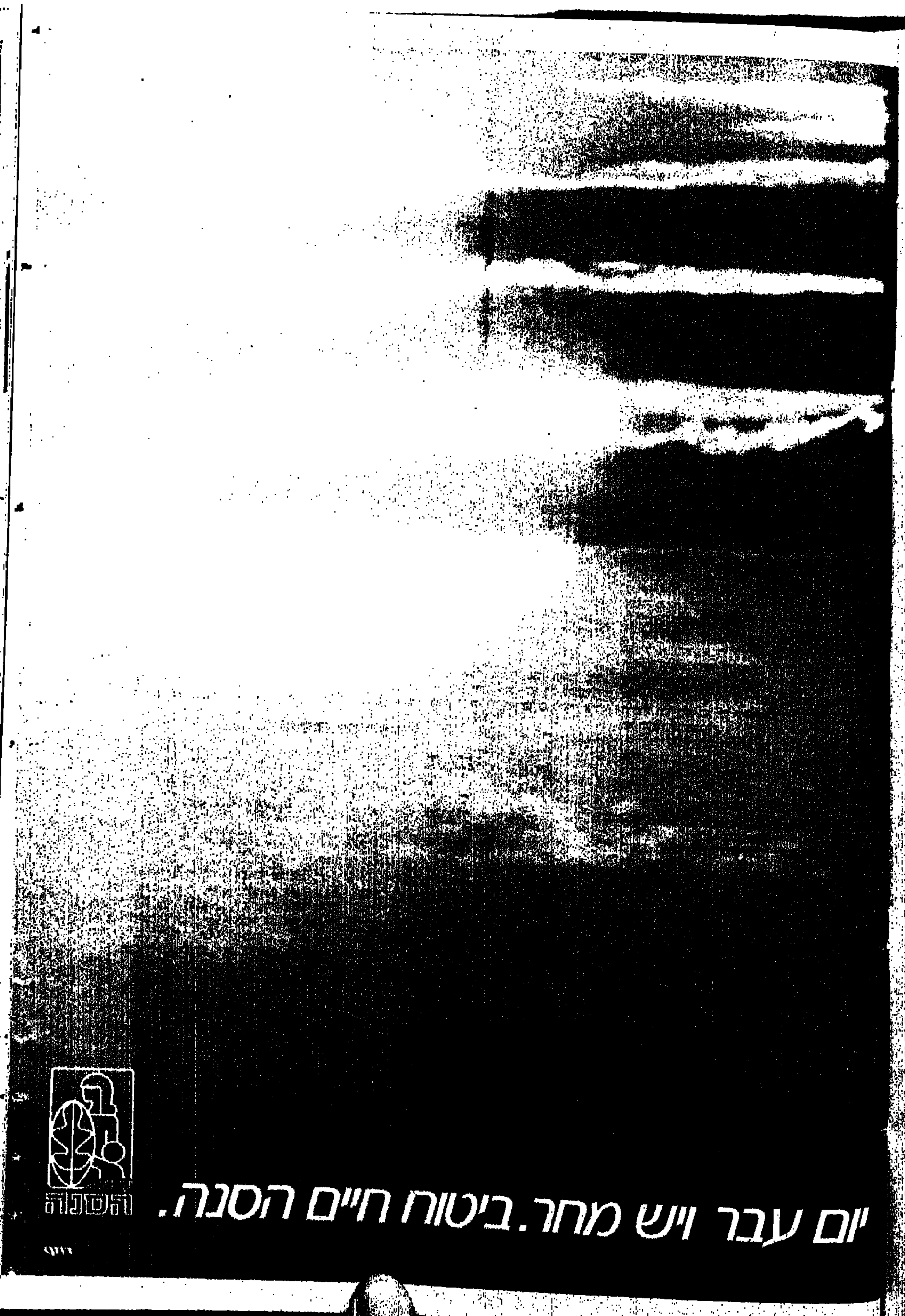

(המשך מהעמוד הקודם)

הגדולות. עליה שהיה בה גם תום מסויים וחוסר ידע מסויים. גם בני הדור השני של העליה השניה אומרים עליהם היום באהבה מלגלגת, "הם לא היו איכרים גדולים". אבל הם הצליחו להיהפך למיתולוגיה, אם כי צריך להודות שהם גם קצת התאמצו בכיוון הזה. ידעו לכתוב על עצמם בצורה שתהפוך אותם למיתולוגיה.

"לכל מי שאומר שהושפעתי מ'מאה שנים של בדידות', אני משיב שלא הייתי זקוק למאה שנים של בדידות. יש לי המיתולוגיות של העמק. אני זוכר מהמשפחה שלי בנהלל סיפורים על בהמות מעופפות. למשל, על האתון שהיתה עפה לפגישות עם הסולטן התורכי. אני הפכתי אותה לחמור שעף לפגישה עם מלך אנגליה".

משני "מוקשים" נזהר שלו בכתיבה, כדבריו. "אמרתי לעצמי להיזהר משני דברים: הספר הזה לא יהיה מצחיק, ושנית – לא יהיו בו סיפורי אהבה. האהבה הסתננה לתוך הספר מכל בקע אפשרי, והבנתי שכמו הביצה – גם היא אורבת לי ולעולם לא אוכל להיפטר ממנה. או שאשתמש בה באופן ספרותי, או שהיא תהרוס לי את הספר. לאורך כל הספר בניתי את דמותו של ברוך, המספר, כמי שמנותק לחלוטין מכל מה שקורה, משום המסגרת הטוטאלית שהסבא יצר סביבו.

מושבניקים בעמק. "לא כל הנוער שלנו שואף להשכלה. מי שמסוגל ללמוד – לא נשאר".

"דניאל, מאהבה לשעבר של אסתר, אמו של ברוך, בא לבקר אותו בווילה הגדולה שלו על שפת הים, ושואל: 'תגיד לי, איפה אתה חי, באיזה עולם אתה נמצא? אתה יודע מה קורה בכפר, מה קורה במדינה? אתה יודע שהתנועה בצרות, שצעירים עוזבים, שכל הכפר שקוע בחובות, שמוכרים חולבות ועוקרים מטעים? אתה יודע שאנשים נהרגים במלחמות, או שאתה חושב שהמצבה של הנופלים היא עוד איזה מאובן שפינס מצא באדמה?' לאחר שאורי חוזר הביתה למושב בהתלהבות מרובה, להחזיר את העטרה ליושנה, ברוך מביא לו מעת לעת כסף, כדי לגמור את החודש. רומנטיקה לחוד וכיס לחוד". המושבניקים מסביב יודעים על מה שלו מדבר.

"יש כאן גם מיתוס משפחתי", ממשיך שלו ומסביר. "אין כמו סיפורי משפחות שבניהן גדלים ארבעה־חמישה דורות באותו בית, על אותה חלקת אדמה, כדי להעביר דרכם את רוח האדם. אהבה ונקמה הם דברים אמיתיים. כל מי שהכיר את הסבתא שלי יודע שאהבה ונקמה הם אמיתיים מאוד.

"לסבא שלי, אהרון בן־ברק, היתה יכולת סיפורית ולשונית־ספרותית יוצאת מן הכלל. חוש הומור ודמיון וציניות פה ושם. הוא היה גם סטיריקן. הסבתא סיפרה סיפורים של בשר ודם ואדמה וחיטה, על ילדותה ברוסיה ועל שני אחיה, משה ויצחק, ואיך יצחק לקח אותה ביום חורף קר לחצר ואמר לה, 'נו, טוניה, תשימי את הלשון על דלת הברזל.' והלשון נדבקה, כי הטמפרטורה היתה מתחת לאפס. כשהיא סיפרה לי את הסיפור הזה היא היתה אשה בת שישים ויותר, והכעס שלה היה טרי כביום היוולדו".

בפינת המועדון, מאחורי גוש אנשים גדול שכולם ביחד משפחת בן־ברק, ניצב פסנתר כנף ענק, ועליו כתובת המעידה שנתרם בידי יצחק ארזי, האח של סבתא טוניה שעשה לה את ניסוי הלשון והדלת.

עודד, בן דוד של אמא־של־מאיר, בתיה, קם. הוא הכין בבית את מה שיש לו לומר על הספר, קורא מהכתב. "ניכר בסופר שספג במרוצת השנים את פרטי החיים, העבודה, הנופים וכן את המיתוסים המלווים את חיינו בעמק מקדמה דנא... עמדו למאיר התבונה, הכשרון והיחס החם והאוהב לאותם אנשים, ולא נתפס למכשלות של אידאליזציה או שחיטת פרות קדושות שלא לצורך. הספר נכתב בידי אדם שנמצא לכאורה גם בפנים וגם בחוץ. מבפנים הוא מכיר היטב את האנשים הללו ואת חיי היום־יום שלהם... ומבחוץ יש לו היכולת לשפוט אותם ולתארם בעין מפוקחת, ולהאיר את הצדדים היפים והפחות־יפים ואף המכוערים של חברה אנושית חיה ואמיתית".

אם ציפה שלו רק להשתפכויות נרגשות, שגה. בני כפר יהושע לא חוסכים ממנו גם ביקורת. כמו למשל על תפרים גסים מדי בין המציאות למיתוס. אהובה, המורה לשעבר, אומרת: "לו הייתי צייר הייתי אומרת לך – קח את המכחול, ובחצי השנה הבאה שב ובדוק את המעברים".

"רומן רוסי" נתן למושבניקים האלה תירוץ טוב להסתכל בעצמם קצת יותר חזק. לא רק להתבונן בתמונות ההירואיות של האבות המייסדים. לראות איך הם נראים היום, לתהות איך יראו מחר. והם כואבים, מפוכחים, יודעים היטב שלא הכל כמו בשיר של ארץ־ישראל־יפה. "לא חשבנו שנזדקן אי פעם... האמנו שכמו שעלינו לכאן יחד ועבדנו יחד ויסרנו יחד, ככה גם נמות יחד... בשום תקנון של המייסדים אין התייחסות לעניין הזיקנה... המלחמה בגיל היא מלחמה פרטית מאוד. זה לא עניין תנועתי. בבוא יומי אין אני מבקש אלא לעמוד לפני המוות בדעה צלולה", מצטטת־מודה אחת המושבניקיות.

את הדברים האלה שמע שלו גם בעין־חרוד. במשך השנים הוא רקם קשרי ידידות חמים במיוחד עם זקני העליה השניה. כך גם הגיע לשני הפועלים הזקנים סלוצקין וסורקין מקיבוצי עין־חרוד. צער גדול יש לו על שסלוצקין לא הספיק לקרוא את "רומן רוסי". "לפני שנה וחצי הזמין אותי ליום הולדתו המאה, ושלושה ימים אחרי־כן הוא נפטר. יום אחר, כשהתקשרתי אליו, סיפר לי סלוצקין שהוא צופה בסידרת טלוויזיה על היקום, אמר שהתרגשות גדולה אוחזת בו למראה הגודל הזה, והוסיף: 'ואני חשבתי שדגניה היא מרכז העולם.'

"בבית האבות של עפולה פגשתי את רפאל שופמן מכפר יחזקאל. אז הוא כבר היה עיוור. אבל הוא לקח אותי למרפסת, ובעזרת מקל־העיוורים שלו 'הראה' לי את נוף העמק שכבר לא היה יכול לראות בעצמו. תמונה כזו נכנסה לספר. לתמונות כאלה הייתי זקוק. השיחות שלי עם האנשים הללו נתנו לי, בלי שהם ידעו זאת, את הלגיטימציה לכתוב את הספר כפי שכתבתי אותו".

מאיפה הכאב והמרירות של בני הדור השני והשלישי בספר, שואלת רחלי, מושבניקית צעירה.

"הם לא בחרו את המסגרת החקלאית המחייבת והנוקשה, אלא נולדו לתוכה. מגיל צעיר עבדו בעבודה פיסית קשה, ונוסף לכך היו נתונים מרגע ליוותם לבחינה ובדיקה בזכוכית מגדלת. כולנו יודעים שיש בני ארבעים שמודבקת להם סטיגמה של טפשים, משום שבגיל שמונה הם אמרו איזו שטות", מזכיר שלו. תקנון המושב אינו מאפשר לחלק נחלה. רק להוריש אותה בשלמותה ל'בן הממשיך'. ומאחורי השיטה הזו, שכופה העדפת אחד הבנים על פני האחרים, מסתתרות הרבה דרמות ומרידות של מי שלא עמדו בדרישות הקשות של העבודה והמסגרת.

"בני הדור השני משלמים את מחיר המיתוס", מעיר מישהו בקהל. "ההורים ציפו שהם ילכו בדיוק בדרכם. אבל אנחנו הולכים ונסגרים. לא כל הנוער שלנו שואף להשכלה. מי שמסוגל ללמוד – לא נשאר. מי שנשאר, הם אלה שאינם הולכים ללמוד. המחיר החברתי והתרבותי שאנחנו משלמים על כך כבד".

"הפיכת היהודי לאיכר היתה אידאל ששולם עליו מחיר", מסביר שלו. "קשה ובלתי אפשרי לשמור על האיכרות כמעמד מוביל בחברה. השמרנות המציינת אותה מונעת ממנה להפוך למובילה, ולכן בני הדור השני כבר אינם מהפכנים. אין שום מקום בעולם שאיכריו הם האצולה. חלוץ – כן. האיכר – לעולם לא. רק כאן, בארץ, כשמישהו אמר שהוא מנהלל, היו מבחינים בהילה מוזרה סביב ראשו. היום אנחנו חוזרים למצב הטבעי.

"זה ספר של נקמה גדולה", אומר שלו. "נקמה קשה, שצריך להיות איש חזון – כמו אנשי העליה השניה – כדי להוציא אותה אל הפועל. איכר ארסי היה שורף את המתבן, או סותם את המעיין. איש העליה השניה ביקש לפגוע בחבריו במקום שכואב להם ביותר – באדמה, כי הקשר שלהם איתה עדיין לא היה טבעי. זו נקמה אידאולוגית: במושב שאתם מקימים נקים בית קברות ליהודים שכל רצונם להיקבר בארץ, וזה יהיה הענף החקלאי המשתלם ביותר. במסגרת התחקיר לספר," הוא מוסיף, "נתקלתי במכתב שכתבה אשה עשירה לכינרת וביקשה להיקבר בבית הקברות של המושבה, תמורת סכום הגון. אסיפת החברים דנה בכך, ואחד הצעירים אמר, 'עזבו כותנה, עזבו בננות, דונם וקנות, זה הענף הכי משתלם'".

בדור המייסדים כפי שהוא משתקף ב'רומן רוסי' אין אף אדם נורמלי, מעיר מישהו. שלו משיב לו במשפט מן הספר: "אצלנו, שפיותו של אדם איננה אלא החלטה דמוקרטית פשוטה, לפי מספרם הכולל של האנשים הרואים אותו כשפוי".

הכל יחסי. שעתיים וחצי משם, בירושלים, זה כבר הכל סער. כאן אלה החיים.

"זה ספר של נקמה גדולה, נקמה קשה, שצריך להיות איש חזון – כמו אנשי העליה השניה – כדי להוציא אותה אל הפועל. איש העליה השניה ביקש לפגוע בחבריו במקום הכואב ביותר – באדמה"

קומיקסמניה

קומיקס, למרות השם, זה לא צחוק. זו אמנות עשירה המבטאה תרבויות שונות בזמנים שונים בחברות שונות, ומגלגלת סכומי עתק בכלכלה המודרנית, (של יפן, במיוחד). היא אהובה על מליוני בני־אדם בעולם, ותצוגה מגוונת שלה מכבבת מאתמול במוזיאון ישראל בירושלים. וכן, גם סנופי שם וגם סופרמן, הדרדסים וטין־טין, וכן, הם גם מצחיקים. מאוד.

מאת אורית הראל

גר סופרמן עם דרדס, וספיידרמן עם סנופי ירבץ. והכל בעיר הקודש, ירושלים. ואפשר לבקר אותם, ולראות אותם מקרוב ולגלות הכל על כל קרוני המשפחה שלהם והבגדים והגלימות והמסכות והמשקפיים והכובעים והכית ו – גם להגיד שהלכתם למוזיאון, תרבות, יעני.

הכל התחיל אתמול, במוזיאון ישראל, ויימשך שמונה חודשים, עד פברואר. מדובר כמובן בתערוכת הקומיקס. כל מה שרצית לדעת על הגיבורים המצויירים ולא העזת, או לא היה לך את מי, לשאול.

למשל שהקומיקס התחילו כדבר רציני, מעין ידיעות מצויירות, אי שם בשלהי המאה ה־18. או הפיקר "דפים רחבים" אותם נהגו לתלות בחוצות העיר ועליהם שרשרות של מלבנים ובהם

(המשך בעמוד 43)

למעלה מימין: קומיקס חינוכי שנוצר במינכן במאה שעברה. בין הנושאים שסקר: לידת הצפלין. מימין למטה – משלנו, קומיקס כחול־לבן מעטו של מישל קישקה. למעלה במרכז: דמותה של "בקאסין" הצרפתיה, סביבה נוצרה תעשייה שלמה של מוצרים ולווים. מככבת בחוברות למבוגרים. שמאל למטה: "הילד הצהוב" מארה"ב, סוף המאה ה־19. הרסט ופוליצר נאבקו על הזכות לפרסמו בעתוניהם.

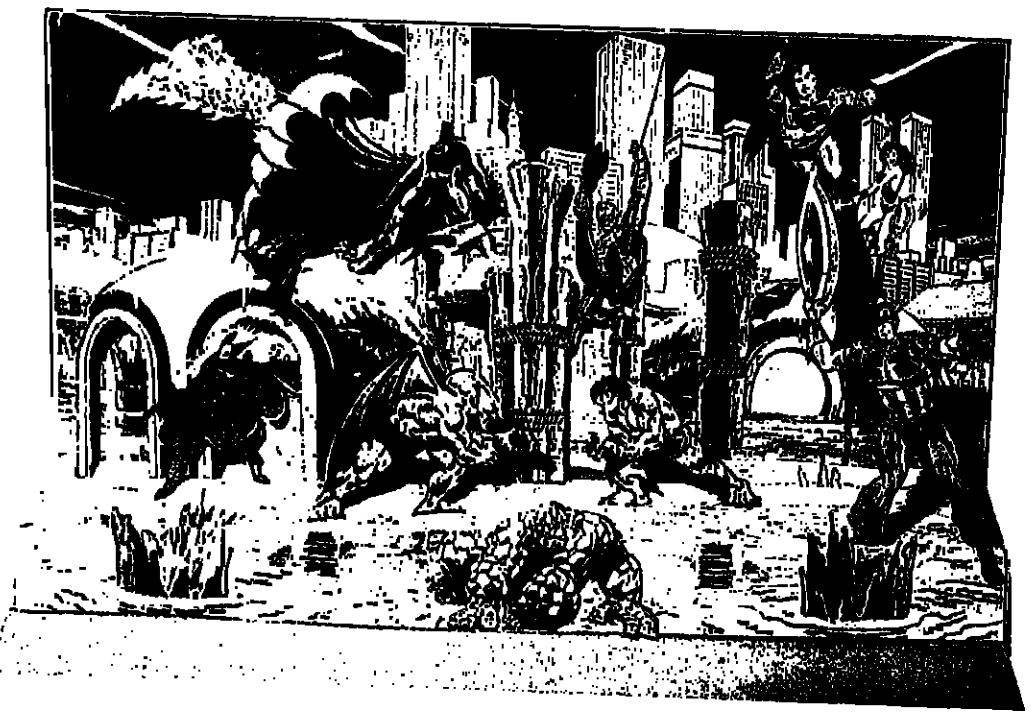

ימין קרוב: קומיקס כמכשיר בשרות הדת (מהמאה ה־18). ההורים "מסננים" את החטא מבנם הקטן. ימין רחוק: דונדי, גיבור מצוייר ב"mad" האמריקני משנות ה־50'. למעלה: דגם של פינת גיבורי קומיקס מהתערוכה במוזיאון.

(המשך מעמוד 41)
ידיעה מצויירת, בדרך כלל מהסוג מסמר השיער. או למשל שאת הבלונים עם הטקסטים הוסיפו האנגלים במאה ה־18. או למשל אחר, שאת הקומיקס ממש, כפי שהם מוכרים היום, שיכללו במאה ה־19 במרכז אירופה, ומשם זה הגיע גם לארה"ב, שם זה התפתח כ"סטריפים" בעיתונים.

כל החבר'ה חטובים והמפורסמים הגיעו, מכל העולם. ללמדנו שהקומיקס זו שפה בינלאומית שבכלל לא ברור למה אף פעם לא הצליחה בארץ קודשנו ולמה אפילו אין לה עדיין שם עברי אחד מקובל. אולי עכשיו, אחרי שנראה כמה טוב נראה סופרמן בגיל 50 (היה לו יומולדת בחודש שעבר), או איך בקאסין, המשרתת הצרפתיה שנולדת ב־1906, ממשיכה עד היום להסתבך כל הזמן בצרות ולחיות כך באושר ובעושר (ליוצריה) ובעלומי נצח, אולי עכשיו נשתכנע.

ואולי מי שישכנע אותנו יהיה גרובי, יציר דמיונו ומכחולו של מישל קישקה, שנולד במיוחד לכבוד התערוכה הזו והוא מככב בה בתור מסביר ומדגים. או החדר של ילד נורמליירק' מכורי־לקומיקס שיהיה שם, עם בובות ומצעים ועטים ורהיטים ושאר קישקושים, כולם קומיקס'יים, או שפע הקומיקס עצמם הם שישכנעו אותנו שאנחנו מפסידים משהו חשוב באי־ההתמכרות הלאומית שלנו לדברים המצויירים האלה.

יש ברצינות – היסטוריה והסברים ומוצגים בכובד ראש, כמו הקומיקס "עכבר" שזיעזע לפני מספר שנים את ארה"ב האמנותית (והיהודית, שני מונחים די חופפים) כנוצר בידי ארט שפיגלמן, המו"ל של עיתון קומיקס אוונגרדי, ועניינו תיאור חוויות השואה של אבי היוצר, בציור. ויש בצחוק – סדנאות לציור קומיקס, תחפושות שאפשר ללבוש, מבוך עם קולות קומיקס מוקלטים ובית דרדסים.

אפשר ללמוד שם למשל שהביטוי "עיתונות צהובה" מקורו במלחמת שני מו"לים אמריקנים של עיתונות, הרסט ופוליצר, על חסרי מאייר, אאוטקולט שמו, שצייר דמות קומיקס "הילד הצהוב", ושניהם נורא רצו את הקומיקס הזה אצלם. אפשר גם לגלות שם ששני אבותיו מולידיו של סופרמן, החברים שוסטר וסגל (אחד צייר, שני כתב), שהמציאו אותו ב־1938, לא רוו נחת מהילד המצוייר שלהם בתחילה ואחרי שאיש (סליחה, אף עיתון) לא חפץ בו, הצליחו להיפטר ממנו בעבור פרוטות, ומכרו אותו לחברה אחת ששמה די.סי. והיא הפכה אותו לגיבור עולמי.

ואפשר גם ללמוד בתערוכה שבשנות ה־50' יצאו מחנכים והורים בארה"ב נגד הקומיקס בחימה שפוכה בטענה שזה משחית את הנוער, וכדי להימנע מפשיטת רגל, המציאו חברות הקומיקס "חוקה" לפיה התנהלו כל עלילות הקומיקס שלהן. החוקה קבעה, בין היתר, שהטוב תמיד ינצח, שאסור להראות מין ואסור להראות זוועות, וכבה בדיוק סופרמן, באטמן וכל חבריהם, חזקים, נקיים, יפים, מנצחים תמיד רעים שלא עושים משהו רע במיוחד באמת ולא מקללים. אבל מול כל התום הסטרילי של השנים ההן, התפתחה תעשייה שלמה של קומיקס מחתרתי שעשה וצייר כל מה שאסור (כמעט) ובסוף, כרגיל, גם יצא מהמחתרת. לדוגמה – Mad ("מאד"), השכרעת־ידעון־וזכרות־ספרים.

יש בתערוכה גיבור־על – אגב, ידעתם שספיידרמן התחתן? הה, ידעתי שלא ידעתם – וגיבורי הרפתקאות וילדים וחיות וציורי קיר חדשים מיוחדים והמון יצירות קומיקס כחול־לבן. ויש תרגמה של אנימציה – ילדים, בלא הגבלת גיל גג, יכולים להפעיל מכשיר אחד כזה – והשראה של אמנות ועל אמנות ו"תיאטרון יוסף", על פי גיבורי הקומיקס "יוסף" של דודו גבע, שילדים יכולים להפעיל ולהציג בעזרתם לכד. ויש עד פברואר, או מה אתם מחכים?

"הדמות שנהפכה להיות אהובה עלינו ביותר היא גילוי חדש בשבילנו", אומרת מיכל גרושי, אוצרת התערוכה, "זהו 'קרייזי קאט', יצור אמריקני מטורף בעל שפה מיוחדת שלא ניתנת לתרגום, 'ילידי 1911'. גם הוא שם. אלא מה.

אז העניין הוא כמובן למצוא איזה שניים שלושה ילדים בתור תירוץ טוב, להגיד שבעצם אתם עושים מעשה נורא חינוכי שאתם לוקחים אותם למוזיאון – וללכת. איך שאתם נכנסים, תגידו לגדולים להשגיח על הקטנים, לקטנים תבטיחו משהו עם הרבה סוכר ביציאה תמורת התנהגות הולמת, תקבעו איתם ביציאה, ותעשו קולות של קרנשים מעונים עד שהם נעלמים מהעין. ואז – צאו לדרך. ושהזוטרים האלה לא יתפסו אתכם מודדים את הגלימה של סופרמן. ■

מבצע
ברהיטי רון - ניר צבי
שייט באונית הפאר - פרינססה

חינם ללא הגרלה

(מיום חמישי עד יום ראשון — כולל 3 ארוחות ביום.
כולל סיור מאורגן באוטובוס. באוניה קזינו מפואר, מופעים,
חנויות פטורות ממכס ועוד...)

אפשרות ל־24 תשלומים לא צמודים 2.78% ש"ח בריבית מעל 3,000

אפשרות ל־12 תשלומים באמצעות כרטיסי אשראי ויזה עדיף וישראכרט גמיש

המבצע - לכל הקונה:

- מזרון זוגי סופר־סילי פוסטרופדי
- או מיטת בסיס זוגית סילי פוסטרופדית
- או פינת אוכל מעץ (שולחן הגדלה + 6 כסאות)
- או מערכת ישיבה לסלון (ספה תלת מושבית, ספה דו מושבית וכורסא)
- או ספת נוער כפולה עם מזרוני קפיצים
- או חדר ילדים מושלם
- או חדר שינה מושלם

מבצעים נוספים והנחות

שולחן מחשב עם מדף נשלף — החל מ־ 69.— ש"ח
שולחנות כתיבה עם מגירות — החל מ־ 199.— ש"ח
מערכת ישיבה בדמוי עור 1+2+3 — החל מ־ 1,999.— ש"ח
כסאות תלמיד מסתובבים — החל מ־ 99.— ש"ח
מזרון קפיצי אורטופדי 190x140 — החל מ־ 299.— ש"ח
מערכת ישיבה בעור 1+2+3 — החל מ־ 3,999.— ש"ח

חדר שינה

חדר ילדים

השולחן החכם

המכירה במפעל בניר־צבי
א', ב', ד', ה' מ־8.00 עד 18.00
יום ג' עד 21.00
יום ו' 8.00 עד 14.00

פתוח במוצ"ש עד 23.00
חניה בשפע

החלה מכירת סוף העונה של ריהוט מרפסת וגן

★ פטור ממע"מ לעולים חדשים ★ המלאי מוגבל

רהיטי "רון" בע"מ. מושב ניר צבי (מול צריפין)
08־229546
08־240540

אנו מכבדים כרטיסי אשראי ויזה
VISA

לבן לגמרי

מאת יהודית חנוך

כתפיים חשופות בשמלה רומנטית מתחרה אנגלית ("תחרת ירושלים")

ע כשיו מתחיל הקטע הלבן של הקיץ. קל לקנות בגדים לבנים, כי יש בכל מקום. מתאים למי שיודעים בדיוק מה הם אוהבים וגם לנבוכים בדרכי האופנה, שבא להם בגד חדש אבל לא יכולים להחליט מה לקנות. בלבן הולכים על בטוח. לא צריך להתלבט בין צבעים שונים, גם לא להסתבך בפרחים, משבצות או פסים. בגדים לבנים יש בכל מחיר. מרחוב ירמיהו וכּכר המדינה, עד מציאה מדוכן בשוק בצלאל. מה שיפה בלבן, שאינו מסגיר כמה שילמתם. גם כשמדובר במשהו בשלושים ש"ח, נגיד חולצת טריקו ומכנסי ברמודה, לא רואים את זה.

מה עוד אפשר להגיד לטובת לבן רק לחזור עוד פעם, שזה צבע שעוד נשארה לו תדמית של עשירים, שגם עניים יכולים להרשות לעצמם. שהוא מחמיא לא רק לצעירים, אלא גם לסבתות. אם בוחרים בבגד לבן נקי מקישוטים, אפשר להלביש עליו מה שרוצים ולהחליף את הדקורציה בכל פעם כשרוצים לשנות סגנון.

בלבן של קיץ 88', מתחרים מראה סקסי, רומנטי וספורטיבי. יש מחוייט וגם הרבה מכנסיים וחולצות ספורטיביים ופשוטים ללא יומרות של סגנון מסויים. המראה הסקסי מושפע מאופנת הלבנים. בקישוטים של פסי תחרה, בחלונות־מחשופים חצי שקופים מזוגגים בתחרה דקיקה, חולצניות ומכנסיים צמודים לגוף מתחרה־ לייקרה, שבעבר שימשה למחוכים בלבד.

בפרק הרומנטי יש בגדים עשויים מתחרה אנגלית. כך קוראים בצרפתית לכותנה רקומה בשוליים, שלפני חמישים שנים השתמשו בה אך ורק לתחתוניות ולמצעי מיטה, ועכשיו היא משמשת לבגדי קייץ נקיים וצעירים. חולצות עם סלסול שחושף כתפיים, חצאיות עם שכבות סלסולים סמוך למכפלת. תחרה אנגלית מייצרים גם בארץ, במפעל שמתמחה באריגים אלה, בירושלים.

הספורטיביים, הם כל הבגדים הלבנים האחרים. יש מחויטים, מפשתן מתוסס או מכותנה עבה, וסתם בגדים בסיסיים, מכנסי ברמודה, מכנסי פיג'אמה רחבים, מקטרונים עם שרוול קצר, חצאיות מיני או קרסוליות. בגדים בסיסיים שאפשר לשחק בהם עם כל האביזרים שבארון וללבוש בלי שימאסו עד סוף הקיץ.

מי שחושב שלבן זה צבע משמין, הגיע הזמן שיתעלם מהדיעה הקדומה הזו. גם שמנים אמיתיים נראים טוב בלבן. עדיף פיל לבן מפיל אפור.

לבן נראה טוב על רקע עור שזוף, אבל המודעות החדשה לנזקים של השיזוף, אפילו לא מוגזמת לשמש, יצרו תדמית חדשה של אשה בלבן, עם עור בהיר וורדרד, עדינה וחיוורת, כמו הנשים של תחילת המאה, כשרק אכרים היו שזופים. וזו רק ההתחלה. עדיין קשה לשכנע אנשים לוותר על המראה השזוף, אבל חכו ותראו, מתי נשתכנע שלבן זה יפה, לא רק בבגדים.

שילובים בלבן

גופי, לבן, נקי ממחשוף ועד נעל, כולל ארנק.

קליל וקייצי, עם נעליים וארנק צבעוניים, אפשר שכל אחד יהיה בצבע אחר, ותכשיטים או חגורה בצבע שלישי.

דרמטי – לשלב עם שחור.

עכשווי: בגד לבן עם נעליים וארנק מעור בצבע טבעי.

חגיגי: עם תכשיטי זהב או תכשיטי כסף מבהיקים.

צעיר: עם עגילים, צמיד וסיכה גדולה מפלסטיק צבעוני, או עם מטפחת בנדנה אדומה או כחולה, קשורה על הצוואר, או מציצה מכיס המכנסיים.

אופנתי: עם פרח מלאכותי גדול וצבעוני צמוד לבגד, או לשיער.

אין להם מתחרים...!

מילון עברי – אנגלי – עברי

USER – FRIENDLY

HEBREW – ENGLISH – HEBREW DICTIONARY

לשנות האלפיים!

המחיר, כולל מע"מ ומשלוח 99 ש"ח בשני תשלומים

מאת שמשון ענבל

3 כרכים

100,000 ערכים.

* מעודכן, ומיועד לעוד שנים רבות.
* קל, נוח ונעים במיוחד לשימוש.
* משקף את השימוש החי והעכשווי בלשון (כולל ניבים וסלנג־עגה).
* מקיף מונחים מתחומים מקצועיים שאין במילונים אחרים, כגון: רפואה, מחשבים, משפט, דיפלומטיה, מדע, טכנולוגיה, החי והצומח, צבא, מוסיקה ושאר האמנויות.
* דגש על אנגלית אמריקנית.

הוצאת ש. זק ושות', ירושלים.

תלוש הזמנה

לכבוד **ספרית מעריב**
רח' החילזון 3 ר"ג 52522
בא לשלוח אלי את המילון "לשנות האלפיים", מאת שמשון ענבל.
מצ"ב 2 המחאות בסך כולל של 99 ש"ח, לפקודת ספרית מעריב.
שם ______ מס' ת.ז. ______
כתובת ______ מיקוד ______ טל. ______
תאריך ______ חתימה ______

בעלי כרטיסי אשראי ויזה־ישראכרט
יכולים להזמין בטל. 03-7519877 פנימי 59

ספרית מעריב – ספרים מבית טוב

שיפודים

משהו:

אם אתם מוזמנים אל שני אנשים שקרובים אליכם באותה מידה, ואחד מהם עשיר, והשני עני – העשיר תמיד יקבל מכם מתנה יקרה יותר.

מספרים שליליים

אדוני שר התחבורה, אנא, אני מבקש ממך, אני מתחנן על הברכיים, ומצרף תמונה (שלא תחשוב שאלה סתם מלים ריקות). על ברכי ארד לפניך: הפסק את סימון השנה על מספרי המכוניות.

די, אנא, די. זה מביש, זה מכוער, זה מזיק, זה לא נאה ולא יאה. בשביל מה צריך שכל אדם יכריז על שנת מכוניתו? למה?

אני בטוח שאני מנוע מלתאר כאן את כל הגרוע שבסימון השנה על המכונית. הגענו עד למצב שאנשים מוכנים לנסוע במספר עטוף כאיזושהי מכונית – בתנאי שהוא יהיה 88'.

בקרוב 89', ואין סוף מנתיניך המעונים יילחצו בבתיהם ויבקשו נפשם לנסוע במכונית עם מספר מתוקן, ובכל פעם שיראו מכונית 89', יצבט לבם והם לא ידעו איכה ישאו פניהם אל ילדיהם ונשותיהם. מי צריך את זה?

גם אני שוקל לקנות יום אחד מכונית חדשה. וזה מביש. איך אסע עם מספר הזועק לאוויר העולם את שנתה החדשה? הרי זהו שיא הוולגריות. אני פשוט לא מסוגל לדבר על זה. איכס.

אנא.

צירפתי כאן דוגמאות למספרי מכוניות בארצות שונות. תוכל בקלות לראות, אדוני השר, שבאף מדינה אין נוהג משפיל כזה, לסמן את השנה. ומדובר במדינות שמכונית עולה בהן רק כגובה מחירה, ואין צורך שכל קונה מכונית ישלם גם סכום נוסף השווה לכלכלתו המלאה של פרויט אחר למשך שנה שלמה.

פעם כתבתי במדור לא נחשב זה רשימה המבקשת ממך, שר התחבורה, להפסיק לשגע את הנהגים בדרישות שיצייתו לחוקי התנועה. קבלתי מלשכתך תשובה יפה ומנומקת המסבירה מדוע יש דווקא כן לציית לחוקי התנועה. אני עדיין חלוק עליכם בדעתי, וחושב שאין צורך ברצינות כזו כלפי חוקי תנועה, וככל שננהג יותר חופש בחוקים יהיה יותר נעים ובטוח לנהוג, אבל בסדר, אתם חושבים אחרת, ואני מעריך את העובדה שעניתם לי.

אבל מה בשם אלוהי ישראל הגדול תענו לי כדי להסביר את הרעיון הרווח לרשום את שנת המודל על כל רכב?

אם אתם רוצים להתחיל סידרה חדשה כל שנה, בסדר. אמציא לך תיכף שיטה, כבוד השר: קח מספר כלשהו, והוא יהיה הקוד לכל השנה. לא טוב? בסדר, קח את מספר השנה, והפחת ממנו 13, או חלק לשניים, ובמקרה של שנה לא זוגית הפחית מהתוצאה את החצי. זה יהיה במקרה הראשון 75, במקום 88, ובמקרה השני 44. מי שירצה יחשב בראשו איזו שנה זו, אבל המספר לא יצרח את האפקט הסנובי המרכא שלו לכל ילד של שכן כרוטב.

תפסיקו להפוך את כל אזרחי המדינה בכוח לאקסהביציוניסטים המפגינים את מספריהם לעין כל.

מספיק, עיזבו את פולחן הצגת השנה המשפיל. אפילו יצרני המכוניות, המעוניינים הראשיים, לא הידרדרו עד כדי סימון גס של שנת המודל על המכונית.

רדו מזה. אני מתחנן, ואני עדיין כורע (ראה שוב תמונה) וכמעט קט אתייפח: הסירו מעלי את כתם השנה על האוטו שלי.

מאיר עוזיאל

שנאה בריאה

(המשך מעמוד 14)

רזיאל. זה טירוף מערכות. ואם, בעזרת השם, שמיר ירכיב את הממשלה הפעם לא נוותר על תיק החינוך".

ועל רשימת המערך: "שם השתלט השמאל הקיצוני. לא רק מותמר־ויצמן ופרס, אלא חבורה שלימה. שלום עכשיו חדר למערכת החיסונית של הגוף ושלח שם את שלוחותיו". דימוי האיידס הקטלני לא מפריע לאשקלוני אחד לקום בשקט ולהציץ במשחק הכדורגל המשודר בשידור ישיר בטלוויזיה. "אלה־היסטור, עוד גול הכניסו".

•

בדרך חזרה לתל־אביב אני שואלת אותו בשפה מעודנת אם באמת אינו חש רמזים לגזענות. אולי הדמגוגיה גברה על התחושה. "לא", הוא אומר. "מה פתאום. השינאה שקיימת לערבים היא שינאה בריאה. היא שינאה לאוייב. זה טבעי שכך חשים כלפי אוייב".

מה זה אוייב, זה לא אנשים?

"זה בראש וראשונה אוייב שלנו".

אוייב שבונה את הבתים שלנו?

"זה באמת הופך את העניין למורכב יותר, אבל זו עדיין לא גזענות".

אמא שלך נשאלה פעם מה יקרה אם תתאהב בערביה, ופסקה חד משמעית שזה לא יתכן. מה אתה אומר על זה?

"לא הייתי מפתח מערכת יחסים עם אף בחורה שאינה יהודיה".

ואם הבן שלך יפתח?

"לפי מידת האינטליגנציה שהוא מגלה בחודשים הראשונים לחייו (עידן בן חמישה חודשים), אני מאמין שהשאלה תישאר היפותטית".

•

לאחר הכינוס אצל ז'אקלין וגבי מגיעים לדירת שיכון של חבר מרכז צעיר ונרגש. ההורים יושבים זקופים, צופים בהנגבי, כוכב הערב. "אתם יודעים למה אני תומך בצחי"? שואל חבר מרכז ותיק ולמוד ניסיון.

"למה"? תמה המארח, שרואה צורך לשוחח קצת עם אורחיו.

"בגלל אמא שלו. אני מאוהב בה. מה לעשות".

אני מביטה בצחי. הוא לא מניע שריר אחד בפניו. פרצוף אטום. וההוא שמאוהב באמא גאולה ממשיך לתנות את אהבתו לי... ה...יה. וצחי בוהה בלחמניה שאך ה...שה ומשנה נושא. מנסה. כי ההוא המאוהב, מתעקש להמשיך ולתת לגאולה מחמאות. בסך הכל די מעליב.

•

בסוף מאי אירגן צחי כינוס לאוהדיו ותומכיו באולמי "גיל אורנים". המממן היה דוד לויאן בעל חנות למכשירי חשמל בתל־אביב. בתפריט היה עוף סיני, גולש הונגרי, אורז, ירק מבושל, סלט תפוחי אדמה, סלט חצילים, סלט נלסון, סלט ירקות, סלט הוואי, מיצים, קפה, עוגת פירות, עוגת שוקולד, עוגת פרג ועוגת לימון.

התפריט הזה גרר ביקורת חריפה. התגובה של הנגבי היתה: "מה, אם אדם מגיע מקרית שמונה, הוא בטח רעב. אז אני לא אתן לו משהו לאכול"? באמת רחמנות. מי רוצה חבר מרכז עם בטן מקרקרת.

•

שני פרוספקטים הוציא הנגבי ושלח לחברי המרכז. את שניהם כתב לבדו. פנינים: "אתה שומע בכנסת את פרס, ויצמן ושריד, מוותרים בהבל פה על חבלי מולדת – ואתה חש צמרמורת". או: "בוגרי 'שלום עכשיו' השתלטו על הרשימה לכנסת. 'יונים' מסוכנות, נושאות בפיהן עלה של נסיגה". או: "בכנסת, כמו בטבע, אימת היונים – הוא הנץ. כשהנץ בסביבה, היונים מחפשות מחסה, כשהנץ תוקף, היונים מתפזרות

לכל רוח". ותנחשו מה ראשי התיבות של "נצביע צחי"? – נץ. גם ההברקה הזו שלו.

ויש גם כמה כותרות עיתונים. מאי 79: "נצחון לליכוד בבחירות באוניברסיטה העברית. היו"ר החדש צחי הנגבי". מארס 81: "צחי הנגבי דורש מהנהלת האוניברסיטה – סלקו את הסטודנטים הערבים שהזדהו עם אש"ף". אפריל 82: "צחי הנגבי וחבריו עדיין מבוצרים בראש האנדרטה בימית". דצמבר 87: "לא ארפה עד שעמירב יורחק מחרות". פברואר 88: "פרס תוקף את הנגבי בישיבת ממשלה" – גם זה כנראה מקור לגאווה.

ואיזה כותרות אין שם: "שופטת השלום בתל־אביב אסתר קובו קבעה בפסק הדין בפרשת איסת"א 'שהאמת העובדתית לא תמיד היתה נר לרגליו של צחי הנגבי'". או "להעמיד את הנגבי לדין, תובעים ח"כים מראש הממשלה והיועץ המשפטי על השתתפותו בוועדה של חרות למינויים בשירות המדינה". או "קו־קלוקס־קלן" – כתבה המספרת למי ששכח שגם החוק לא תמיד היה נר לרגליו. למשל, הוא וחברו ישראל כץ נעלו את רקטור האוניברסיטה בלשכתו, כשהם בחוץ היו לבושים בשקיות נוסח הקו־קלוקס־קלן, ולפידים בידיהם. למשל, האלימות כלפי הסטודנטים הערבים, שהגיעה בשיאה לשימוש בשלשלאות. למשל, ההתבצרות באנדרטה. למשל, הנסיון להפגין ביום בואו של הנשיא קרטר לארץ, נסיון שסוכל על־ידי השב"כ. ועל המעצר שבא בעקבותיו אמר: "זו היתה חוויה מיוחדת במינה".

•

והוא בעצם, כל־כך נחמד וסימפטי וסבלני ולא מרים את קולו ולא מתעצבן, ולא צועק, ולא מקלל. אפילו לתיקשורת הנוראה והאיומה, הוא מפגין חיוך חביב, עצוב קצת, שרמנטי. והנה, בלי שום קשר לחיוך, מגיע יום הבחירות של הפאנל. צחי הגיע בחמש בבוקר. למה בחמש? "לבדוק שהכל בסדר". ברק. הכל בסדר. אחר־כך היו החום, הלחות, הזיעה, הבסטות, הצפיפות, הסטייקים, הכובעים, היין, השלטים. צחי מוקף גלי אהדה. "תן יד", "אנחנו איתך", "אתה כפנים, חביבי", "צחי, צחי", "עיוני שלי", "בוא תן נשיקה", "תגיד צחי טיפלת במכתב ששלחתי לך"?

בשתיים בצהריים הוא שואל "אפשר להיכנס לבריכה או שזה סחבקי מדי"? לא, הוא לא נכנס. אולי עניין הסחבקיות השפיע. בשתיים וחצי בלילה התוצאות. צחי הנגבי מקום 12 בפאנל. מתוך 104 מועמדים. הפתעת יום הבחירות הזה. צחי משחק אותה לא רע בתור הפתעת היום. צנוע, מחייך במקום, לא צורח מאושר, לא מקפץ, לוחץ יד באדיבות. כמו שצריך. הוא יודע שהוא בפנים. בכנסת. עכשיו נשארה היוקרה. הבחירות בשביעיות. והוא עוד לא יודע איזה פלופ אדיר מצפה לו.

•

בשבוע בין בחירות הפאנל לבחירת השביעיות, שולח הנגבי 2000 מכתבי תודה. מחזיר טלפונים. עונה על טלפונים. מקבל פרחים, מברקים. חתונה פה חתונה שם, וכינוסים. ביום שלישי, יום לפני היום שהוא מכנה אותו "מלחמת עולם", ו"מטחנת בשר", הוא מגיע לכינוס של קורפו באולמי דליה ברחוב המסגר בתל־אביב. מה זה מגיע? חמש דקות לפני סיום הכינוס. באמצע הכינוס צריך לשבת בשקט ולהקשיב. בסופו אפשר ללחוץ ידיים, לפגוש חברי מרכז, בקיצור, מה שצריך. לפי לחיצות הידיים של תומכי קורפו, להנגבי אין מה לדאוג. לוחץ־לוחץ־לוחץ־לוחץ ידיים. לחיצת יד עם קורפו, אגב, לא ראיתי. קורפו היה האיש שהכניס את הנגבי למימסד הפוליטי כעוזרו במשרד התחבורה.

שאלה: צחי, אומרים שנטשת אותו לטובת שמיר.

תשובה: "זו השמצה פרועה. הוא כמו אחי. אני כמו הבן שלו. כשעברתי לכהן כעוזרו של שמיר, שהיה אז במשרד החוץ, קורפו ברך על כך". בתוצאות הפאנל, אגב, הנגבי חלף על פני השר קורפו בזילזול.

•

אצל הדוד בשיכון צמרת, יום לפני השביעיות. מבט לחדשות. כולם מחכים שקריין החדשות בטלוויזיה יודיע על ההסכם בין השלישיה הפותחת של חרות. על התערבותו של שמיר. על ויתורו של ארנס. רק בתשע ועשרים מודיעים על כך. מה שנאמר שם בחדר על הנטיות הפוליטיות של עורכי החדשות אינו ניתן לציטוט. בטח שהיה כעס. גם עצבים. גם שמות תואר לא כל־כך מלבבים. בראיון של אחרי, אומר צחי הנגבי שהוא רוצה להגיע לוועדת החינוך של הכנסת. מי שלא יודע, רשות השידור נמצאת בפיקוחה. אם עושים אחד ועוד אחד, דבר כזה לא היה קורה אם הנגבי היה כבר בכנסת. יש לו תוכניות.

ואם כבר מדברים על תוכניות, יש לו גם מה להגיד על האינתיפאדה. לפני ההשגות שלו, אני לא מתאפקת.

שאלה: איך זה שאתה, שצועק תמיד שצריך לומר יהודה ושומרון ולא שטחים, מוציא מהפה את המילה אינתיפאדה, שמובנה הוא – התקוממות?

תשובה: "את צודקת. זה לא בסדר, אבל חבל לבזבז את הזמן על הסבר בלשני".

"קורפו הוא כמו אחי. אני כמו הבן שלו. כשעבדתי לכהן כעוזרו של שמיר, שהיה אז במשרד החוץ, קורפו ברך על כך"

ועכשיו לעיקר: "ז'בוטינסקי בשורה הפותחת של שיר בית"ר אמר משפט: 'בדם וביזע יוקם לנו גזע גאון ונדיב ואכזר'. רק שני שליש של הנבואה הזו התגשם. אבל 'אכזר' – לא מיצינו אותו ואפילו לא התקרבנו למיצויו. לא, הוא לא התכוון שנתעלל או נתאכזר אלא שעלינו לגלות קשיחות מוחלטת. אכזריות במובן של הפעלת הכוח שבידנו בנחישות דעת שאינה מתרככת כתוצאה משיקולים הומניים או משיקולי דעת קהל".

•

הבחירות לשביעיות בתנועת חרות. כן, עוד פעם חום־לחות־זיעה־צפיפות. המתח, אם מחנה לוי יפוצץ את יום הבחירות או לא, עובר עם היוודע התוצאה. לוי מקום ראשון. צחי הנגבי עסוק בלומר "אני הולך על השביעיה השלישית מקום שני". קחו את המשפט הזה ותכפילו אותו בכמעט אלף חברי מרכז. למה שביעיה שלישית ולא שניה, שואלים אותו רק כמה מאות חברים. וצחי עונה לכמה מאות שואלים: "כל דבר בעיתו". למעשה, ויתר (או נכון יותר התבקש לוותר) על מועמדותו בשביעיה השניה כדי שחברים ותיקים יותר במחנה שמיר־ארנס יוכלו להעמיד את מועמדותם בשביעיה זו. ועוד סיבה: לא היה לו ספק, ולו הקטן ביותר שסיכוייו להיכנס לשביעיה השלישית אינם יורדים ממאה אחוז. והיה לו על מה לסמוך, למרות שהוחרם בדריליס של מחנה לוי ושרון.

ואז בא השוס. ארנס עושה פליקפלק פוליטי, אגב שילוח מכת רגל קטלנית היישר לפרצופו החייכני והבטוח של מר הנגבי הצעיר. עם גמר הבחירות לשביעיה השניה, ישב ארנס על המזוכה והוציא דיל שבו יהיה צחי הנגבי במקום החמישי. קרא הדילר־ארנס להנגבי וביקש ממנו לוותר על המקום השני ולעבור למקום החמישי. הנגבי לא השתגע על העניין הזה אבל הסכים. אלא מה, היה מועמד אחר, ששמו הירשנזון, שמאוד כעס על ארנס שלא הכניסו בדיל. לא רק כעס גם התעצבן ואיים שיעזוב את המחנה. לכן החליט ארנס להוציא את הנגבי בכלל מהרשימה ולשים את הירשנזון במקומו. כדי לתת תוקף להחלפות הללו הדליפו שמועה שצחי הנגבי הסיר את מועמדותו, בלי לומר לו מילה אחת על כך.

אנשיו של הנגבי שהנצחון כבר היה מונח בכיסם החלו לתפוס שנעשה פה תרגיל. תומכים בטוחים של הנגבי טענו שמישה אמר שהנגבי הסיר את מועמדותו. ואם מישה אומר – כך עושים. בהיסטריה רצו לקרוא להנגבי, שהיה המום. לא תפס. חשב שעובדים עליו. בפעם הראשונה כמעט ואיבד את עשתונותיו. הוא תפס את המיקרופון של שאול עמור ושגם עליו הוצא חוזה רומה), וצרח: "כל השמועות שאיני מתמודד בשביעיה השלישית אינן נכונות. יש נסיון להפיץ שמועות כאלה. אני מועמד למקום שני בשביעיה השלישית". וכך הוא זעק, וצרח, והסמיק והצטרד, "אני כן מתמודד, אני כן מתמודד". אבל זה היה מאוחר מדי. מישה ארנס הביס אותו בלי לאמץ אפילו מיתר קול אחד.

•

תגובות אנשי המטה של הנגבי: "נבלות בני נבלות", "תרגיל מסריח", "בני זונות", "ארנס טינופת", "איזה גועל נפש". ואלה, למעשה, התגובות העדינות.

הנגבי: "חשבתי שאני מכיר את כל תרגילים המלוכלכים בפוליטיקה, כנראה שיש לי עוד מה ללמוד".

נסיון לשמוע מה הוא מרגיש, דומה לסחיטת בננה כדי להוציא ממנה מיץ. אבל פתאום, ברגע נדיר של גילוי לב, שבא אולי מתוך העייפות, הוא אומר: "כשהייתי צעיר יצאנו לשיט אבובים. ברגע שנכנסנו למים עם האבוב שלי, המים היו סוערים מאוד, הייתי תשוש, נלחמתי כדי לא להתנפץ על המפלים. באותו רגע זה נראה לי כמו מפלי הניאגרה. פחדתי למות. ממש. ואז הצלחתי להיאחז בשיחים. ככה הירגשתי כאן". ופתאום נגמר רגע האמת הזה ועל הפה משתלט הזרגון הפוליטי: "כבדיעבד זו היתה חוויה ארורה. לא הייתי רוצה לוותר עליה. גם פה הירגשתי שוב כמו בימים שהייתי סטודנט ונלחמתי על דברים חשובים לי".

דיברת עם ארנס?

"לא. מה יש לי לדבר איתו. מי שצריך להתקשר זה הוא אלי ולא אני אליו".

למה הוא עשה את זה?

"לא יודע, לא ברור לי".

אתה בטוח שהוא ביטל את זה?

"כן".

בכל זאת בוודאי ישנה איזו סיבה לכך שהופצה שמועה שאתה מסיר את מועמדותך?

"תאמיני לי, אין לי שמץ של מושג למה. לא מבין, לא מבין".

דיברת עם שמיר?

"כן, הוא התקשר איתי, כלומר בענייני עבודה, וסיפרתי לו את הסיפור. הוא הסכים איתי שארנס היה צריך לשאול אותי או לפחות לעדכן אותי".

נו?

"זהו. עכשיו אני מנסה לשכוח".

אתה עם זיכרון כמו שלך תוכל לשכוח?

"לשכוח זה לא למחוק".

אולי יש לך מילה רעה על ארנס?

"לא. הדבר היחיד שאני יכול לומר שאני שייך למחנה שמיר ולא במחנה שמיר־ארנס. זה המקסימום שיוצא לו מהפה".

•

בקלות רבה יותר הוא מדבר על שלטון על עם זר. "אין לי בעיה עם זה ואין לי פתרון לזה. היחיד שיש לו פתרון לזה הוא כהנא המדבר על מימוש הטרנספר".

גם אמא שלך אמרה שאין דבר יותר מוסרי מהטרנספר.

"היא אמרה שזה מוסרי אבל לא ריאלי".

ומה אתה אומר?

"אני מסתפק בזה שזה לא ריאלי".

למה לא לוותר על עזה, למשל?

"אני לא מוותר טריטוריאלית על שום שטח. אני מוכן לתת להם אוטונומיה, אבל השליטה המוחלטת תהיה בידי צה"ל. לא תהיה להם מדינה, ולא ישות לאומית עצמאית".

תהיה להם הזכות לרצות?

"כל עוד הרצון לא יבוא לידי ביטוי באמצעים בלתי חוקיים כמו הפצת כרוזים, ספרים, והבעת דעות, זה בסדר".

סליחה, אז איך הם יבטאו את רצונם?

"אם הרצון יבוא לידי ביטוי בחלומות ורודים בלילות של נדודי שינה – אין לי אפשרות למנוע את זה".

•

דרך אגב, מה דעתך על הספר "מצעד האיוולת" של ברברה טוכמן?

"המחקר שערכה מלמד שמנהיגים יכולים לדרדר את עמם עד תהומות הנשיה, למרות שהם מאמינים שהם מקדמים את האינטרס המובהק של אלה שנתנו בהם אמונם".

מיכל קפרא

המועמד: בבריכה (משמאל), זוכה לליטופי אוהדים (משמאל) – "אתה כפנים, חביבי", עם שמיר, ביבי נתניהו ודן מרידור (בתצלום התחתון, מימין לשמאל).

תחקיר

חוקי אבל מסריח

בצילום הימני: פסוו גרופר ואשתו רות ("אני עובדת מהבית"), מזכירת "איכרי המחר". בצילום מ־82'. שמאל רחוק: עו"ד דני נווה (צילום: ראובן קסטרו), העוזר של משה־ארנס ודובר תנועת החרות. בעבר יו"ר "סקופ". ונציב המים צמח ישי, בעבר גזבר "עידוד היום העצמאי" (צילום: עופר קרני).

(המשך מעמוד 24)

היתה לנו כתובת קבועה, אז נתתי את הכתובת של הורי. גרתי אז אצלם".

זמן קצר אחרי ייסוד העמותה עזב דן נווה את תפקידו כיו"ר. שמו עדיין מופיע כיו"ר בגלל "הזנחה מינהלית", כדברי יהושע מצא. דן נווה זוכר שבזמנו "סקופ" היתה מאוד פעילה. היכן? בבית הוריו ברחוב הרצוג 6ז' שם אין זוכרים לא קפה ולא סימפטיה.

דן נווה מתחיל לאבד את סבלנותו. "לגבי מה שהתרחש שם בשנתיים האחרונות, אינני יכול לעזור לך. יש היום יו"ר חדש. חבל על זמנך ועל זמני".

יגאל עמרי הוא המנהל של "סקופ". איש עסוק מאוד. הריץ את יהושע מצא למקום ריאלי ברשימת הליכוד לכנסת. "היום 'סקופ' שוכנת ברחוב מסילת ישרים 15 בירושלים", הוא אומר. "בוודאי שיש שם פעילות. יש לנו קבוצת תיאטרון, ערבי אקטואליה. כמה פעמים בשבוע? שלוש פעמים בחודש. כמה מקבלי משכורות? אני, מזכירה ועובד נקיון. כמה קיבלנו מועדת הכספים של הכנסת? 190 אלף שקלים. בשנה שעברה קיבלנו רק 90 אלף".

זה מה שנקרא להתקדם יפה בחיים. כמה מפעלי תעשייה במדינה יכולים להצביע היום על עליה של יותר ממאה אחוזים במחזורם בתוך שנה אחת? הבית ברחוב מסילת ישרים 15, אגב, הוא סניף של תנועת "חרות" בירושלים.

יהושע מצא, האב המייסד, חולק על דברי מנכ"לו. אליבא ד'ח"כ מצא, מתקיימות ב"סקופ" שתי פעילות בשבוע. "בית גדול, מלא פעילות", הוא אומר. עכשיו לך תדע למי להאמין – לח"כ או למנכ"ל.

ניסינו להתקשר למועדון "סקופ", אבל מועדון "סקופ" אינו עונה. מרוב פעילות כנראה אין שם זמן לענות לטלפונים. לבסוף, לאחר יומיים של חיוגים, עונה המזכירה. "לא", היא אומרת. "לא צפויות כל פעולות בחודש הקרוב".

גם ח"כ אריאל ויינשטיין ייסד עמותה. אחת? עשרים עמותות והוא מאוד גאה בכל אחת ואחת מהן. "אינני חבר באף עמותה", הוא אומר. "אני תומך בעשרים עמותות שקשורות בתנועה הליברלית. מה רע בכך שעמותות קיבלו כספים? היו שלושה מליון שקלים. מליון וחצי קיבל המערך, מליון וחצי קיבלו עמותות הקשורות בליכוד. הכל חוקי".

"חוקי אבל מסריח", אומר ח"כ חיים רמון, אף הוא, כח"כ ויינשטיין, חבר ועדת הכספים של הכנסת. "זוהי פשוט הקצבה אישית מושחתת. שחיתות שלא היתה כדוגמתה בתולדות הכנסת".

אבל חיים רמון עצמו הרים ידו באותו ליל חלוקה מפורסם ב־24 בחודש מרס השנה בעד חלוקת הכספים לעמותות שונות ומשונות. "אז יש לי חלק בגועל נפש", הוא מודה. "מה יכולתי לעשות? אם לא הייתי מאשר כספים ל'סקופ', הם לא היו מאשרים כספים ל'בית ברל'. אנשי הליכוד איכרו כל רסן".

חיים רמון מכה על חטא ומבטיח: "בפעם הבאה לא אתן לכך ידי. זו הפעם האחרונה שאני עושה דבר כזה". הוא טוען כי כל העמותות הקשורות במערך פעילות מאוד. אולי כן, אולי לא. לא בדקנו את הנעשה ב"ארגון יהודי כורדיסטן" (45 אלף שקלים) או את "ברית אבות" (20 אלף), גם לא את "עמותת אפקים" (50 אלף) או את "עמותת שער" (30 אלף).

כן בדקנו עמותה של ("הכל חוקי") אריאל ויינשטיין. "העמותה לעידוד היום העצמאי", כך קוראים לה. היא הוקמה בשמונה ביוני 1987. יו"ר העמותה, עורך־דין יצחק נגר מירושלים (שוב עו"ד), מוכן ברצון להגיב. "הכספים שאושרו לנו בוועדת הכספים לא הועברו אלינו עדיין", הוא אומר. "עד כה קיבלנו רק תרומות, לכן לא היו הרבה פעולות. הוצאנו בטאון חד־פעמי בשם 'העוצמה שביוזמה', התכנסנו בבתי מלון. הכוונה היא שיהיה מרכז שיפיץ את חשיבותה של היוזמה הפרטית. אם יגיע הכסף, אפשר יהיה לעשות יותר. אולי ניתן הלוואות".

צמח ישי, נציב המים (מינוי פוליטי, ליברלים), לא שמע על עמותה בשם "עידוד היום העצמאי". "איזו עמותה?" הוא שואל. "מימי לא שמעתי עליה".

"זוהי עמותה שנועדה לעזור לאנשי היוזמה החפשית", אנו מזכירים לו את מטרות העמותה שהוא הגזבר שלה. "להגן על אינטרסים מקצועיים של אנשי היוזמה החפשית, לעודד כלכלה חפשית בישראל"...

"אה, אה, אני נזכר במשהו", אומר נציב המים. "לפני איזה שלוש שנים ביקש ממני ידידי אריאל ויינשטיין לחתום על ניירות: אז הם עשו ממני גזבר? מעניין מאוד. מאז חתמתי על המסמכים לא שמעתי על העמותה דבר".

עו"ד נגר אומר שהיום גזבר העמותה הוא רואה חשבון אמנון בן־עמרם. פשוט שכחו להודיע לצמח ישי ולרשם העמותות על השינוי. אבל זהו שינוי בעיתו. כאשר נופלים על עמותה 170 אלף שקלים, היא כבר זקוקה לרואה חשבון. נציב המים אינו מתאים יותר.

"האמן לי", אומר ידידיה בארי, חבר העמותה (עורך־דין, אלא מה?). "אינני בקי בצד הכספי של העמותה. כן, כן, היו פעילויות, היו דיונים, היו התכנסויות. היכן נפגשנו? בבתי מלון. לא, אין לעמותה מקום פגישות קבוע. נפגשים מדי פעם ב'רמודה' או 'פלאזה' בתל־אביב. אתה שואל מה אני אומר על חלוקת הכספים הזו כעורך־דין? מבחינה משפטית זה בסדר. מבחינה ציבורית? זה פתוח לכל אדם, להשגותיו והערותיו".

לחבר הכנסת (נכון לעכשיו) חיים קופמן, אפילו עמותה שהקים לא עזרה להיבחר מחדש לרשימת המועמדים הבטוחים של מפלגתו לכנסת הבאה. הוא הקים את "הלאום" ואף עומד בראשה. "הלאום" שוכנת ב"מצודה" בתל־אביב, וחיים קופמן מונה שורה ארוכה של עיתונאים שעשו בה חלטורות. כן, הוקצבו ל"לאום" שלו 194 אלף שקלים, והוא רותח. "עוד לא ראינו גרוש", כועס "הראש הכלכלי לכנסת". "משרד החינוך מתחכם איתי. לא מעבירים את הכסף. עכשיו אתפנה לבדוק מה קורה אצלם".

על פי תוצאות הבחירות לשביעיות של "חרות", אכן יהיה חיים קופמן פנוי בימים הקרובים, ויוכל לשאול את משרד החינוך מדוע טרם קיבל את המתנה שאושרה ל"לאום" שלו בוועדת הכספים. היום הוא רק כועס מאוד. "שחיתות? למה שחיתות? כאשר משרד החינוך מקציב לתזמורת אחת עשרת אלפים שקל ולשניה כלום – זו לא שחיתות? כאשר הכל מבוסס על מניעים פוליטיים, זו לא שחיתות? הרי המחנה הלאומי הקים את כל העמותות הללו בגלל שמשרד החינוך סירב להעביר כספים למחנה הלאומי".

מדובר, איפוא, בעמותות שהוקמו על רקע של קיפוח נורא. חיים קופמן אומר ש"לאום" שלו עושה ב"מצודה" המון פעולות. "שום שחיתות", הוא שב ואומר. "איש לא הצליח, אפילו לא חיים בר־לב, להטיל דופי בחיים קופמן".

וכי כיצד יצליח? הרי הכל חוקי. חוקי למהדרין.

עמוס לבב

אז מה יהיה

מפת האינתיפאדה

המתקוממים, המיוצגים על־ידי מזל סרטן, מאופיינים על־ידי רגישות מופרזת, תחושת חוסר אונים ויאוש המולידים שנאה ויצר נקם. הם מונהגים ע"י אינסטינקטים פרועים, כעדר הנסחף בזרם רגשותיו עד לאבדן החושים. זו חולשתם, וזה גם כוחם.

אנחנו, מצד שני, סובלים מעודף מנהיגות; מפוצלת, משותקת ולא יעילה. שני כוחות שמנטרלים זה את זה, וביחד – מנטרלים את הממשלה.

כך זה התחיל: משאית ישראלית שעמדה להיכנס לתחנת דלק חסמה את הכביש. רכב שהחזיר פועלים ערביים לעזה – התנגש בה. התאריך היה 8.12.87, השעה – 17.25. ביום המחרת נשמעו ברצועה קולות שהאשימו את הנהג היהודי בגרימה מכוונת של התאונה. הרוחות התלהטו, האבנים הראשונות הושלכו... האינתיפאדה יצאה לדרך.

הצבנו את ההורוסקופ לרגע התאונה, שכן זה היה הגפרור שהצית את ההתקוממות. התמונה המצטיירת מתוך המפה סבוכה ומבולבלת. רק התאונה עצמה והמהפך שחל בעקבותיה מסתמנים בה בבירור. נקודת האופק, המסמלת את "לידת" הארוע, מתמקמת במעלה האחרונה בתאומים (מזל המייצג כבישים ונסיעות), ו"מותקפת" על־ידי גורם פטאלי המזוהה עם אסון בכלל ומוות בפרט. כעבור מעלה אחת (= יום אחר) עובר האופק למזל חדש (= מצב חדש) – למזל סרטן (בית, אדמה, רגשות שיצאו מכלל שליטה). מנקודה זו ואילך הארועים מחריפים בתאוצה גוברת והולכת.

אך ראשית: הגורמים המעורבים בסכסוך.

המתקוממים, המיוצגים על־ידי מזל סרטן, מאופיינים על־ידי רגישות מופרזת, תחושת חוסר אונים ויאוש המולידים שנאה ויצר נקם. אין הגיון, אין סדר, אין הנהגה. הם מונהגים על־ידי אינסטינקטים פרועים, כעדר הנסחף בזרם רגשותיו עד לאבדן החושים. זו חולשתם – וזה גם כוחם.

בגלל העדר חשיבה מפוקחת, הם אינם חוששים מתוצאות מעשיהם ומסכנים את עצמם ואת בני משפחותיהם כמתוך היסחפות אמוק. הם "יצירתיים": בהעדר מחסומים של תכתיבים מדיניים ובריתות קואליציוניות, בהעדר מגבלות חוקי מוסר ואנושיות, הם נישאים על גלי הרגש לכל מעשה ומקום לשם מוביל אותם הדמיון. הם "חופשיים" לשרוף, להרוס, לרצוח ולהתאבד – כולם ביחד וכל אחד לחוד, כאשר השנאה ותאוות הנקם גדולות אפילו מהכמיהה להשיג את היעד המוצהר.

אנחנו, מצד שני, סובלים מעודף מנהיגות; מפוצלת, משותקת ובלתי־יעילה. כירון, המייצג את המנהיגות שלנו, ניצב מול שני כוכבים בעלי תכונות סותרות (אורנוס וסטורן): האחד בעל אידאולוגיה פנאטית, שואף לפתרונות רדיקאליים, מיידיים וחסרי פשרות; השני – כבד, מאובן, נוקשה וחרד מכל מהלך יוצא־דופן או נאור. שני הכוחות מנטרלים זה את זה, וביחד – הם מנטרלים את הממשלה.

באשר לעם ישראל – הוא מיוצג על־ידי כוכב אחר, מסוכן לא פחות: זהו נפטון האשלייתי, הכוזב, המלבין את המציאות או משחיר אותה, אך לעולם לא מראה אותה כמות שהיא. עם ישראל משלה את עצמו שהוא ניצב בפני מיטרד שיסתלק איכשהו, מתישהו... מעצמו או בעזרת ממשלה צולעת ובלתי יעילה.

הפתרונות המוצעים ואלה המיושמים בשטח יפשטו את הרגל. מי שמדבר על משא ומתן (ללא צעדי ביניים ונקיטת אמצעים נוספים), בין אם כוונתו לשיחות ישירות תחת שמשיית האחווה ההודית, ובין אם בחסות מטרייה בין לאומית – אינו יודע מה הוא שח.

אין, לפחות בשלב זה, עם מי לדבר. ערביי השטחים נחלקים לאלה המסרבים ולאלה הפוחדים לדבר. בהעדר הנהגה חזקה שתוכל לקבל החלטות וגם לאכוף אותן – תמשיך שנאת המתקוממים להזין עצמה עד לטירוף, ושום מנהיגות – ערבית מקומית, ערבית חיצונית נאורה, אש"פית או בין־לאומית – לא תוכל לחדור מבעד לחומת השיטנה המשתוללת.

מי שחושב שההתקוממות "תתעייף" ותגווע מעצמה – טועה אף הוא. האינתיפאדה מתפתחת ליותר מאשר מלחמת עם על עצמאותו, ותהווה יותר מאשר אמצעי לפורקן יצרים שהצטברו במשך שנים. היא נהפכת לעניין של יוקרה. הגישה המתפתחת היא מ"טוב למות בעד ארצנו" ל"פרייר מי שלא מת בעד ארצנו". זאת גישה שתגביר את נכונות ההתאבדות בקרב השבאב. ההתקוממות תיצבור עוצמה והיא עלולה ללבוש צורות חדשות (אילו איני רוצה לספק לאיש רעיונות).

פתרונות אחרים – הרג או גירוש המוני של פלסטינים – כלל אינם ראויים להתייחסות. בנוסף לאספקטים המוסריים ומבלי להיכנס לפרטים מיותרים, יאמר רק ש"פתרונות" מסוג זה ייצרו בעיות העלולות להעמיד בסכנה את עצם קיומנו.

הטיפול הנוכחי בבעיה (מאסרים, גרוש, הריסת בתים, בוודאי אינו יכול להיות יעיל. זהו אמצעי ענישה, לא דרך לפתרון. שיטת העונשים היא הנוחה והבלתי יעילה מבין שיטות החינוך. הנענש אינו מתקן דרכיו: הוא יורד למחתרת ומקצין את התנהגותו השלילית. בהורוסקופ אכן ניכר בבירור סבלם של ערביי השטחים, אך נראה גם שאותו סבל מגביר את יצר הנקם במקום לרככו. כאמור, כל הפתרונות הנ"ל נכשלים.

משליכים אבנים בירושלים (צילום: יוסי זמיר, "סקופ 80")

אלא שכיסורנו אנחנו עם הגיוני. גם אלה מבינינו הנצמדים לאקסיומות רגשיות ואמונתיות קיצוניות – מונחים בעצם תיפקודם על־ידי הגיון פנימי. בין אם אתה מאמין בזכותך על כל סמ"ר של ארץ הקודש, בתוקף צו אלוהי (גם אם זה כרוך בשלטון על מיעוט העתיד להיהפך לרוב או, לחילופין, כרוש עם שלם מארצו) ובין אם אתה דוגל בחזרה לגבולות החלוקה (במחיר התאגרות פיזית ופוליטית) – יש לך תוכנית פעולה הגיונית: היעד ברור, האסטרטגיה מתוכננת וכו'. אך כשהגיון ניצב מול אנדרלמוסיה משתוללת – הוא מובס מלכתחילה. אי־אפשר לצפות את מהלכי האויב – משום שאין לו מהלכים: לא ניתן לסמוך על מידע מודיעיני, אלא כמידה מוגבלת – משום שהצד השני עצמו אינו יודע מה יעשה בשעה הקרובה. למוות מטורף תמיד יש יתרון על־פני הגיון ושיטה: הוא פורץ את גבולות ההגיון ומתפזר באין סוף שבילים מעותים ומעוקלים, שתתבונה לא תגיע אליהם.

לכן, מה שנדרש לנו עתה הוא ארם נייטראלי (לא מזוהה עם ימין או שמאל), בעל חשיבה מקורית, מבריקה ו"מטורפת", שיתקף את הכעיה מזווית חדשה, שימציא מהלך יוצא דופן.

כמצבנו, לא ניוושע מהאריה המצרי (בדומה לפרס) שתעוותו מוגבלת בשל רצונו לשאת חן ולהיות פופולרי; גם לא ממאוניים (כמו שמיר), שברגע שנפתחות בפניו מספר אופציות בלתי נוחות, הוא תופס מקום טוב באמצע וניצמד אליו עד יעבור זעם. גם שני טיפוסי הדגים (החשמן וחמום המוח – כמו רבין ושרון) לא יועילו כאן, האחד בשל הססנותו והשני בשל הזדהותו הפנאטית עם רעיון אחר. אנו זקוקים לחשיבה רב־צדדית של תאומים או לרעיונות מבריקים נוסח דלי (ואת השמות נסכם נא אתם).

אלא מה? גם אם ימצא האיש המתאים, הרי אין לו צ'אנס: שכן כל רעיון, ולו הגאוני ביותר, יתקל בהתנגדות מאסיבית של קבוצת כוח כלשהי במדינה... ויוטל כעורו באיבו.

בהורוסקופ אמנם מסתמנת דרך אפשרית לפתרון, אך היא עתידה להרגיז כמחצית מבני עמנו עד כדי כך שאיני מעזה אפילו להעלותה על הכתב.

אבל משהו נצטרך לעשות. אחרת, לפי ההורוסקופ, נשלם מחיר יקר.

רות אלי

אסטרולוגיה

במדור זה עונה האסטרולוגית רות אלי למיקבע (המועלה בגורל) שאלות אישיות של קוראי "סופשבוע" בתחומים שונים. קוראים מעוניינים מוזמנים לשלוח שאלות מודפסות במכונת־כתיבה או בכתב־יד ברור על צידו האחד של הנייר בלבד, לכתובת: רות אלי, מערכת "סופשבוע", "מעריב", ת.ד. 20010 תל־אביב, מיקוד 61200. לשאלות יש לצרף את תאריך הלידה המדוייק של השואל/ת: שנה, יום ושעה, וכן את מקום הלידה.
בין מכתבי הפונים תיערך הגרלה, ומדי פעם יתפרסמו המכתבים שעלו בגורל בצירוף תשובת האסטרולוגית. המערכת תכבד בקשות קוראים שלא לפרסם שמות ופרטים מזהים אחרים.

יחד או לחוד

אני חי בנפרד מאשתי ומילדיי. האם להיאבק על התא המשפחתי או ללכת לגירושין?
(השם, הכתובת, מקום הלידה ותאריך הלידה של הקורא ואשתו שמורים במערכת).

אשתך היא אשה גאה וחזקה, המסוגלת להאבק על מטרותיה בעיקשות רבה; אך היא גם רגישה ופגיעה מאוד, לא שוכחת ולא סולחת שום פגיעה ועלבון – אמיתי או מדומה. מאידך, אתה לא תמיד מצטיין בעודף טאקט ולפעמים אתה פוגע בה בנקודות הרגישות ביותר.

עצתי לך לא "להאבק על התא המשפחתי" בדרכים המקובלות – אך גם לא להתגרש, לפחות לא עד לסתיו 1989. (כמובן שכדאי להתייעץ עם עו"ד באם דחיית הפתרון עלולה להזיק לך מבחינה משפטית). אמור לאשתך, שאינך דוחה את עניין הגירושין עקרונית, אך אתה רוצה פסק זמן של שנה כדי לשקול ולקבל החלטה סופית.

במשך השנה הזו השתדל להיות על תקן של ידיד לאשתך: לא להוט ולא מתנכר. אל תנסה לשכנעה לשנות את דעתה, ואל תבטיח לה שבתום תקופת "שביתת הנשק" – תרצה, אכן, לשוב הביתה. אך נסה לשפר התנהגותך באותם התחומים בהם יש לה טענות נגדך... *והמנע מהגזמה גם בעניין זה.*

אם עד תום התקופה הנ"ל לא יחול שינוי – לא תהיה ברירה אלא ללכת לרב, בתנאי שיוסכם על הסדר צודק הן מבחינת הילדים והן מבחינת הרכוש. סיכוייך להגיע להסדר כזה טובים בהרבה בעתיד מאשר עכשיו.

עקרונית, יש לכם הנתונים להיות זוג טוב; לכן כדאי להשקיע מאמץ נוסף להצלת הקשר. אך הדבר חייב להעשות בטאקט, בסבלנות וללא לחץ, תוך הפקת לקחים ושיפור ההתייחסות.

התאמה מהשמיים

שתי שאלות לי, ואודה אם תוכלי לענות על שתיהן: האם יש עלי השפעות של מזלות אחרים (פרט למזל שלי) ואם כן, מה הם? בני אילו מזלות מתאימים לי והאם "שורותי" "לחפש" אותם? ברצוני גם לאחל הצלחה למדור החדש – מאת קוראת נאמנה.
(השם, הכתובת, מקום הלידה ותאריך הלידה של הקוראת שמורים במערכת).

תודה על האיחולים. לשאלותייך: 1. אכן קיימות, במפה שלך, השפעות של מספר מזלות נוספים. החשובים שבהם: מאזניים, עקרב, גדי ודגים. המאזניים מחזק את חוש הצדק שלך; העקרב והדגים מעניקים לך רגישות, פגיעות וקיצוניות; והגדי יוצר אצלך שמץ של ביישנות, שאת מחפה עליה בחינוך ובדבורך השוטף והקולח.

תשובתי זו מכילה בתוכה ראשית תשובה גם לשאלתך השניה. לא ניתן להתאים לך בן מזל מסויים, שכן אצל רוב בני האדם קיים צירוף של מזלות אחרים. מוטב שנתרכז בסוג הגבר המתאים לך. עליו להיות אחראי ונאמן, שכן אינך טיפוס אמהי המחפש חסות על גברים – עליך להעריך את בן זוגך. הוא צריך להיות איש שיחה מעניין, בעל אופקים רחבים, שיקח אותך למקומות מעניינים ויספק לך חוויות מרגשות; ועליו להעניק לך מידה מספקת של חופש, כך שלא תרגישי כלואה.

לכן, אם את רוצה בבן זוג מתאים – חפשי את האדם, לא את המזל.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 15 ל־21 ביולי

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
בימים אלה יהיו הוצאות כספיות בלתי צפויות. מוטב לבלות רגעים שקטים בבית, בחברת מישהו אהוב. עם זאת, תמצאו השבוע דרכים לשפר את הכנסתכם. כדאי להיזהר מפני מישהו שמנסה להערים עליכם.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
קשיים מסויימים עלולים להתגלע השבוע ביחסים עם ילדים או הורים. נסו למנוע את המתיחות בכך שלא תתעקשו יותר מדי על עמדתכם. בתחום החברתי, אתם מרשימים עכשיו את הסביבה. קבלו הצעות לבילויים.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
אתם זקוקים עכשיו לזמן בשביל עצמכם, אך תתקשו להשיג זאת, משום שאחרים יציגו לכם דרישות רבות. בתחום הקריירה צפויות חדשות טובות. תיקונים בבית ועבודות יד עשויים להעסיק אתכם השבוע.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
ידידים עלולים לחוות מיטרד – התעלמו מהם לפי שעה. זה זמן טוב לטיולים ולנסיעות. האישיות שלכם מרשימה את הסובבים אתכם. בתחום החברתי תהיה עתה פעילות רבה, אך הימנעו מבזבוזים.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
בתחום הקריירה עלולות לצוץ עתה בעיות מסויימות, אך תנחלו גם הצלחה שתפצה אתכם על המאמצים. בימים אלה תוכלו להשיג דברים באמצעות הקסם האישי שלכם. מישהו קרוב עלול להיות תובעני מדי.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
אין לכם עדיין כל התשובות לבעיות המטרידות אתכם, אך בתחום הרומנטי שוררת הרמוניה, וזה זמן טוב לבלות יחד. עיסוקים אינטלקטואליים יתבעו השבוע חלק גדול מזמנכם. אין לערב עסקים עם בילויים.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע צפויה תחילת רומן עם מישהו שפגשתם דרך העבודה. הקסם האישי שלכם יוצר הזדמנויות גם בתחום הקריירה, אך עלולים להיווצר קשיים בקשר לחשבונות ועניני כספים משותפים.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
בתחילת השבוע יהיו בעיות שיפריעו לכם להיפגש עם מישהו אהוב, אך בהמשך צפויים רגעים נחמדים בצוותא. בתחום החברתי אתם עשויים להכיר אנשים חדשים. זה זמן לטפל בענייני חשבונות.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
מתחים עלולים להיווצר עכשיו עם שותף בעניין הקשור ברכישת חפץ מסויים. אם תקדישו השבוע תשומת לב מיוחדת לעסקים, תוכלו להשיג את המתחרים. בימים אלה כדאי לארח בבית חברים ומכרים עסקיים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
שינוי בתוכניות ישבש את סדרי־היום שלכם, אך בסופו של דבר העניינים יתנהלו בצורה משמחת. השבוע צפויות התפתחויות מעניינות בתחום הרומנטי. ייתכן טיול בחברת המשפחה והעמקת היחסים עם בן הזוג.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
בתחילת השבוע ייראה לכם שענייני הבית אינם מסתדרים, אך המצב ישתפר בהמשך. זה זמן טוב לאירוח ולקניות, כמו גם לביצוע שיפוצים. קרוב־משפחה עשוי לבקש מאתכם טובה – כדאי להיענות.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע תצטרכו הרבה סבלנות כדי להתמודד עם המוזרויות של אנשים מסויימים בקרבתכם, עלולות להיות כמה אי־הבנות בתקשורת. בשיחות עם אחרים, נסו לדבוק בעובדות. הקפידו לעמוד בהבטחות.

מעריב לילדים

עריכה בת דורה בר עריכה גרפית חוה עילם

15 ביולי 1988 א' באב תשמ"ח גליון 344

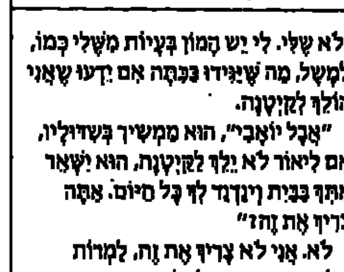

היומן המטריף שלי

מי מפחד מקייטנה.

"קייטנה? מה פתאום, מה אני, ילד קטן? בחופש אני נשאר בבית. יש לי המון מה לעשות."

אמא מתבוננת באבא במבע קל של חוסר אונים. היא לא אומרת זאת, אולם אני יכול להשבע, שעל שפתיה מונח המשפט המוכר: תגיד לי בעצמך, מה אני עושה עם הילד הזה?

ולא שלי. לי יש המון בעיות משלי כמו, למשל, מה שיגידו בכתה אם ידעו שאני הולך לקייטנה.

"אבל יואבי", הוא ממשיך בשדוליו, אם ליאור לא ילך לקייטנה, הוא ישאר איתך בבית וינדנד לך כל היום. אתה צריך את זה?"

לא. אני לא צריך את זה, למרות שלפעמים זה כיף להיות איתי.

"אז מה אתה רוצה שאני אעשה?"

"אולי לפחות תגיד שאתה הולך?" מציע אבא, "וגם כדאי לך לשכנע אותו שקייטנה זה כיף".

"איך?" אני מתפרץ.

"איך?" תמה אבא, "מה הבעיה? תאמר לו, למשל, שבכל יום הוא יוכל להתרחץ בבריכה".

"מה, באמת?"

"ודאי", מתלהב אבא, "וגם לרכב על סוסים, ולשחק במחשבים."

"מחשבים???"

אבל לא יעזור לה. הקיץ אני לא הולך לשום קייטנה. ושלא תנסה להשפיע עלי, או לשכנע אותי. אף אחד בכתה שלי לא הולך. כלם אומרים שמי שעולה לכתה ה', אין לו מה לחפש בקייטנות. יותר טוב לשבת בבית, לישון עד מאוחר (אני, למען האמת, קם בשש בבקר, ואף פעם לא מצליח לישון מאוחר יותר) ולצפות בשדורי הטלויזיה.

כלם אומרים את זה בכתה, ואני לא תראיה, ללכת לקייטנה. מה אני, תינוק בכתה ג'? אמא שכחה, כנראה, שאני כבר עולה לכתה ה', וזה ספור אחר לגמרי.

"יואבי", פונה אלי אבא, ומושך אותי אל בין ברכיו שם, על הכרסה, לשיחה אישית: "שמע, בן. אם ליאור, אחיך הקטן, ידע שאתה לא הולך לקייטנה, אתה יודע שגם הוא לא יהיה מוכן ללכת. מה נעשה אז? מה אמא תעשה עם שני פרחחים בביתה? והוא, הרי, כל כך אוהב, בעצם, ללכת לקייטנות!"

אני מתעקש, ומתכנס בתוך עצמי, מה אכפת לי? זו הבעיה שלך, אבא,

"בודאי, ונבוא קוסם, ויהיו טיולים ללונה פרק ולכל מיני מקומות מעניינים אחרים..."

"לונה פרק?"

"כן, כן, ומחלקים שם שתיה, וארוחה קלה, ויש משחקים, ומי שזוכה, מקבל פרסים. מה, אינך זוכר איך זה היה בשנה שעברה?"

טוב, נראה ששכחתי כבר. אבל זה נשמע מעניין".

"וחוץ מזה", מלחשש אבא אל אזני, "זו לא קייטנה, זה מחנה פעילות. אתה מבין? אני בטוח שיש בכתה שלך הרבה ילדים ההולכים גם הם למחנות פעילות. קייטנה זה לתינוקות!"

הוא צודק, בעצם. חבל רק שהוא כל כך משתדל לשכנע אותי. אני מכיר לפחות שני חברים שלי, המתים ללכת למחנה פעילות, אבל ההורים שלהם לא מוכנים לממן להם את זה.

"יאללה, אבא, איפה ליאור?"

ספר יואב
רשם איתו אבירם

חשוב לי מחשב

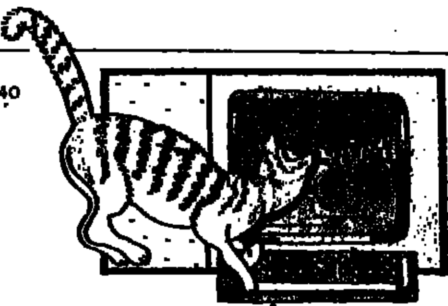

```
10 CLS:KEY OFF:WIDTH 40
20 DIM N(4),G(4),T(4)
30 RANDOMIZE TIMER
40 FOR X= 1 TO 4
50 N(X)=INT(RND*6)+1
60 NEXT X
70 PRINT "
75 PRINT
80 PRINT "
90 PRINT "
100 TRY=1
110 PRINT "        "TRY"  :
120 FOR X= 1 TO 4
130 LOCATE 4+TRY,9+4*X
140 G(X)=VAL(INPUT$(1))
150 IF G(X)<1 OR G(X)>6 THEN 140
160 PRINT G(X)";
170 NEXT X
180 B=0:P=0
190 FOR X=1 TO 4
195 T(X)=N(X)
200 IF T(X)=G(X) THEN B=B+1:T(X)=0:G(X)=0
210 NEXT X
220 FOR X=1 TO 4
230 FOR Y=1 TO 4
240 IF G(X)=T(Y) AND T(Y)<>0 THEN P=P+1:T(Y)=0:GOTO 260
250 NEXT Y
260 NEXT X
270 LOCATE 4+TRY,30:PRINT B" : "P
280 IF B=4 THEN PRINT "כל הכבוד! נצחת!":END
290 TRY=TRY+1
300 GOTO 110
```

"***בול פגיעה***"

פגיעה : בול : ד : ג : ב : א : ניסוי

שלום חבריה!
מזה זמן רב שלא פורסם המדור. ועתה הנני מביא לפניכם תוכנית נחמדה ששלח אלינו אבי סיני מרעננה.

התוכנית מיועדת, כאמור, למחשבי I.B.M ותואמיו.

מטרת המשחק: על המשחק לנחש איזה מספרים בחר המחשב ב"קופסא הנסתרת" כאשר הם בין 1 ל–6. התוכנית דומה למשחק שרובנו מכירים בוודאי, כאשר במקום המספרים ישנם כפתורים צבעוניים.

– המחשב בחר רק 4 מספרים ולכן ישנם שני סימנים למשחק, האחד: פגיעה אם המחשב בכלל בחר אחד מ־4 המספרים שהמשחק הקיש.

והשני: בול – אם המחשב בחר את המספר והוא מונח בטור הנכון.

(הערה: המחשב בוחר לעיתים פעמיים את אותו המספר)

שיהיה לכם בהנאה.

עידו

תאטרון מהרב"א

בתחילת השבוע הבא יש לנו הזדמנות לחזות בתאטרון לילדים ולנוער בשם: "מהרב"א". ביום ראשון ה–17.7 בשעה 18.00 הם בכיכר ספריית בית־אריאלה. הם יעשו לנו, הילדים, מופע מיוחד. תיאטרון מהרב"א מופיע לנו ואיתנו. אנחנו הילדים פשוט חלק מההצגה. אנחנו חלק מהקירקס הנפלא של מהרב"א. אתם בטוח שואלים "מה כל כך נפלא?" אז ככה, יש מופע נהדר של לולינות, פנטומימה, משחק של מסכות, שחקנים שפתאום התארכו ונעשו ענקים בעזרת הקביים, מופעי ליצנות ובקיצור קירקס ליצני אמיתי, במיוחד בשבילנו.

ורוצים לדעת מה עוד? הכניסה חופשית. אפשר לקחת את אמא ואבא ולהזמין אותם להצגה.

רות וייס

לקוראי "מעריב לילדים"

לכל הילדים שמטלפנים למערכת ומחפשים את העיתון שלהם: חלקו הראשון של עיתונכם מתפרסם ביום חמישי "במוסף הספורט" וחלקו השני ביום שישי ב"סופשבוע".

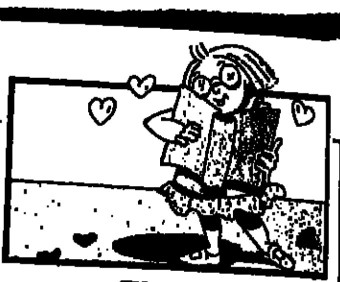

קוראים

"איש שלא מכירים"

כתבה: נעמי בן גור
צייר: מוטי קדר
הוצאת: רכגולד

...במבי נזכרה כיצד בחרה אמא אבטיח וכשהגיעו הביתה וחצו אותו לשנים, היה האבטיח בצבע ורדרד חור ולא בצבע אדום עז.

אמא השוותה את האבטיחים לבני האדם. כלם נראים אותו הדבר. מבחוץ כלם נראים דומים. ומבפנים יכול להיות בהם מן הטוב ומן הרע, מן המתוק ומן המר. אדם הנראה לך נחמד מבחוץ, אולי בפנים הוא מסוגל לעשות דברים רעים. כך מנסה אמא ללמד את במבי להזהר מאנשים לא מכרים.

כל זאת נמצא בספר קטן – בעל כריכה קשה ובו 32 עמודים.

בספר מסופר איך מסבירה במבי לבבה את כל הדברים שלמדה אותה אמא בכללי הזהירות מבני האדם.

..איך אפשר לדעת ממי להזהר?

"זה באמת קשה" הודתה אמא. "לנו, ההורים, יש כבר נסיון ובינתיים עד שתהיי גדולה, עד שתכירי הרבה אנשים ותרכשי נסיון בעצמך, תצטרכי לשאל אותנו ואנחנו נעזור לך להחליט עם מי אפשר ללכת וממי להזהר.

את כל הדברים האלה שהסבירה לה אמא פעמים רבות, הזכירה במבי לבבה זה.

ספר מקורי העוסק בנושא שעדיין לא טפל – כללי זהירות מאנשים שלא מכירים. הספר מעביר מסר המכוון את הילד לבקש רשות מהמבוגרים ומעניק לו התנסות חוויתית חזקה של פגישה עם עובדות החיים באמצעות ספור. ביחד עם זה נרמז לילד שיבוא היום בו יוכל לפתח בעצמו אבחנה של טוב ורע ויחליט לבד במי לבטוח.

הספר כתוב טוב ומענין. חבל רק שלא זכה לעבוד גרפי מכבד יותר.

בת־דורה

מי אתה, ילד?

לפני חצי שנה מצאו שוטרים בעירה תוארז שבמקסיקו ילד בן 7 משוטט ברחוב. הוא לא ידע להגיד אפלו את שמו. הוא היה עיף ורעב. השוטרים שמו לב שהילד מעדיף אכל אמריקני – המבורגרים וצ'יפס – על פני אכל מקסיקני. הם גם שמו לב שהילד שולט במשחקי מחשב אמריקניים והוא גם מתמצא היטב בכסף האמריקני. מן העבדות האלה הם הסיקו שהוא ילד אמריקני, שהלך לאבוד וחצה בטעות את הגבול למקסיקו. הם העבירו אותו לחבריהם השוטרים באל־פסו, עירה השוכנת מעבר לגבול מקסיקו, בטקסס הסמוכה (טקסס היא אחת ממדינות ארצות הברית).

מאז מנסים השוטרים באל־פסו לפענח את התעלומה: מי הילד הזה? אבל הם עדין לא יודעים מי הוא. הילד מנסה לעזר להם ולעצמו, אבל הוא כמעט שאינו מסגל לדבר. במקום לדבר הוא מצייר – ורב הזמן הוא מצייר מטוס קטן המתרסק אל הקרקע.

תצלום: עמא.

עכשו מנסים אנשי חיל האויר האמריקני לגלות אם התרסק מטוס קטן לפני כחצי שנה בסביבות הגבול המקסיקני. יתכן שהילד החמוד הזה היה במטוס עם הוריו, המטוס התרסק, הוריו נהרגו והוא היחיד שנצל. יתכן שבגלל ההלם מן האסון הוא פשוט שכח לדבר ושכח אפלו את שמו.

נכון שזה ספור עצוב? אבל אולי יהיה לספור הזה סוף טוב: השוטרים מפיצים עכשו את תמונתו של הילד בכל רחבי ארצות הברית והכל מקוים שמישהו יזהה אותו – קרוב משפחה או שכן, או אולי ילד מן הכתה שלו. אם יזהו אותו, נודיע לכם.

ליאורה עיני

	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

פתרונות נא לשלוח למעריב לילדים ת.ד 20044 ת"א

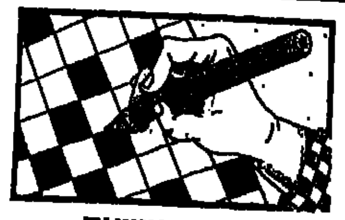

משתעשעים

תשבץ לבן

בתשבץ זה עליכם למלא באותיות את המשבצות הלבנות וגם את המשבצות השחורות.

כדי להקל את המלאכה מובא בצד כל הגדרה מספר המציין את מספר אותיות המלה המבקשת, כך שעליכם למצא את מקומה.

מאזן: 1. מראה מתוך שנה (4) בן זוג לאשה (3) 2. "מסוף" בעלי חיים (4) נמצא מאחורי הגוף של בע"ח (3)
3. בת זוגתו של הסוס (4) בתוכו (2)
4. מקוה מים ענקי (2) בלבד (2)
5. אות בא"ב (2) מקום מסתר מאור (2)
6. הן (2) חרק כית קטן ומעופף (4)
7. מאכל צונן (5) לוהט (2)
8. פריחה (5) מלת שאלה (2)

מאנך: א. רוח מזרחית דרומית חמה הנושבת באזור ים התיכון (5) מתרוממם בים (2)
ב. אמה, עם (4) בע"ח נאמן לאדם (3)
ג. מחול יוני (3) תבלין המוסיף טעם לגלידות ולעוגות (4)
ד. ופרשת על שלחן (3) הראשון בסלם הקולות.
ה. פן (3)
ו. צפור טרף (2) מוכר בשר (3)
ז. באשכל (3) משתתף במלחמה (4)
ח. בגד (4) עליה משחקים השחקנים (3)

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

מימי

כוכב שביט פרק 53 כתב וצייר אורי פינק